

Stratégia rozvoja spišského vidieka obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves 2017 – 2023 (2025)

KONSOLIDOVANÁ VERZIA 1.2

Miloj Spiš, o.z.

Uznesenie Valného zhromaždenia č. VZ/8/2022

Odborné vedenie procesu tvorby stratégie a zostavenie dokumentu:

Karpatský rozvojový inštitút, Košice, www.kri.sk

Neprešlo jazykovou úpravou.

Aktualizácia stratégie CLLD MAS Miloj Spiš, o.z., ako Konsolidovaná verzia 1.2, je vypracovaná v nadväznosti na pridelenú dodatočnú alokáciu v zmysle kapitoly 6.4 Systému riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 – 2020 a bola schválená Valným zhromaždením Miloj Spiš, o.z. Uznesením č. VZ/8/2022.

Abstrakt

Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach v medziach Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020 - Fokusová oblasť 6B - definuje rolu miestneho rozvoja zameraného na rozvoj vidieka. Verejno-súkromné partnerstvo uvádza ako akcelerátora miestneho rozvoja, ktoré cez spoločný nástroj – integrovanú stratégiu rozvoja vidieka - dokáže spravovať a riadiť rozvoj územia s cieľom dosahovania synergických rozvojových efektov ku skvalitňovaniu života v daných územiach.

Miloj Spiš, o.z. a vymedzené celistvé územie 23 obcí okresu Spišská Nová Ves tieto definované roly spĺňa a členovia Miloj Spiš, o.z. sa združujú s cieľom systematicky spolupracovať na integrovanom rozvoji vidieckeho územia v okolí mesta Spišská Nová Ves a jeho spádovom území tak, aby toto územie bolo spravované za využitia predovšetkým vlastných jedinečných zdrojov, ktoré budú prinášať trvalý úžitok miestnym obyvateľom a tým prispieť k zlepšeniu kvality ich života.

Spoločná Stratégia rozvoja väčšiny územia okresu Sp. Nová Ves obklopujúceho Spišskú Novú Ves 2017 – 2023 (2025) definuje strategický cieľ: „**Zvýšiť do roku 2025 dynamiku rozvoja, konkurencieschopnosť a súdržnosť vidieckeho územia okresu Sp. N. Ves obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves**“.

Stratégia rozvoja vidieka Miloj Spiš, územia, ktoré zaberá väčšinu okresu Spišská Nová Ves, je postavená na dvoch pilieroch a to:

- pilier/priorita: **PRÁCA** v území s viac ako 15% nezamestnanosťou a vysokým % obyvateľstva zo znevýhodneného sociálneho prostredia a MRK,
- pilier/priorita: **PROSTREDIE** ako sídel a ich intravilánov, tak vonkajšieho prostredia a krajiny.

Strategický cieľ bude napĺňaný prostredníctvom realizácie 4 špecifických cieľov a spolu 8mymi (8) opatreniami:

Špecifické ciele v priorite 1: **Práca – rozvoj lokálnej ekonomiky v území Miloj Spiš:**

1.1 Zvýšiť zamestnanosť v území Miloj Spiš

1.2 Zvýšiť konkurencieschopnosť miestnych produktov a služieb

Špecifické ciele v priorite 2: **Prostredie - pre život vo vidieckych sídlach a ochrana a tvorba krajiny v území Miloj Spiš:**

2.1 Zvýšiť atraktivitu obcí a kvalitu života vo vidieckom území Miloj Spiš

2.2 Znížiť deteriorizáciu krajiny a zachovať a udržateľne využívať prírodný potenciál územia Miloj Spiš

Obsah

1	Informácie o MAS Miloj Spiš, o.z., základné charakteristiky a osobitosti územia	6
1.1	Identifikačné údaje o MAS Miloj Spiš, o.z.	6
1.2	Vymedzenie územia a obyvateľstva Miloj Spiš	6
2	Vznik, história a tvorba partnerstva a Stratégie Miloj Spiš 2025.....	9
2.1	Vznik a história partnerstva Miloj Spiš, o.z.....	9
2.2	Tvorba partnerstva a Stratégie Miloj Spiš 2025	12
2.3	Rola mesta Spišská Nová Ves v rozvoji vidieckeho okolia.....	19
3	Analytický rámec	22
3.1	Analýza zdrojov územia	23
3.1.1	Geomorfologické, hydrogeologické a klimatické charakteristiky.....	23
3.1.2	Pôda	24
3.1.3	Lesy	30
3.1.4	Chránené územia	37
3.1.5	Dopady zmeny klímy na územie	42
3.1.6	Ľudské zdroje a demografické charakteristiky	47
3.1.7	Miestna ekonomika	55
3.1.8	Dostupnosť, vybavenie a infraštruktúra územia.....	67
3.2	Výsledky dotazníkového prieskumu v obciach Miloj Spiš	74
3.3	SWOT analýza	81
3.4	Identifikácia potrieb	85
4	Stratégia rozvoja spišského vidieka Miloj Spiš 2025.....	88
4.1	Vízia územia Miloj Spiš 2025 (2027).....	89
4.2	Priority a ciele rozvoja vidieka Miloj Spiš 2025	90
4.3	Súhrn strategického rámca.....	99
4.5.	Integrované znaky stratégie CLLD	102
4.6.	Inovatívne znaky stratégie CLLD	104

5	Implementačný rámec	106
5.1	Popis riadiaceho a implementačného procesu	106
5.1.1	Riadiaci proces – organizačná štruktúra MAS	107
5.1.2	Implementačný proces	109
5.2	Akčný plán	115
5.2.1	Akčný plán implementácie stratégie CLLD	115
5.2.2	Akčný plán pre chod MAS a animácie	147
6	Monitorovanie a hodnotenie Stratégie Miloj Spiš 2025	151
6.1	Opis monitorovacích a hodnotiacich opatrení realizácie stratégie	152
6.2	Monitorovacie a hodnotiace ukazovatele	156
7	Finančný rámec	157
7.1	Financovanie stratégie CLLD	157
7.2	Finančný plán pre opatrenia	158
8	Zhodnotenie prínosov stratégie, jej synergie a doplnkovosť	159
8.1	Prínosy Stratégie rozvoja Miloj Spiš 2025 k zlepšeniu ekonomického rozvoja územia 159	
8.2	Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV	159
8.3	Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP	160
8.4	Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD	161
8.5	Multiplikačné efekty	163
	Zoznam tabuliek, obrázkov a grafov	165

1 Informácie o MAS Milož Spiš, o.z., základné charakteristiky a osobitosti územia

1.1 Identifikačné údaje o MAS Milož Spiš, o.z.

Tab. 1: Identifikačné údaje MAS Milož Spiš, o.z.

Údaje o MAS	Názov MAS	Milož Spiš, o.z
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	06.10.2009
	Sídlo	Kostolná ul. 20/12, 052 01 Spišské Tomášovce
	IČO	42108136
	DIČ (ak relevantné)	----
Údaje o banke	Názov banky	Prima banka Slovensko, a.s.
	Číslo účtu	3457237001/5600
	IBAN	SK 18 5600 0000 0034 5723 7001
	SWIFT	KOMASK2X
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Mgr. Zuzana Nebusová, starostka obce Spišské Tomášovce
	E-mail	zuzana.nebusova@azet.sk
	Telefón	0907 946 899
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Ing. Anna Ďuršová, Poľnohospodárske družstvo „Rozkvet“ v Odoríne
	E-mail	pdodorin@mail.t-com.sk
	Telefón	0902 914 600
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	Ing. Zuzana Záborská
	E-mail	zaborska@milojspis.sk
	Telefón	0917 636 220

1.2 Vymedzenie územia a obyvateľstva Milož Spiš

Územie Milož Spiš leží na východnom Slovensku v západnej časti Košického samosprávneho kraja a od mesta Košice ako prirodzenej metropoly kraja je vzdialené cca 60 km. Administratívne je územie Milož Spiš súčasťou okresu Spišská Nová ves a zaberá väčšinu jeho rozlohy. Na juhu hraničí s okresom Gelnica, na severe s okresom Levoča a Prešovským samosprávnym krajom.

Mesto Spišská Nová Ves predstavuje pre územie a obyvateľov vidieka Milož Spiš prirodzené centrum služieb, obchodu, dopravného spojenia a navyše je prítiahľivé a atraktívne i kultúrno-

historickým dedičstvom. Na rozlohe 66,67 km² žilo k 1. 1. 2015 v meste Spišská Nová Ves 36 559.

Územie s pôsobnosťou **Miloj Spiš, o.z** obklopuje a je územím gravitačnej zóny okresného mesta Spišská Nová Ves a vytvára **veniec 23 spišských vidieckych sídel** ako spojený celok z každej svetovej strany mesta: zo severu- **Iliašovce, Harichovce, Danišovce**, z juhu - **Mlynky, Hnilec, Hnilčík**, z východu- **Lieskovany, Markušovce, Matejovce n/Hornádom, Teplička, Odorín, Jamník, Chrást' n/Hornádom, Spišský Hrušov, Hincovce, Olcava a Vítkovce**, zo západu - **Smižany, Spišské Tomášovce, Letanovce, Arnutovce, Hrabušice a Betlanovce**. Všetky združené obce predstavujú sídelné jednotky vidieckeho charakteru, výnimku tvoria Smižany, ktoré počtom obyvateľov (8623), ako aj ostatnými prvkami (charakter bytovej výstavby, infraštruktúra a pod.) spĺňajú v slovenských podmienkach čiastočné charakteristiky mestského sídla.

Z hľadiska veľkostnej štruktúry obcí sa najviac obcí nachádza v skupine 500 – 999 obyvateľov (10 obcí), 6 obcí zodpovedá skupine 1000 - 1999 obyvateľov. V skupine najmenších obcí (200 – 499 obyvateľov) sú tri obce (najmenšia je obec Hincovce s počtom obyvateľov 223), rovnako v skupine 2000 – 4999 obyvateľov sú 3 obce a v kategórii nad 5000 obyvateľov je jedna obec - Smižany. **Z hľadiska hustoty obyvateľstva** sa najviac obcí (10) nachádza v hranici do 99 obyvateľov/km² (najnižšia hustota je v Hnilci 16,12, v obci Mlynky 22,39 a v Hincovciach 35,46). 8 obcí má hustotu 100 – 149 obyv./km², 4 obce majú hustotu od 150 do 249 obyvateľov/km². Jedna obec Arnutovce má hustotu obyv./km² až 335,49.

23 obcí MAS je **64 % z celkového počtu obcí okresu Spišská Nová Ves** (36 obcí). 6 z nich je súčasťou územia Národného parku Slovenský raj a 2 sa nachádzajú v jeho ochrannom pásme.

Celková plocha územia MAS Miloj Spiš je **335 251 070 m²** (33 525, 107 ha). Miloj Spiš zaberá až **57,06% z územia okresu Spišská Nová Ves** (587 489 253 m²).

Celkový počet obyvateľov je **34 000** (k 31.12.2014), čo predstavuje **34,4 %** obyvateľstva okresu Spišská Nová Ves. Hustota obyvateľov/km² je **101,42**.

Územie Miloj Spiš je prirodzenou súčasťou širšieho kultúrno-historického územia Spiš (o väčšine obcí v území MAS sa prvá písomná zmienka nachádza z 13. a zo 14. Storočia), ktoré

je **historicky späté so silným patriotizmom Spišiakov** známych svojim mäkkým a chytľavým **Spišským nárečím**.

Územie je súčasťou **Hornádskej kotliny**, najmä povodia Hornádu i Hnilca a predstavuje typickú poľnohospodársku i lesnú krajinu.

Územie Miloj Spiš je charakteristické aj **vyšším počtom obyvateľov rómskej menšiny**.

Šesť z uvedených obcí (cca ¼ z počtu obcí a takmer 47% územia Miloj Spiš, 48,5% obyvateľstva územia Miloj Spiš) tvorí kompaktné chránené územie zo severnej a z časti i z južnej strany **Národného parku Slovenský raj**.

Spišský vidiek je, vďaka obrovskému prírodnému, historickému a kultúrnemu potenciálu súčasťou **destinácií Spiš – Región tvojho srdca a Slovenský raj** s rozvojom turistiky a vidieckeho turizmu, cykloturistiky, zimných športov, kultúrneho i náboženského turizmu. Územím vedú známe tematické cesty medzinárodného významu **Banícka, Železná cesta i Gotická cesta**.

Spiš ako historický región sa okrem prírodného bohatstva vyznačuje aj **prítomnosťou významných kultúrnych pamiatok** - hradov, kaštieľov, ako torzo Markušovského hradu, kaštieľ v Markušovciach, Betlanovciach, tiež rázovitých kostolíkov s prvkami gotickej architektúry a zachovalých pamiatok ľudovej architektúry.

MAS Miloj Spiš sa vykreditoval v **území košického kraja, v subregióne Spiša, v okrese Spišská Nová Ves**, kde v predchádzajúcom programovom období nepôsobila MAS aj napriek snahám Miloj Spiš, o.z. získať štatút MAS v predchádzajúcom programovom období 2007 - 2013.

2 Vznik, história a tvorba partnerstva a Stratégie Miloj Spiš 2025

2.1 Vznik a história partnerstva Miloj Spiš, o.z

Obdobie 2003 - 2009

História vzniku a budovania partnerstva sa viaže na obdobie už pred rokom 2009, až k roku 2003, kedy vzniklo Združenie obcí mikroregiónu Miloj Spiš, predchodcu súčasného verejno – súkromného partnerstva Miloj Spiš, o.z. V rámci združenia bol (2005/2006) vypracovaný spoločný program rozvoja obcí (mikroregionálny Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí, vid'. www.milojspis.sk). Plánovanie a rozvoj územia, ktorý v tom čase bol vymedzený katastrami spolu **15 obcí okresu Spišská Nová Ves** východne od mesta Spišská Nová Ves (*Danišovce, Hincovce, Chrast' n/Hornádom, Jamník, Lieskovany, Markušovce, Matejovce n/Hornádom, Odorín, Olcnavá, Poráč, Rudňany, Spišské Vlachy, Spišský Hrušov, Teplička a Vítkovce*), bol od roku 2007 ovplyvňovaný princípmi prístupu LEADER.

V októbri 2009 bolo založené občianske združenie Miloj Spiš so sídlom v Odoríne a bola vypracovaná Integrovaná stratégia rozvoja územia Miloj Spiš do roku 2015 (vid'. www.milojspis.sk). V tom roku (2009), teda v programovom období EÚ 2007 - 2013 sa Miloj Spiš, o.z

- zložený v partnerstve spolu 55tich subjektov (z toho 15 obcí),
- na rozlohe 177 tis. km²,
- s počtom obyvateľov spolu 20 487,
- s hustotou obyvateľstva 116 obyv./km²,

uchádzal o štatút MAS v rámci Programu rozvoja vidieka 2007 – 2013 (ďalej len PRV), bohužiaľ neúspešne.

Z hľadiska historického vývoja budovania partnerstiev vo väzbe na súčasnú podobu širšie vymedzeného územia (oproti roku 2009) je potrebné uviesť, že tiež v roku 2003 vzniklo západne od mesta Spišská Nová Ves Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever, so sídlom v obci Hrabušice a združuje 14 členských obcí, z ktorých 8 (ako kompaktné územie severnej časti Slovenského raja v spádovom území mesta Spišská Nová Ves) je súčasťou dnešného Miloj Spiš, o.z.. Prioritami Mikroregiónu Slovenský raj – Sever, ktorého členmi je rovnako aj súkromný sektor, sú témy identické s PRV 2014 – 2020, ako napr.:

- rozvoj podnikania a podpora aktivít v cestovnom ruchu,
- oživenie kultúrnych aktivít a tradičných remesiel,

- zlepšovanie komunikácie subjektov v mikroregióne a navonok,
- vytvorenie podmienok pre čerpanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych a iných podporných fondov a ďalšie.

Obdobie 2009 – 2014

Vo vymedzenom území okresu Sp.Nová Ves v gravitačnej zóne mesta Spišská Nová Ves teda vznikli dve aktívne druženia a verejno – súkromné partnerstvá Milož Spiš, o.z. a Mikroregion Slovenský raj – Sever. **Na oboch úrovniach prebiehali rozvojové procesy od plánovania až po realizáciu rozvojových aktivít a projektov. Obe združenia spája Združenie miest a obcí Spiša (ZMO Spiša) a všetky obce (23), ktoré vymedzujú dnešné územie Milož Spiš, sú jeho členmi.**

Hlavné aktivity Milož Spiš, o.z:

Milož Spiš, o.z. po neúspechu získania štatútu MAS v roku 2009 sa zameralo na prípravu a realizáciu vlastného Mikro - grantového programu s cieľom podpory malých rozvojových projektov v celkovej hodnote 5005 EUR. Podporených bolo v roku 2010 spolu 9 projektov so zameraním na podporu folklóru, tradície baníctva, obnovu zelene a parkov, rekreačných a oddychových zón, tiež tvorivé dielne.

Nosnou aktivitou Milož Spiš, o.z každoročne je príprava a organizovanie už tradičnej udalosti regionálneho významu AVITUR s pôvodným názvom „Za agroturistikou a vidieckym turizmom“ (v roku 2016 sa už zrealizoval 14 ročník). Jedná sa o aktivitu s prezentáciou regiónu, jeho produktov, tradícií, kultúry, folklóru so zapojením obcí Milož Spiš,o.z, miestnych podnikateľov a verejnosti. Milož Spiš, o.z aj bez väčších finančných prostriedkov ďalej pôsobil a pôsobí ako platforma spolupráce s vymedzeným územím 23 obcí.

Hlavné aktivity Mikroregión Slovenský raj – Sever:

Mikroregión Slovenský raj – Sever bol partnerom realizácie projektu „**Slovenský raj – Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská ľadová jaskyňa**“ podporeného z Programu Švajčiarsko – Slovenskej spolupráce 2007 – 2013 a bol gestorom vypracovania **Stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoja cestovného ruchu 2015 – 2020** (2014, vid'. www.milojspis.sk), ktorá sa na území celého Slovenského raja a jeho blízkeho okolia spracovávala viac ako jeden rok v širokej komunikácii s odbornou a širšou verejnosťou. Mikroregión bol tiež dôležitým partnerom pre mesto Spišská Nová Ves pri vypracovaní **Marketingovej stratégie Slovenský raj (2014), ktorá v definovaných úrovniach**

marketingu a propagácie CR definuje aj širšie územie okresu Spišská Nová Ves vrátane obcí Milož Spiš.

Oblasťná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj Spiš (OOCR):

Spolu 10 z 23 obcí vymedzujúcich územie dnešného Milož Spiš (s mestom Spišská Nová Ves 11) sú zakladajúcimi členmi OOCR (viď Príloha: Register OOCR), ktorá v minulom roku 2016 prešla náročným spojením dvoch samostatných OOCR a to OOCR Slovenský raj a OOCR SPIŠ s cieľom efektívnejšieho, účinnejšieho a udržateľného rozvoja turizmu, ktorý je jednou z významných rozvojových oblastí vidieka.

Proces spájania dvoch organizácií, ktorých členmi sú aj obce Milož Spiš, o.z., a ktoré podľa Zákona o cestovnom ruchu 91/2010 Z.z. v znení jeho zmien a doplnkov, fungujú na podobnom princípe, ako stanovuje Systém riadenia CLLD, je významnou skúsenosťou pri budovaní funkčného partnerstva aj v previazanosti na platformu partnerstva v rámci Milož Spiš, o.z.

Obdobie 2014 - 2016 (2017)

Už prípravná fáza programového obdobia EÚ 2014 – 2020 a pripravovaný Program rozvoja vidieka 2014 – 2020 sa stal motiváciou a novou príležitosťou pre rozvoj vidieka. V rámci aktivít a stretávaní sa obcí na pôde Združenia miest a obcí Spiša (regionálny ZMO Spiša) sa uskutočnilo viacero rozhovorov a diskusií a aj napriek neúspechu v roku 2009, ktorý mal za následok sklamanie a odchod niektorých nespokojných a nepresvedčených obcí z Milož Spiš, o.z., obnovil sa záujem o uchádzanie sa o štatút MAS v rámci PRV 2014 – 2020. Milož Spiš, o.z. sa v roku 2015 v novej podobe územia opäť a s vysokou latkou nasadenia a nadšenia uchádza o štatút MAS v období 2014 – 2020.

Z pôvodných 15tich spišských obcí, ktoré vytvárali územie Milož Spiš (viď. uvedené vyššie) **ešte v roku 2009 stále ostalo členom 12 obcí, teda 52%** (*Danišovce, Hincovce, Chrast' n/Hornádom, Jamník, Lieskovany, Markušovce, Matejovce n/Hornádom, Odorín, Olcnava, Spišský Hrušov, Teplička a Vítkovce*). K nim sa územne a programovo pridalo ďalších 11 obcí (*Arnutovce, Betlanovce, Harichovce, Hnilčík, Hnilec, Hrabušice, Iliašovce, Letanovce, Mlynky, Smižany a Spišské Tomášovce*) a spolu vytvárajú kompaktné spojený veniec vidieckeho územia okolo mesta Spišská Nová Ves (spolu v súčasnosti 23 obcí).

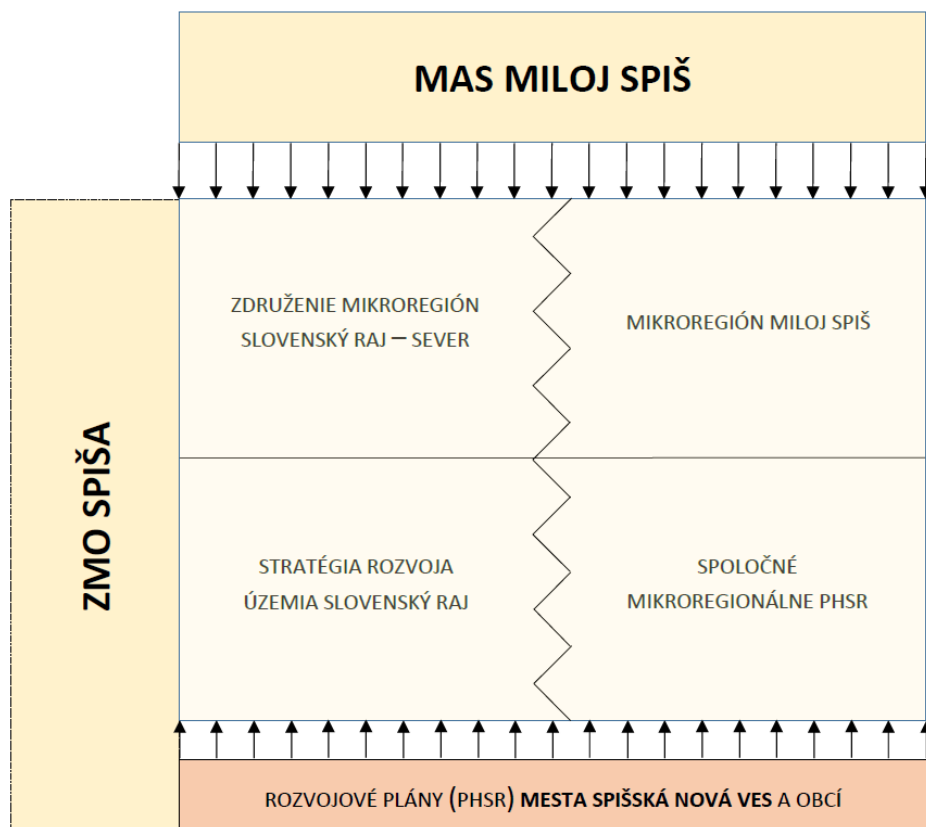
2.2 Tvorba partnerstva a Stratégie Miloj Spiš 2025

a) Tvorba partnerstva Miloj Spiš

Už kapitola 2.1 Vznik a história partnerstva Miloj Spiš výrazne poukázala na proces tvorby partnerstva, ako aj tvorby Stratégie Miloj Spiš. Podľa histórie a vývoja vznikala spolupráca postupne už cca 10 rokov a partnerstvo cielene s využitím príležitostí rozvoja vidieka rámci Programu rozvoja vidieka v území Miloj Spiš od roku 2008/2009, kedy sa občianske združenie Miloj Spiš založené v roku 2009 uchádzalo prvý krát o štatút MAS v programovom období 2007 – 2013 (v tom čase neúspešne).

Vymedzené územie nebolo ako celok do tohto času predmetom žiadnych rozvojových politík, odborných štúdií, analýz, či iných zisťovaní. A je nutné uviesť, že toto územie nemalo vlastné rozvojové komunikačné a rozhodovacie štruktúry na rozdiel od obce/mesta (LAU 2) s vlastnou samosprávou a spravovaním rozvoja, alebo regiónu NUTS 3 – Košický samosprávny kraj s kompetenciou regionálneho rozvoja. Od roku 2009 občianske združenie Miloj Spiš sa stalo ako inštitúcia vo vymedzenom území platformou spolupráce, partnerstva a spoločného plánovania.

Obr. 1: Spájanie

Miloj Spiš, o.z. sa uchádzal o podporu budovania partnerstva a prípravu stratégie v rámci PRV - Opatrenia 19 – Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER, podopatrenia 19.1 – Prípravná podpora. Keďže prvé rozhodnutie bolo neúspešné, Miloj Spiš, o.z. sa písomne odvolal voči zamietavému rozhodnutiu PPA (zo dňa 07.12.2015) a po takmer dvoch rokoch písomnej komunikácie s príslušnými organizačnými zložkami MPaRV SR a PPA a dokladovania písomností bola prípravná fáza (2 roky po jej uskutočnení) rozhodnutím MPaRV SR (č. 4161/2016 – 610 zo dňa 29.03.2017) podporená. Zmluva však ešte stále nie je doručená. Súčasťou projektu boli plánované a zrealizované aktivity v roku 2015 pre podporu tvorby partnerstva a pre tvorbu stratégie, a to:

- vzdelávacie a komunikačné aktivity,
- odborná príprava a vedenie procesu tvorby stratégie rozvoja vidieka Miloj Spiš.

Partnerstvo pre obdobie EÚ 2014 – 2020 ovplyvňovali rozvojové štruktúry, ktoré združujú obce i iné subjekty (podnikateľov, odborné organizácie) a to:

1. Miloj Spiš, o.z, ktoré bolo založené v r. 2009 a je funkčné už 8 rokov.
2. Mikroregión Slovenský raj – Sever, ktorého obce, najmä zo severnej časti územia NP Slovenský raj prejavili záujem o spoluprácu v rozvoji vidieka v rámci spoločnej partnerskej platformy MAS Miloj Spiš.
3. Združenie miest a obcí Spiša, v ktorom sú zainteresované všetky obce – členovia Miloj Spiš, o.z., a na úrovni ktorého vznikla iniciatíva nie len že pokračovať v procesoch rozvoja spišského vidieka, ale aj rozšíriť územie v súlade s podmienkami PRV 2014 – 2020 vrátane záujmu o členstvo v MAS mesta Spišská Nová Ves.
4. Mesto Spišská Nová Ves, ktoré je obklopené územím spišského vidieka, resp. vidiecke sídla sú v jeho gravitačnej zóne rozvoja, ponúkajúce a poskytujúce vidieku a jeho obyvateľom prácu, služby, produkty v rámci okresného administratívneho, obchodného, kultúrneho, priemyselného centra. Rovnako vidiek ponúka mestu svoj potenciál, prácu i služby iného hospodárskeho zamerania a ekosystémové, či rekreačné služby a produkty.

Existujúce i potenciálne subjekty partnerstva pre rozvoj spišského vidieka sa dohodli na spoločnej platforme viac rokov fungujúceho občianskeho združenia Miloj Spiš.

Z pôvodných 15 obcí okresu Spišská Nová Ves, ktoré vymedzovali územie (2009), ostalo v partnerstve 12¹ (52%) a pribudlo ďalších 11 nových obcí, takže v súčasnosti územie **Miloj Spiš vymedzuje 23 katastrálnych území sídel spišského vidieka** (z toho spolu 8 v území NP Slovenský raj a v jeho ochrannom pásme), **ktoré spolu vytvárajú kompaktný spojený veniec vidieckeho územia okolo mesta Spišská Nová Ves.**

Rokovania o vstupe samospráv obcí do Miloj Spiš, o.z, ktoré v roli zodpovedného subjektu zo zákona o obecnom zriadení za rozvoj územia poskytujú ako jeden z predpokladov rozvoja vidieka v súlade s PRV svoje územie, prebiehali s plnou vážnosťou aj opakovanými stretnutiami na úrovni odbornej, konzultačnej, písomnej a na úrovni obecných zastupiteľstiev. Komunikácia bola náročná z dôvodu, že neúspech v roku 2009, nenaplnené plány v predchádzajúcom období a finančné záväzky z toho plynúce, ako aj nedôvera v odbornosť a transparentnosť výberu MAS, ovplyvňovalo rozhodovanie členov a potenciálnych členov Miloj Spiš. Podkladmi pre rokovania boli viaceré písomné materiály (viď príloha) šité na mieru pre danú obec (súčasťou príloh k budovaniu partnerstva), ktorá sa rozhodovala o vstupe do Miloj Spiš so všetkými záväzkami a úlohami, čo bolo v konečnom dôsledku deklarované prijatím uznesenia obecného/mestského zastupiteľstva.

Záujem o členstvo v Miloj Spiš, o.z prejavilo aj mesto Spišská Nová Ves s potvrdením svojho záujmu prijatím uznesenia na mestskom zastupiteľstve uznesením č.117 zo dňa 30.09.2015 (viď príloha), avšak členstvo nemohlo byť prijaté z dôvodu určenej podmienky a to hustoty obyvateľstva/km². Mesto Spišská Nová Ves má však významnú rolu v integrovanom rozvoji vidieka, ktoré ho obklopuje a po rokovaní sa Miloj Spiš, o.z a Mesto Spišská Nová Ves dohodli spolupracovať na základe memoranda o spolupráci (viď. nepovinná príloha stratégie) a na základe spoločne definovaných projektových zámerov, ktoré po získaní štatútu MAS a reálnych možnostiach financovania MAS spresní vymedzené komplementárne oblasti spolupráce a ich financovanie.

Rokovania na úrovni zastupiteľstiev obcí boli súčasne aj o verejných záujmoch nadnášaných volenými predstaviteľmi a k tvorbe stratégie prebehla **komunikácia s verejnosťou Dotazníkovou formou** (viď príloha). Vyhodnotenie dotazníka je jedným z východísk definovania stratégie a je súčasťou analytickej časti tohto dokumentu.

¹ Dve obce sa rozhodli vstúpiť do partnerstva v rámci budovania inej MAS v okrese Spišská Nová Ves (Spišské Vlachy, Poráč), jedna obec vystúpila a ďalej sa neangažuje v rozvoji vidieka (Rudňany).

Komunikácia a podmienky **spolupráce a členstva súkromného sektora v Milož Spiš, o.z** prebiehali:

- v prvej etape na úrovni danej obce – člena združenia, ktorá tak bola iniciátorom pre spoluprácu so súkromným a neziskovým sektorom,
- následne prebiehali individuálne rokovania a
- plánované a organizované pracovné spoločné stretnutia v rámci aktivít Milož Spiš, o.z. (viď príloha) .

V súčasnosti má Milož Spiš, o.z. spolu 51 členov verejno-súkromného partnerstva, z toho 23 členov je zo záujmovej skupiny verejného sektora (45,09%), 22 členov je zo záujmovej skupiny podnikateľského sektora (43,13%) a 6 členov zo záujmovej skupiny občianskeho sektora (11,76%).

Partnerstvo v Milož Spiš tak spĺňa stanovené kritérium partnerstva a členstva, a to, že žiadna zo záujmových skupín (podnikateľská, verejná a občianska) nepresiahne 49%.

Na úrovni Milož Spiš, o.z v nadväznosti na zmeny v území a v členstve, boli **aktualizované Stanovy združenia** (viac krát z dôvodu viacerých zmien vo Výzvach LEADER 2014 - 2020) **a boli vykonané nové voľby orgánov združenia** v súlade s podmienkami platného Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 vrátane jeho Dodatkov č. 1 až č. 6, ako súčasť dokumentácie PRV 2014 – 2020. Ich popis je súčasťou implementácie stratégie.

b) Tvorba Stratégie Milož Spiš 2025

Jedným z princípov tvorby stratégie bolo, že proces bude vedený participatívnym spôsobom so zainteresovaním/zapojením relevantných aktérov rozvoja územia Milož Spiš. Do procesu boli aktívne zapojené subjekty, ktoré uvádza Obr. 2.

Komunikácia a konzultácie k tvorbe stratégie prebiehali na viacerých pracovných a konzultačných stretnutiach (viď prílohy ako kópie, keďže originály už boli prikladané k podávaniu stratégie na základe predchádzajúcich výziev):

1. Ochrana prírody a krajiny (Správa NP Slovenský raj),
2. Kompatibilita stratégie Milož Spiš s rozvojovým dokumentom mesta Sp.Nová Ves,
3. Regionálne a územné plánovanie regiónu Košického raja a dopravná infraštruktúra a mobilita na úrovni kraja,
4. Cestovný ruch na úrovni Slovenského raja a Spiša (OOCR SPIŠ),

5. Obce Milož Spiš,
6. Podnikatelia, hospodári a správcovia v území a neziskový sektor,
7. Okresný úrad, Spišská Nová Ves – úsek poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, krízového riadenia,
8. Okresné riaditeľstvo HaZZ,
9. Úrad vlády SR, splnomocnenec pre rómsku komunitu, regionálna kancelária v Sp.N.Vsi,
10. OOCR Slovenský raj,
11. Združenie obcí Mikroregiónu Slovenský raj – Sever.
12. Košický samosprávny kraj najmä oblasti regionálneho rozvoja, územného plánovania, cestovného ruchu

Poznámka: Prezenčné listiny v origináloch boli predložené v predchádzajúcej verzii stratégie a nezachovala sa ich kópia.

Zber údajov, spracovanie informácií zo skupinových i viacerých individuálnych stretnutí bol nadväzne širšie komunikovaný na 3 širších plánovaných komunikačných stretnutiach s účasťou zástupcov verejného a súkromného sektora, ktorých cieľom bolo spracovanie SWOT analýz a identifikovanie rozvojových výziev pre územie Milož Spiš. Konzultačné a komunikačné aktivity boli priestorom pre integrovanie záujmov a zámerov v území spišského vidieka obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves - Milož Spiš.

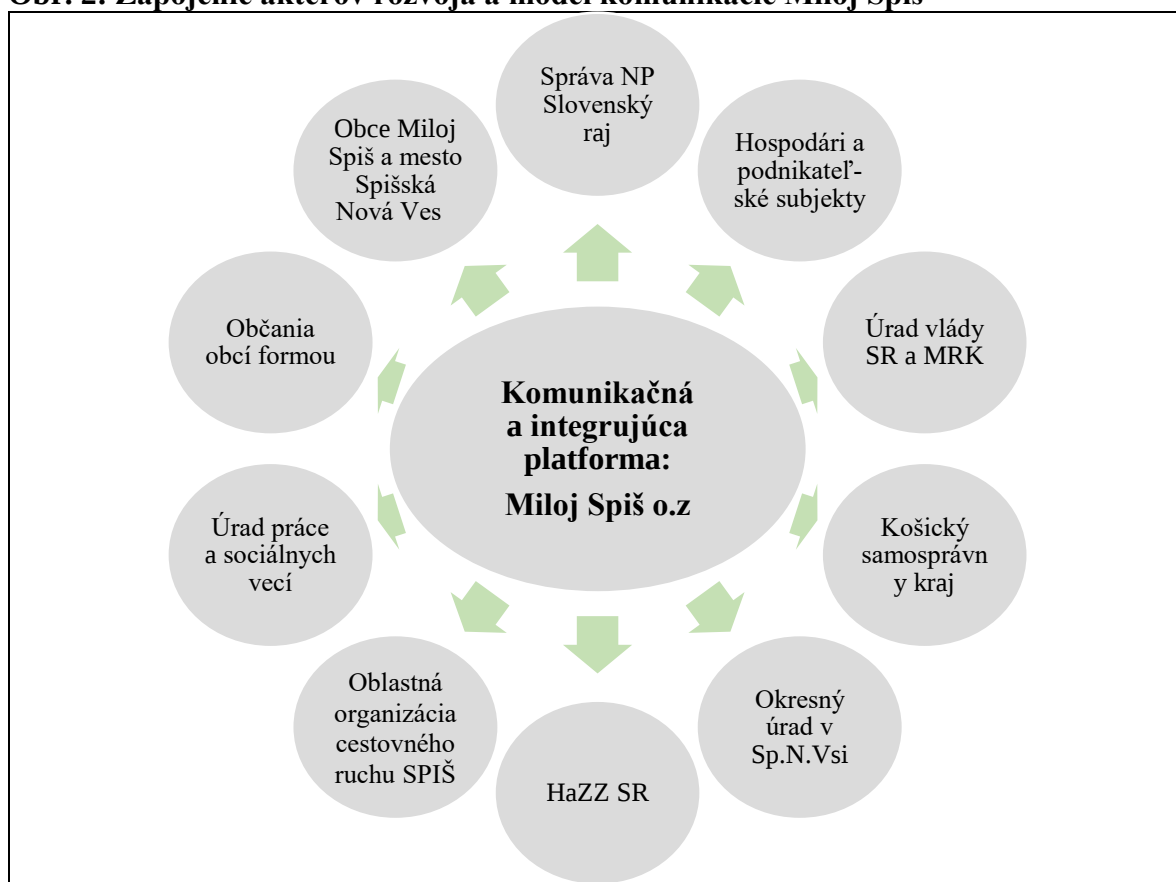
Dôležitým vstupom pre vypracovanie stratégie boli:

- **Programy rozvoja obcí i územné plány** väčších obcí Milož Spiš (platné v čase spracovania stratégie), ktoré sú podľa platnej legislatívy SR základnými rozvojovými dokumentmi obcí v súlade so zákonom o podpore regionálneho rozvoja a v súlade so zákonom o územnom plánovaní a stavebnom poriadku. Tieto dokumenty spracovávané za účasti odbornej i širšej verejnosti a schválené v zastupiteľstvách obcí a všeobecne záväznými nariadeniami, boli základ pre diskusie a tvorbu stratégie CLLD.
- **Rozvojový plán mesta Spišská Nová Ves 2011 – 2020** (viac viď. kapitola 2.3).
- **Stratégia rozvoja územia Slovenského raja s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu 2015 – 2020, výhľadovo 2025**, ktorá bola spracovaná a prijatá v roku 2014, teda vysoko aktuálny dokument, ktorý má v mnohom charakter stratégie rozvoja vidieka, a ktorý bol vypracovávaný participatívnym spôsobom s účasťou širokého spektra zainteresovaných subjektov (www.milozspis.sk).

– **PHSR a ÚP VÚC Košického kraja,**

Je nutné uviesť, že mnohé procesy tvorby nových Programov rozvoja obcí (PRO), alebo aktualizácie rozvojových dokumentov takmer všetkých obcí, prebiehali v komunikácii s odbornou i širšou verejnosťou v tom istom čase ako príprava Stratégie Miloj Spiš 2025 a to z dôvodu, že v súlade so Zák. č. 309/2014 Z.z o podpore regionálneho rozvoja musia byť PRO zosúladené so zákonom k 31.12.2015. Táto situácia bola na jednej strane výhodou, ale aj nevýhodou pre súčasne prebiehajúci proces tvorby stratégie MAS. Výhodou bolo, že PRO obsahovali časti týkajúce sa rozvoja vidieka a rozvojové témy v súlade s PRV 2014 – 2020, či IROP, tiež komunikácia pri tvorbe PRO prebiehala s verejnosťou a so zainteresovanými aktérmi rozvoja na úrovni obce, ktorí sú identickí aj pre širšie územie. Teda komunikácia na úrovni obce, resp. výstupy komunikácie boli súčasne podkladom aj pre vypracovanie stratégie. Nevýhodou bolo, že kým niektoré PRO už boli spracované a bolo možné ich vziať do úvahy ako východiská pre tvorbu stratégie Miloj Spiš, iné sa len začali komunikovať a spracovávať a nie sú spracované doteraz. Stratégia Miloj Spiš 2025 tak môže byť pre nich zadáním.

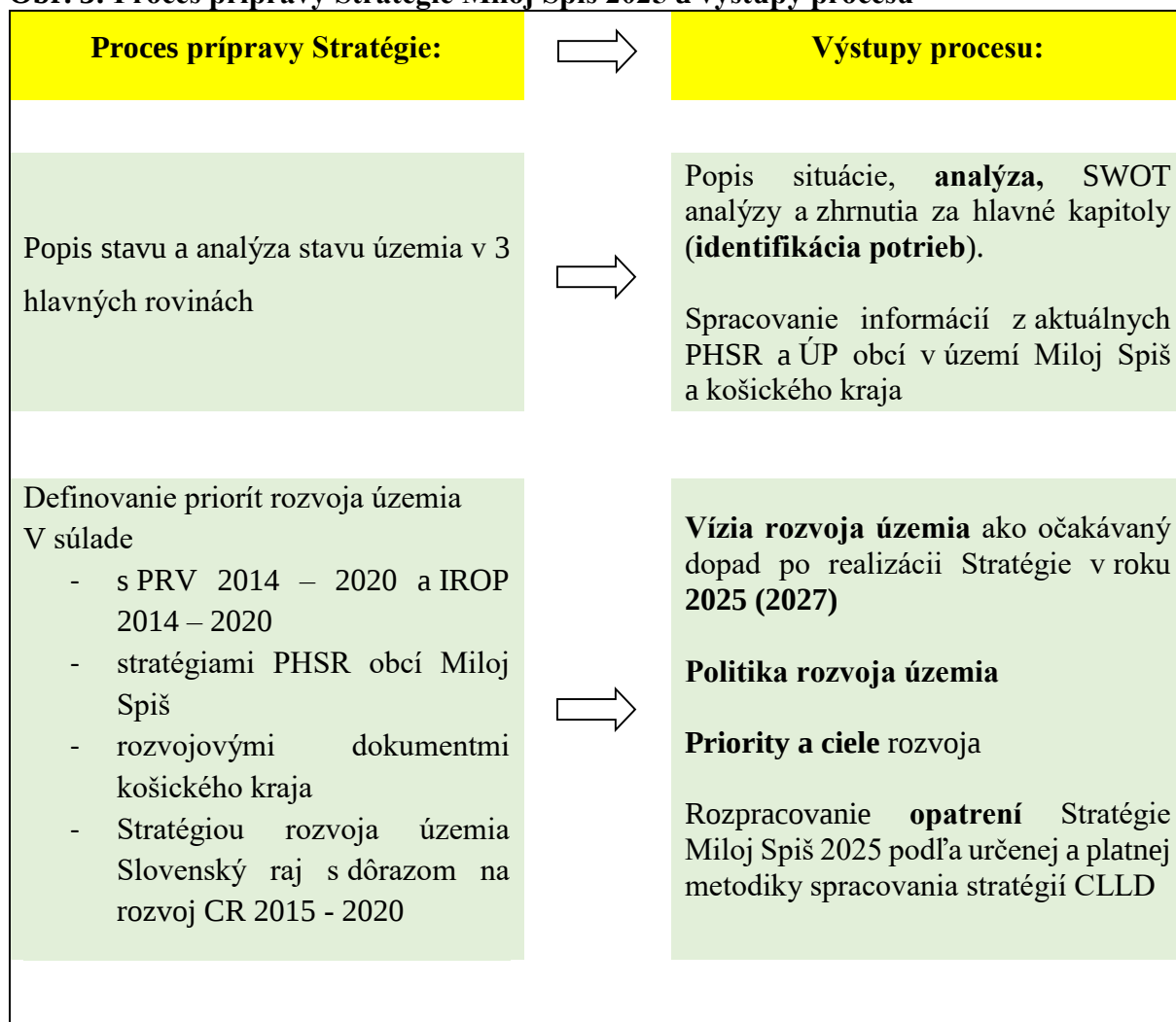
Obr. 2: Zapojenie aktérov rozvoja a model komunikácie Miloj Spiš

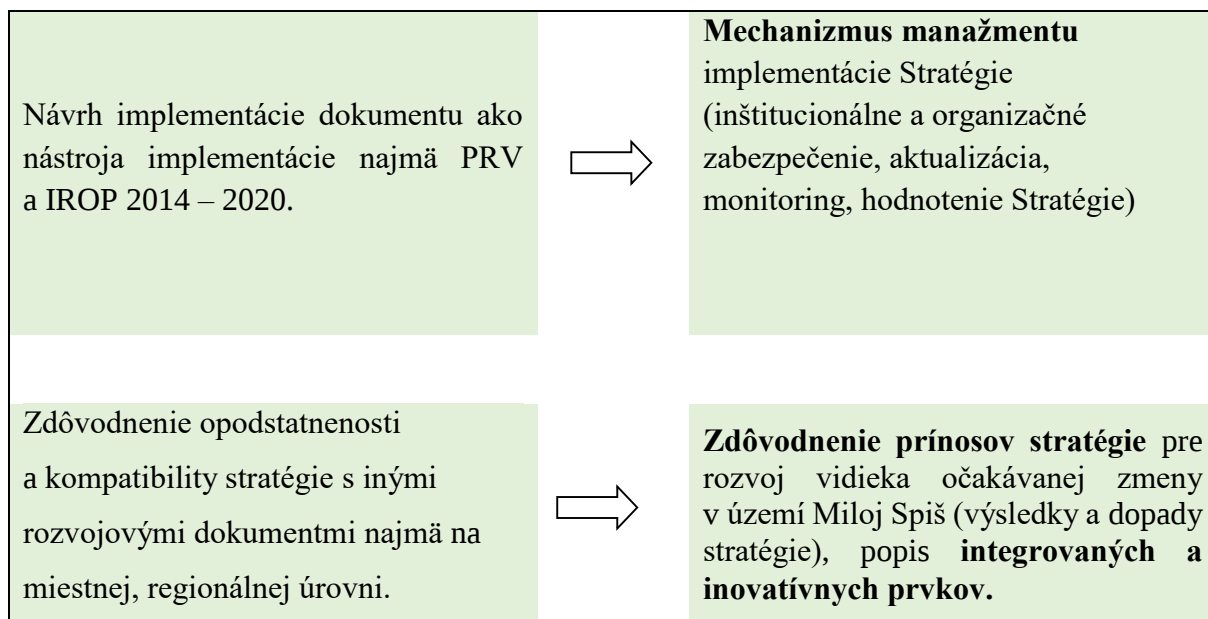

Cieľom postupu tvorby partnerstva a samotného procesu tvorby a zostavenia stratégie (vid'. Obr. 3) bolo, aby vznikol integrovaný rozvojový dokument rozvoja vidieka, ktorý je výsledkom systematického, odborného, otvoreného procesu, do ktorého boli zahrnuté, okrem faktografických poznatkov, aj osobná a inštitucionálna znalosť regionálneho a lokálneho prostredia, a ktorá motivuje k spolupráci kľúčových aktérov rozvoja územia Miloj Spiš.

Návrh stratégie rozvoja územia Miloj Spiš bol v súlade s metodikami (platnými v rámci konkrétnych výziev) a PRV 2014 – 2020 a IROP 2014 – 2020 viac krát upravovaný.

Obr. 3: Proces prípravy Stratégie Miloj Spiš 2025 a výstupy procesu

2.3 Rola mesta Spišská Nová Ves v rozvoji vidieckeho okolia

Mesto Spišská Nová Ves sa vo svojom rozvojom dokumente, vo vízii 2020 definuje (okrem iného): ***Spišská Nová Ves – Mesto s dobrým výhľadom - plní prirodzenú úlohu rozvojového lídra svojho okolia.***

Okresné mesto Spišská Nová Ves je jedným z piatich miest košického kraja a je z hľadiska rozvoja územia rozvojovou osou Poprad – Spišský Štvrtok - Spišská Nová Ves – Krompachy – Košice. Spišská Nová Ves umožňuje pracovné príležitosti a služby pre obyvateľov samotného mesta, ako aj vidieckeho okolia, ktoré je naň naviazané silnými väzbami. V Spišskej Novej Vsi sú sústredené podnikateľské subjekty, sídlia tu štátne, samosprávne a finančné inštitúcie, školy, kultúrne a športové zariadenia a pod. Sídlo tu majú aj niektorí podnikatelia združení v MAS Miloj Spiš. Spišská Nová Ves patrí k mestám s dlhou priemyselnou tradíciou. V meste sa v minulosti rozvíjal najmä potravinársky, drevospracujúci a textilný priemysel, stavebníctvo a strojárstvo. Dlhú tradíciu malo baníctvo a geologický prieskum.

Mesto sa vyznačuje vysokou každodennou mobilitou obyvateľstva dochádzajúceho za prácou². **Aj mesta Spišská Nová ves, ako iných miest na Slovensku, sa významne dotýkajú procesy decentralizácie (suburbánna oblasť rastie rýchlejšie ako urbánna) a dekoncentrácie**

² MICHNIAK, D., 2005: Niektoré priestorové aspekty dochádzky za prácou na Slovensku v roku 2001 na úrovni okresov. In: Geografický časopis, 57, č.3. Geografický ústav SAV, Bratislava, 207-227.

(klesajúca hustota zaľudnenia v mestských centrách) obyvateľstva.³ Napriek aktuálne existujúcim prirodzeným tokom a pohybom v území, nie sú dopady tejto vnútornej migrácie za službami, prácou a bývaním dostatočne reflektované v rozvojových politikách jednotlivých samospráv, ktoré sú súčasťou vidieka Miloj Spiš. Podobne aj ďalšie súvisiace otázky sociálneho, ekonomického či environmentálneho charakteru vykazujú skôr separátne prístup k riešeniu. V takto vymedzenom území neexistujú v súčasnosti žiadne mechanizmy systematickej vzájomnej spolupráce medzi vidiekom a mestom pri tvorbe a realizácii rozvojových politík.

Vzhľadom na to, že mesto Spišská Nová Ves sa, aj napriek záujmu vyjadrenom uzn. mestského zastupiteľstva 117 zo dňa 30.09.2015 (príloha), nemohlo stať riadnym členom Miloj Spiš, o.z. a spoločne sa uchádzať o štatút MAS (z dôvodu nesplnenia všeobecných kritérií – hustota obyvateľstva), mesto Spišská Nová Ves a Miloj Spiš, o.z. spoločne pripravili a podpísali **Memorandum o spolupráci**, ktoré je nepovinnou prílohou stratégie. Konkrétnymi oblastami spolupráce sú najmä:

1. vytváranie rozvojových príležitostí pre podnikateľov a neziskový sektor v celom území Miloj Spiš,
2. riešenie dopadov zmeny klímy a protipovodňové opatrenia, ktoré budú chrániť územie Miloj Spiš, ako aj územie mesta,
3. výstavba líniových stavieb vo viacerých k.ú. ako je výstavba cyklociest a cykloturistických trás prechádzajúcich viacerými katastrami územiami Miloj Spiš,
4. tvorbu nových produktov a služieb v oblasti cestovného ruchu v spolupráci aj s OOCR Slovenský raj & Spiš
5. klastrovanie/spájanie malých podnikateľov, dodávateľov, malých farmárov v území Miloj Spiš a na území mesta s realizovaným trhoviskom na území mesta,
6. sociálnu inklúziu a komunitné činnosti so zameraním najmä na marginalizovanú rómsku komunitu,
7. ochranu a tvorbu životného prostredia, ochranu prírody, ktorej reprezentantom v území Miloj Spiš je Národný park Slovenský raj,
8. rozvoj kultúry a silných tradícií Spiša,
9. vzdelávanie a výmenu skúseností,

³ MORAVANSKÁ, K., 2010: Suburbanizácia na Slovensku a jej dosahy na vidiecke spoločenstvá. In: Geographia Slovaca, 27. Geografický ústav SAV, Bratislava, 81-100. NOVOTNÝ, L. 2011: Regióny najväčších slovenských miest v modeloch urbánneho vývoja. In: suburbanizace.cz, s. 1-12.

10. komunikáciu a spoločné projekty s neziskovým sektorom vo vyššie uvedených oblastiach.

Optimalizácia správy cez intenzívnejšiu spoluprácu kľúčových hráčov v území v rámci Miloja Spiša a stratégie, môže viesť k riešeniam, ktoré udržia životaschopnosť vidieckych obcí Miloj Spiš v prirodzenej väzbe na mesto a zabráni jeho vyľudňovaniu. Zároveň sa tým aj pre Spišskú Novú Ves zabezpečia zdroje potrebné pre jeho rozvoj vrátane ďalšieho kvalitnejšieho plánovania zabezpečenia verejných služieb a ich dostupnosti v území. V súvislosti s demografickými trendmi, klimatickými zmenami a ďalšími negatívnymi dopadmi globalizačných procesov, ktoré akcentujú význam rozvoja miestnej ekonomiky sa týmto systémovým prístupom a uvedomením môže sebestačnosť územia Miloj Spiš vzhľadom na jeho unikátny rozvojový prírodný a kultúrny potenciál výrazne zvýšiť.

3 Analytický rámec

Metodika vypracovania tejto kapitoly je postavená na analýze relevantných sekundárnych dát a informácii získaných empirickým prieskumom v území. Za účelom objektivizácie výsledkov sa okrem kvantitatívnych údajov využili aj údaje kvalitatívnej povahy získané najmä konzultáciami a štruktúrovanými rozhovormi s členmi MAS, expertmi a odborníkmi v príslušnej oblasti. Na účely zmapovania zdrojov a rozvojového potenciálu územia boli zvolené nasledujúce metódy:

- **Analyticko-syntetické spracovanie** verejnej dostupných kvantitatívnych dát z oficiálnych štatistík (Datacube, Štatistický úrad SR a pod.) a informácii špeciálne vyžiadaných na potreby analýzy od relevantných subjektov a inštitúcií (Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Košický samosprávny kraj, Správa NP Slovenský raj, Úrad splnomocnenca pre rómske komunity, Okresné riaditeľstvo HaZZ v Spišskej Novej Vsi, Slovenský vodohospodársky podnik, Mestský úrad Spišská Nová Ves a pod.) Súbor zdrojov je uvedený v prílohe č.6.,
- **Komparácia údajov** v čase a vo väzbe na ďalšie vhodné okresné, regionálne a národné ukazovatele,
- **Facilitované pracovné stretnutia** s kľúčovými aktérmi MAS za účelom identifikácie kľúčových zdrojov rozvoja územia vo väzbe na strategické zámery,
- **Dotazníkový prieskum názorov obyvateľov ohľadom rozvojových priorít územia**
- **Dotazníkový prieskum názorov miestnej samosprávy ohľadom rozvojových priorít územia**
- **Individuálne štruktúrované rozhovory s členmi MAS,**
- **Individuálne konzultácie s expertmi.**

Analýza je postavená primárne na údajoch za územie MAS. V prípade, že žiaduce údaje neboli v čase spracovania analýzy v dostupnej forme získateľné, sú použité údaje za okres. Nevyhnutnosť zainteresovania kľúčových aktérov do analytických procesov z hľadiska podrobnej znalosti územia sa ukázala aj ako stmelujúci a posilňujúci prvok rozvoja medzisektorového partnerstva členov MAS. Spoločné porozumenie problémov, silných stránok, príležitostí a ohrození bude aj v budúcnosti viesť k komplexnejším a integrovanejším riešeniam. SWOT analýza ako hlavný produkt analytickej časti je založená nielen na zozbieraných oficiálnych štatistických údajoch a empiricky dozbieraných údajoch, ale tiež na výstupoch práce MAS skupiny, ďalších kľúčových aktérov v území ako aj na nezávislých expertných názoroch.

3.1 Analýza zdrojov územia

V súlade s metodikou na vypracovanie stratégie sa analýza zdrojov územia sústreďuje na najvýznamnejšie oblasti tvoriace rozvojový potenciál územia v zreteľnej väzbe na časť strategickú.

3.1.1 Geomorfologické, hydrogeologické a klimatické charakteristiky

Podstatná časť územia Milož Spiš, o.z. patrí do Fatransko-tatranskej oblasti časti Hornádskej kotliny. Hornádska kotlina je znížená pahorkatina, pozostávajúca z flyšových ílovcov, bridlíc a pieskovca. Je najmä poľnohospodársky využívaná. Vegetáciu v Hornádskej kotline predstavujú spoločenstvá viažuce sa na nivu a pahorkatiny. Na nive je to vegetácia podhorských a horských lužných lesov, na pahorkatine dubovo hrabové, lipové lesy. V dolinkách rastú väčšinou brezy, smrekovce, liesky jelšiny, vrbý. V okolí tokov sú zvyšky vegetácie lužných lesov s bohatou jarnou flórou. Bohatý je porast lúk travinami a typický porast majú medze a svahové pasienky. Zastúpenie lesa je minimálne a väčšinu nezastavaného územia tvorí poľnohospodársky využívaná pôda. O charaktere územia svedčí aj rozdiel medzi najvyššie položenou obcou 761 metrov nad morom, čo sú Mlynky a 406 metrov nad morom obec Vítkovce. Väčšina obcí územia Milož Spiš sa nachádza v nadmorskej výške od 400 do 550 m.n.m. Vyššie položené obce sú v južnej časti hornatého územia Volovských vrchov a územia, alebo ochranného pásma NP Slovenský raj: Hnilec (651 m.n.m), Hnilčík (678 m.n.m), a už spomínané Mlynky (761 m.n.m).

Oblasť územia možno zaradiť k oblasti s významnou prevahou výskytu nepriepustných, resp. slabo priepustných hornín s miernou až nízkou prietočnosťou.

Hlavným tokom pretekajúcim územím je rieka Hornád. Ďalšie vodné toky územia, a to Levočský potok, Poráčsky potok, Zimná a Rudniansky potok sú spolu s Hornádom zaradené podľa Vyhlášky MŽP SR 211/2005 Z.z. medzi vodohospodárky významné toky t.j. toky, ktoré sa využívajú ako vodárenský zdroj, alebo sa môžu využívať ako vodárenské zdroje. Na území sa nenachádzajú chránené vodohospodárske oblasti.

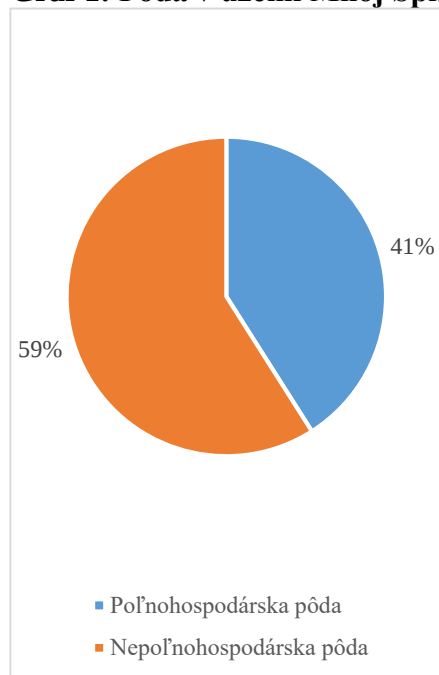
Využitelné zdroje podzemných vôd sa nachádzajú na katastrálnom území obce Olcnava a prameň sv. Jána, ktorý je v Jánskej doline. Východná časť územia má malé množstvo podzemnej vody.

Územie patrí medzi mierne teplé a mierne vlhké. Členitosť terénu spôsobuje prítomnosť inverzií. Priemerné ročné teploty sú 4 – 6 °C. Najviac zrážok je v júni, najmenej vo februári. Najteplejší mesiac je júl (16 – 17 °C), najchladnejší január (-5 až -6 °C).

3.1.2 Pôda

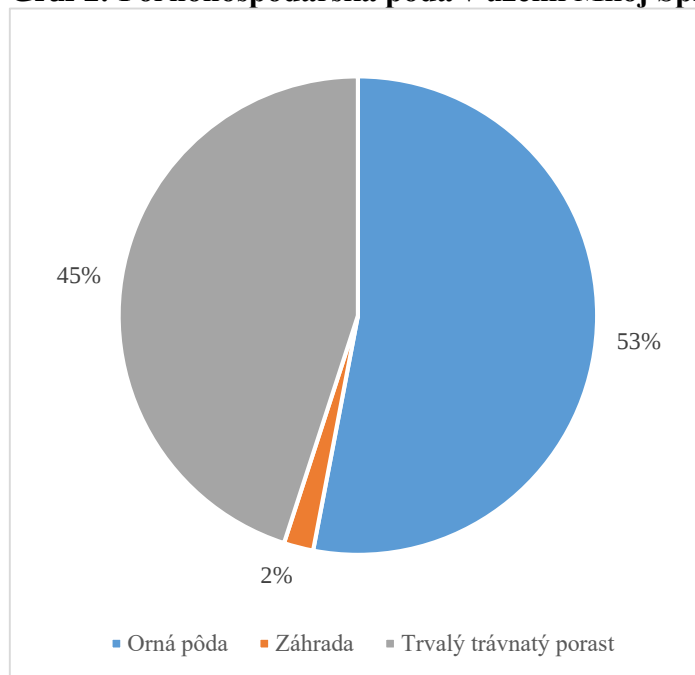
Pomer poľnohospodárskej a nepoľnohospodárskej pôdy v území Miloj Spiš je na úrovni 59:41 (v %). Poľnohospodárska pôda je na území Miloj Spiš výrazne nerovnomerne rozložená. Je dominujúcou krajinou formáciou v severnej časti územia, v Hornádskej kotline. V strednej a južnej časti územia v pohoriach Slovenského raja a Volovských vrchoch sa nachádzajú len fragmenty, predovšetkým lúk.

Graf 1: Pôda v území Miloj Spiš

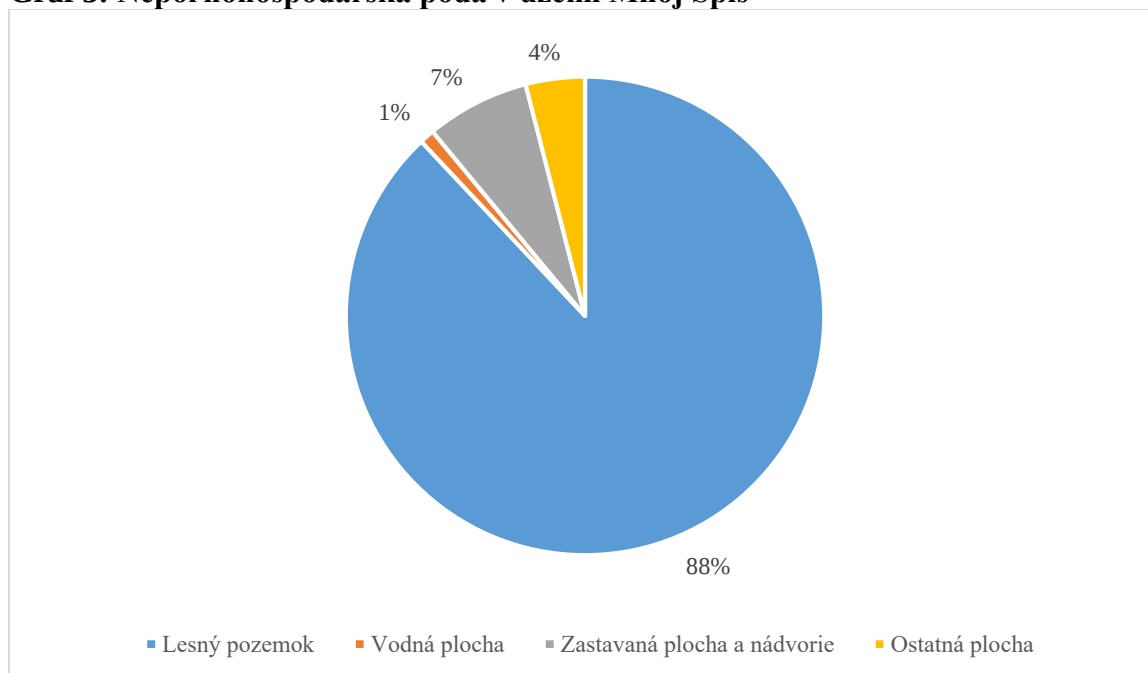
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Graf 2: Poľnohospodárska pôda v území Miloj Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Graf 3: Nepoľnohospodárska pôda v území Miloj Spiš

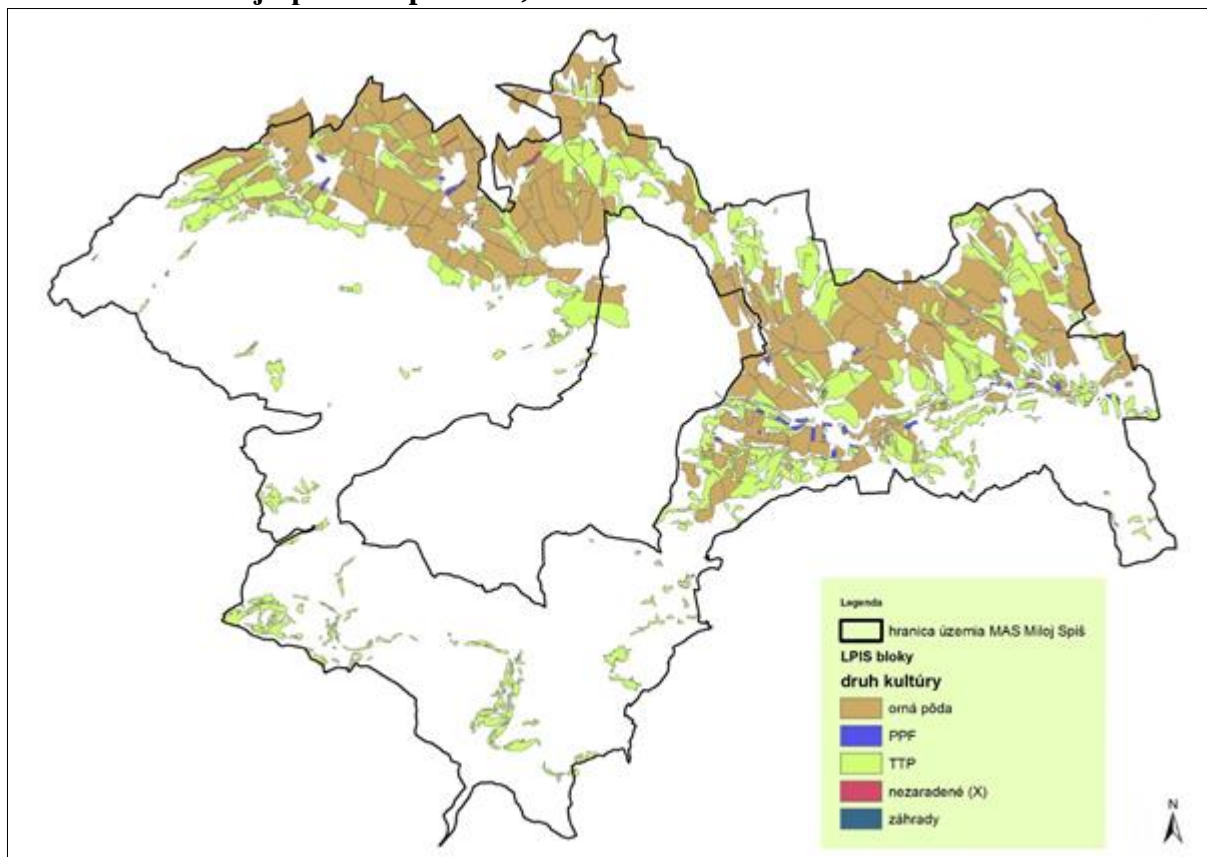

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy, ktorá je spôsobilá na poľnohospodárske využívanie a nachádza sa v systéme LPIS (Land parcel identification system) tvorí orná pôda 6596 ha (59 %), 4461 ha (40 %) sú trvalé trávnaté porasty, zvyšok tvoria nezaradené poľnohospodárske pozemky a záhrady 108 ha (1 %). Spolu tvorí poľnohospodárska pôda 11 166 ha. Z hľadiska typu poľnohospodárskej krajiny, prevažná väčšina pozemkov náleží k typu 7652u, teda ku krajine s veľmi krátkym vegetačným obdobím, podtypu krajiny s veľmi chladnou zimou, krajiny s malou potrebou doplnkovej vlahy, krajiny s miernou potenciálnou vodnou eróziou pôd a slabo nasýtenými a kyslými pôdami s malou zásobou prijateľného fosforu v ornici.

Celková distribúcia a štruktúra poľnohospodárskych pozemkov podľa systému LPIS je znázornená v Obr. 4.

Obr. 4: MAS Miloj Spiš – Mapa LPIS, mierka 1:90 000

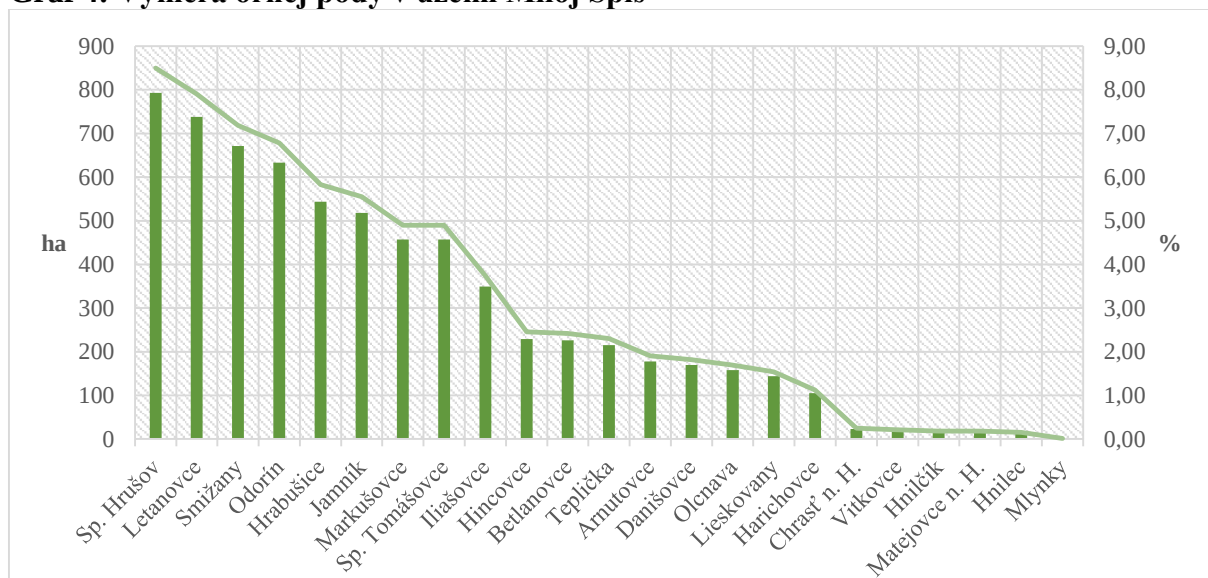

Orná pôda

Hornádska kotlina je dlhodobo intenzívne využívaná. Typické historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny Spiša – dlhé terasy a medze na strmých svahoch, vznikli dlhodobým pôsobením človeka avšak mozaikovitá štruktúra krajiny, s početnými medzami a terasami, extenzívne využívanými rôznymi typmi lúk, pasienkov vymizla v období socializácie. Dnes v Hornádskej kotline pretrváva veľkobloková štruktúra polí s vysokou intenzitou obhospodarovania. Medzi obdobu kultúrno-historickej formy využívania krajiny možno zaradiť záhumienky – maloplošné pozemky polí okolo obcí, ktoré pripomínajú historické obhospodarovanie poľnohospodárskej pôdy. Samostatným druhom sú striedavé polia, ktoré charakterizuje striedanie polí a trávneho porastu. Ide o plochy horších bonít – strmšie svahy, podmáčané plochy, ktoré sú toho času zatrávnené, ale nemožno vylúčiť ich občasné rozoranie a osiatie obilninami či inou kultúrou.

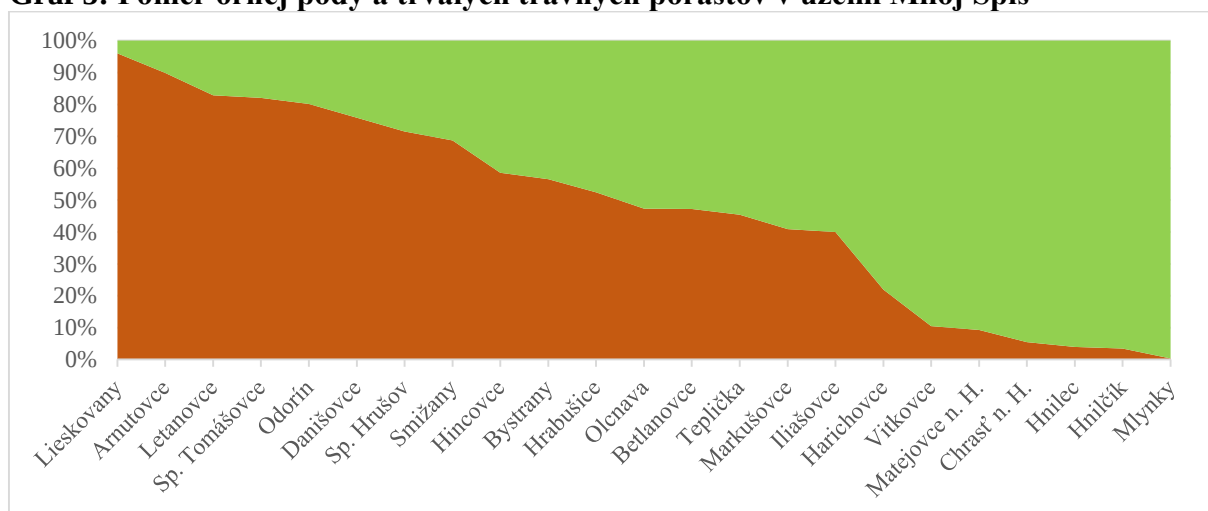
Rastlinná výroba v záujmovom území je zameraná na obilniny, olejniny, menej zemiaky a krmoviny. Pestovanie obilnín je zamerané na výrobu pšenice, jačmeňa, Triticale a kukurice. Prevláda pestovanie na krmné účely. Z olejnin sa pestuje zimná alebo jarná repka. Z krmovín na ornej pôde prevládajú d'atelinotrávne miešanky.

Graf 4: Výmera ornej pôdy v území Miloj Spiš

Zdroj: Farmárske fórum, Program budovania logistického centra KSK, upravené

Graf 5: Pomer ornej pôdy a trvalých trávnych porastov v území Miloj Spiš

Zdroj: Farmárske fórum, Program budovania logistického centra KSK, upravené

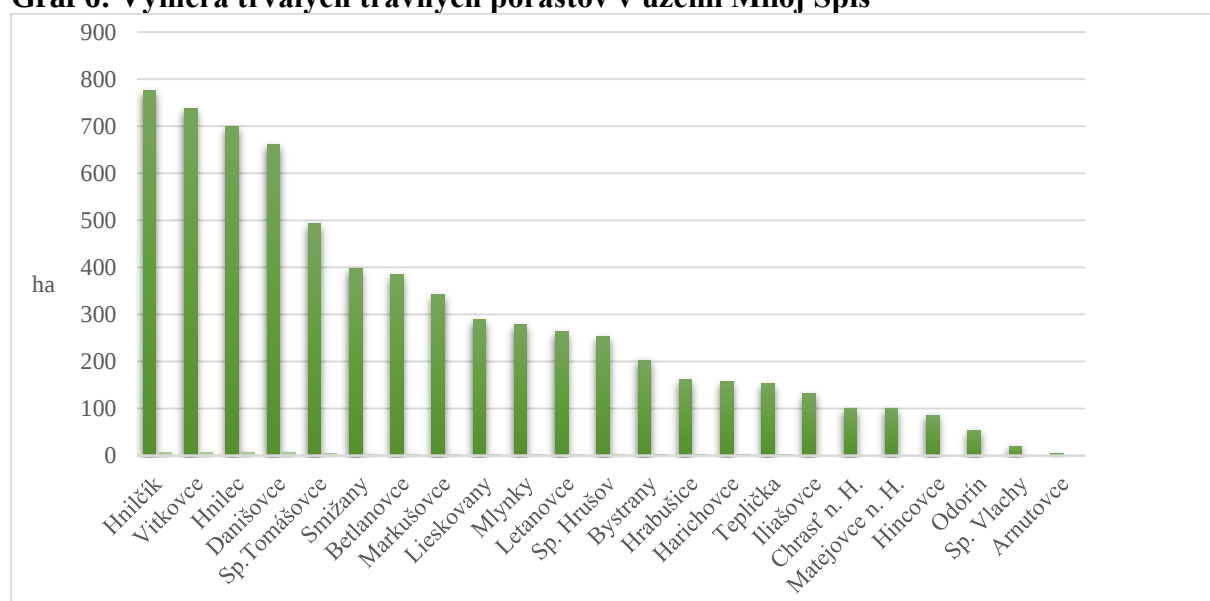
Trvalé trávne porasty

Absolútna väčšina trávnych porastov Hornádskej kotliny je intenzifikovaná – zväčša ide o porasty na bývalej ornej pôde, v nedávnej minulosti zatrávnené. Podobného charakteru sú porasty v blízkosti poľnohospodárskych družstiev, ktoré sú intenzívne pasené veľkými stádami hovädzieho dobytku. Takéto porasty sú druhovo chudobné, rastie v nich len niekoľko, prevažne trávnatých druhov. V pohoriach Slovenského raja, Volovských vrchov a údolí Hnilca prevažujú prirodzené trávne porasty s pôvodnou alebo len málo narušenou druhovou skladbou. Väčšina týchto lúčnych porastov je mimoriadne bohatá na druhy rastlín, obzvlášť v Slovenskom raji.

Z tradičných foriem hospodárenia v minulosti prevládalo kosenie. Po roku 1950 kosenie stále viac ustupuje na úkor rozširovania chovu oviec, hovädzieho dobytku a koní. Hospodárenie v blízkosti sídiel poľnohospodárskych podnikov sa intenzifikuje (používanie umelých hnojív, pozemkové úpravy a rekultivácie, prispievajú druhov zvyšujúcich produkciu). Najvzdialenejšie lokality sa postupne opúšťajú a prestávajú poľnohospodársky využívať. Paradoxne, hlavným ohrozením prirodzených lúčnych porastov v území dnes nie je intenzifikácia poľnohospodárskej výroby (ako bolo v časoch socializmu), ale zníženie výmery plôch podliehajúcich pravidelnému poľnohospodárskemu využívaniu smerujúce až k totálnemu opúšťaniu lúk. Dôsledkom skončenia alebo nedostatočného obhospodarovania trvalých trávnych porastov sú sukcesné zmeny v spoločenstvách. Podobne sa nevyužívajú ani lúky a pasienky v intravilánoch obcí. Obnovu trávnatých porastov možno zväčša zabezpečiť použitím jednoduchých metód s relatívne nízkymi nákladmi. Spočíva v odstránení náletov drevín a znovuzavedení riadneho obhospodarovania.

Plochy lúk a pasienkov kosené a pasené hospodárskymi zvieratami malebne dopĺňajú kolorit krajiny.

Graf 6: Výmera trvalých trávnych porastov v území Miloj Spiš

Zdroj: Farmárske fórum, Program budovania logistického centra KSK, upravené

Produkčná schopnosť pôd

Z hľadiska produkčnej schopnosti pôd ide o pôdy s nízkou a strednou bonitou, ktoré nepodliehajú režimu ochrany. Dominantné pôdne jednotky nachádzajúce sa na území Miloj Spiš sú zastúpené (Atlas pôd SR, 2002) hlavne kambizemami pseudoglejovými nasýtenými, kambizemami podzolovými a kambizemami modálnymi. Pôdy sú prevažne hlinito-piesčité,

lokálne piesčito-hlinité, stredne kamenité (štrkovité). Sú zrnitostne stredne ťažké až ľahké, často značne skeletnaté, prevažne stredne hlboké až plytké. Pôdna reakcia je stredne až veľmi silno kyslá.

Tab. 2: Rentabilita pôdy v okrese Spišská Nová Ves

Rentabilita pôdy	nerentabilné	málo rentabilné	stredne rentabilné	vysoko nerentabilné	veľmi vysoko rentabilné
v okrese Spišská Nová Ves (v %)	93	6,78	0,22	0	0
v Košickom samosprávnom kraji (v %)	58,46	15,55	13,65	12,33	

Zdroj: Pôdny portál SR

O využití produkčného potenciálu pôd rozhodujú okrem pôdno-ekologických parametrov danej lokality aj faktory ekonomické. Z uvedeného pohľadu je nesporne zaujímavou informáciou poznanie potenciálnych možností ekonomickej rentability produkčných blokov podľa pestovania jednotlivých poľnohospodárskych plodín. Informačný systém prezentovaný na pôdnom portáli SR poskytuje prvotnú informáciu o možnej rentabilite produkčného bloku, ktorá však vzhľadom na možné intenzifikačné opatrenia i použité technológie v pestovaní rastlín nemusí byť absolútne presná.⁴ Ako ukazujú výsledky a tabuľka vyššie rentabilita pôdy v území je na veľmi nízkej úrovni.

Pre zefektívnenie využívania pôdneho fondu a poľnohospodárskych pôd len v 3 katastroch územia Milož Spiš boli ukončené projekty pozemkových úprav a to v obciach Harichovce, Hincovce a Vítkovce.

Poľnohospodársku pôdu v území obhospodarujú viaceré typy podnikov. Ich prehľad je uvedený v Tab. 3.

Tab. 3: Prehľad poľnohospodárskych podnikov hospodáriacich v území Milož Spiš

Podnik	Katastrálne územie
AKRON, a.s. Hrabušice	Betlanovce, Hrabušice
Agrourbár, s.r.o. Hrabušice	Betlanovce, Hrabušice
SHR Kremnický Marcel	Hrabušice
Agrodružstvo Letanovce	Letanovce, Sp. Tomášovce
SHR Lesňák Ľudovít	Letanovce
HOR s.r.o. SNV	Letanovce, Arnutovce, Harichovce
PD Čingov Smižany	Arnutovce, Sp. Tomášovce, Smižany, Teplička
PDP Iliašovce	Iliašovce

⁴ http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/rentabilita/rentabilita.aspx#mapka

SHR Ing. Veľká Katarína	Iliašovce
SHR Michal Gbúr	Iliašovce
PD Rozkvet Odorín	Odorín, Lieskovany, Danišovce, Markušovce, Jamník, Harichovce
Blaumont, s.r.o Markušovce	Markušovce, Matejovce, Chrást', Jamník, Vítkovce, Sp. Hrušov, Hincovce
SHR Tibor Filip	Markušovce, Matejovce
SHR Hamrák Emil	Teplička
Agrodružstvo Vítkovce	Vítkovce
SHR Ing. Ján Janečko	Sp. Hrušov
Agro Spišské Vlachy, s.r.o. Sp. Vlachy	Olcnavá, Hincovce
SHR Ján Vaverčák	Hincovce, Trst'any
SHR Vojtušová Adriana	Sp. Hrušov

3.1.3 Lesy

Rozloha lesov v území Miloj Spiš

Zájmové územie bolo v dávnej minulosti súvisle zalesnenou krajinou. Dnešná výmera lesných porastov je 17 780,21 ha (+ plocha lesných skladov, lesné škôlok, lesných ciest). V 13 a 15. storočí vplyvom osídľovania a valašskou kolonizáciou postupne došlo k odlesneniu celej Hornádskej kotliny. Neskôr rozsiahla potreba dreva pre účely baníctva na Spiši je príčinou, že prirodzené lesy sa zachovali iba v najmenej prístupných lokalitách, predovšetkým v roklinách Slovenského raja a Galmusu. Lesy boli v 17. a 18. storočí vyrúbané prevažne holorubmi. Spočiatku sa obnovovali len spontánne, neskôr sa masívne preferovalo zalesňovanie ihličnatými drevinami – najmä smrekom, ale na Spiši v Rudohorí aj jedľou a v nižších polohách borovicou. Pôvodné listnaté alebo zmiešané lesy sa premenili na monokultúry týchto drevín. Dnešné porasty borovice a smreka, ktoré určujú tvár lesov Hornádskej kotliny vznikli dokonca na miestach, kde bola poľnohospodárska pôda zalesnená alebo opustená. Chov hospodárskych zvierat na horských holiach masovo pretrval až do začiatku 20. storočia. Neskôr sa hole a odľahlé plochy prestávajú využívať na poľnohospodársku činnosť a sú opustené a masívne zalesňované.

Výmera lesných pozemkov je za posledné roky ustálená, mení sa však veková štruktúra lesa. Najmä v lokalitách postihnutých vetrovou a podkôrnikovou kalamitou výrazne stúpa podiel holín a mladých lesných porastov a miznú staré lesy. Týka sa to najmä južne položených oblastí vo Volovských vrchoch v katastroch Mlyniek, Hnilca a Hnilčika. Lesy na vápencovom a dolomitovom podloží v Slovenskom raji a Galmuse sú stabilnejšie a kalamitami nie tak silno postihnuté.

Lesnatosť záujmového územia vyjadrená formálne podielom výmery lesných porastov je 53 %. Údaj je na jednej strane skreslený vysokým podielom holín a práve založených kultúr, ktoré ešte nemôžu plniť všetky funkcie lesa. Na druhej strane skutočnú lesnatosť (teda reálny výskyt lesa) navyšujú porasty drevín na opustenej poľnohospodárskej pôde, ktoré vznikli spontánne. Paradoxne nastáva situácia, keď na miestach bývalých lesov sú holiny a na miestach bývalých pasienkov v katastri nehnuteľností stále vedených ako TTP sú husté, zapojené porasty charakteru lesa.

Lesné typy a kategórie lesov

Lesy majú pre ekologickú kvalitu a ekologickú stabilitu územia rozhodujúci význam. Dnešné lesy odrážajú zložitosť a pestrosť základných geologicko-geomorfologických a klimaticko-ekologických podmienok územia, ale hlavne reflektujú ich dlhodobé využívanie, ba miestami v minulosti až exploataciu.

V záujmovom území sa vyskytujú spoločenstvá lesov 2. – 6. lesného vegetačného stupňa. Vyskytuje sa v nich 44 skupín lesných typov (Hančinský 1972). Prehľad lesných vegetačných stupňov (databáza NLC Zvolen):

- Lesný vegetačný stupeň 2 (430 – 500 m.n.m): Dubovo bukový
- Lesný vegetačný stupeň 3 (450 – 700 m.n.m): Bukovo – dubový
- Lesný vegetačný stupeň 4 (500 – 750 m.n.m): Bukový
- Lesný vegetačný stupeň 4 (600 – 950 m.n.m): Jedľovo bukový
- Lesný vegetačný stupeň 4 (850 -1278 m.n.m): Smrekovo – jedľovo – bukový

Lesy v území sú v súčasnosti zaradené do všetkých troch kategórií - hospodárskych lesov, ochranných lesov a lesov osobitného určenia. Podiel kategórií lesov dnes je približne vyrovnaný.

Hospodárske lesy s dominantnou produkčnou funkciou sa nachádzajú na výmere 6053,97 ha predovšetkým v Slovenskom raji a v Hornádskej kotline. Nachádzajú sa na produkčných stanovištiach, bez pôdnych alebo klimatických extrémov. Podiel hospodárskych lesov na výmere všetkých lesov dosahuje 34%.

Ochranné lesy, kde dominuje funkcia ochrany pôdy, sú vyhlásené na výmere 6314,33 ha. Zaberajú menej priaznivé stanovištia. Ochranné lesy sú vyhlásené najmä v centrálnej časti Slovenského raja, vápencovej časti Volovských vrchov – v pohorí Galmus a najvyšších polohách Volovských vrchov (Knola). Podiel ochranných lesov na výmere všetkých lesov je 36%.

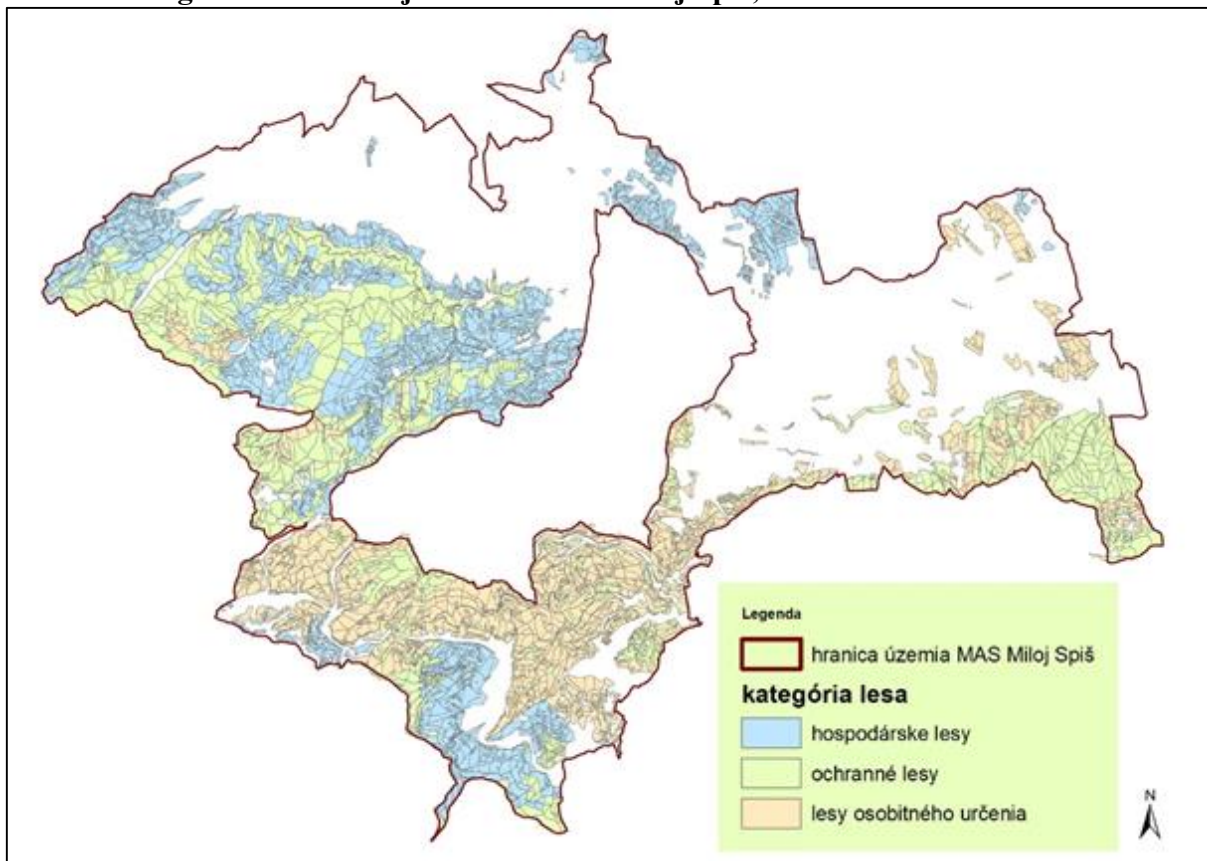
Lesy osobitného určenia sú vyhlásené na výmere 5411,91 ha. Ich funkcia sa viaže na účel ich vyhlásenia – v záujmovom území dominujú lesy osobitného určenia vyhlásené z titulu imisií najmä v južnej a východnej časti územia, ktoré sú pod silným imisným tlakom lokálneho znečistenia (priemyselné aglomerácie Rudňan a Krompách) a taktiež diaľkového prenosu imisií. Menej sa v území vyskytujú lesy určené na zachovanie genetických zdrojov lesných drevín. Nachádzame ich v Slovenskom raji.

Špecifickou súčasťou lesov osobitného určenia sú **chránené lesy**. Za chránené lesy možno vyhlásiť lesy v chránených územiach a na lesných pozemkoch s výskytom biotopov európskeho významu a chránených druhov. V súčasnosti dosahuje podiel lesov osobitného určenia všetkých subkategórií na výmere všetkých lesov 30%.

V blízkej budúcnosti, od r.2016, kedy dôjde k postupným obnovám (vyhotoveniu nových) programov starostlivosti o lesy (donedávna boli známe pod termínom lesný hospodársky plán, skratka LHP) dôjde k významným zmenám v kategorizácii lesov. Zatiaľ čo kategória ochranných lesov, ktorá je striktne viazaná na prírodné podmienky stanovišťa by sa už nemala meniť (malé zmeny možno očakávať spresnením výsledkov ekologického prieskumu vykonávaného pracovníkmi NLC Zvolen), tak veľké zmeny sa očakávajú v kategóriách hospodárskych lesov a lesov osobitného určenia. V chránených územiach, kde sa nachádzajú hospodárske lesy sa naopak predpokladá, že tieto budú prekategorizované na lesy osobitného určenia – chránené lesy.

Je potrebné zmieniť, že **ťažité drevo možno nielen v hospodárskych lesov, ale vo všetkých kategóriách lesov**. Hospodárenie v ochranných lesoch však musí rešpektovať v prvom rade ich ochrannú funkciu (zväčša ochranu pôdy), preto sú ťažbové zásahy v nich miernejšie. Podobná situácia je v lesoch osobitného určenia, kde je ich funkcia podriadená celospoločenskej požiadavke.

Obr. 5: Kategórie lesov v záujmovom území Miloj Spiš, mierka 1:90 000

Lesné hospodárske celky a lesohospodárske organizácie v území

Z hľadiska hospodárskej úpravy lesov lesný pôdny fond územia patrí do lesného hospodárskeho celku (LHC) Smižany, Hrabušice, Hranovnica (časť), Mlynky, Levoča (časť), Rudňany, Krompachy (časť), Spišská Nová Ves (časť). Podľa jednotlivých obhospodarovateľov lesa sa na ploche LHC ďalej vymedzujú lesné celky (LC). Obhospodarovanie lesov sa riadi lesným hospodárskym plánom, novšie programom starostlivosti o lesy. Pre LHC Smižany je platný na r. 2007-2016, LHC Hrabušice 2007-2016, LHC Rudňany 2006-2015, LHC Dobšiná 2015-2024, LHC Hranovnica 2006-2015, LHC Levoča 2008-2017, LHC Mlynky – LC Hnilec štátne 2013-2022, LHC Krompachy 2008-2017, LHC Spišská Nová Ves 2016-2025.

Program starostlivosti o les (predtým lesný hospodársky plán) určuje záväzné ukazovatele pre hospodárenie v lese ako výšku obnovnej (formu hospodárskeho spôsobu, objem obnovnej ťažby a plochu ťažby) a výchovnej ťažby (prečistky, prebierky – ich objem a plochu) ako aj plochu a drevinové zloženie pri zalesňovaní.

Prehľad jednotlivých obhospodarovateľov lesa podľa LHC je uvedený v Tab. 4.

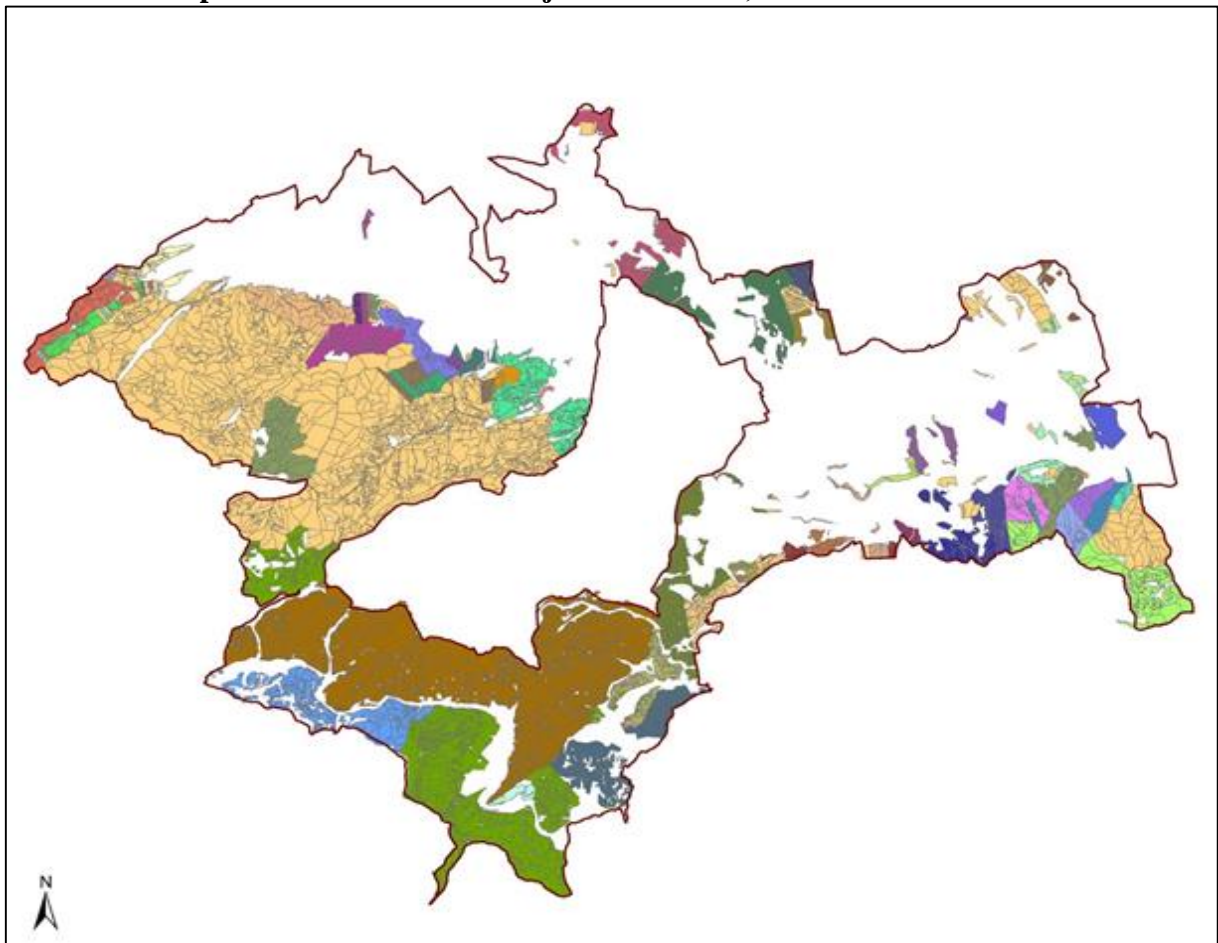
Najviac zastúpené je štátne vlastníctvo lesných pozemkov, čo predstavuje 8 355,84 ha (47 %), nasleduje spoločenstvenné vlastníctvo (pozemkové spoločenstvá a urbáriaty) 4 367,76 ha (24%), mestské 3 646,84 ha (21%), súkromné 770,43 ha (4%), cirkevné 522,86 ha (3%) a obecné 116,52 ha (1%) vlastníctvo lesov.

Tab. 4: Obhospodarovatelia lesov v území Miloj Spiš

LHC	Vlastníci resp. obhospodarovatelia lesa
Hrabušice, Smižany, Rudňany	PRO POPULO Poprad s.r.o.
Hrabušice, Smižany, Rudňany, Levoča	Lesy SR, š.p. OZ Prešov
Hrabušice	AKRON, a.s.
Hrabušice	Cibuľová Eleonóra
Hrabušice	Drenčeny František, Karol, Rastislav
Hrabušice	Jozef Polovka
Hrabušice	Pozemkové spoločenstvo Bývalý urbáriát Hrabušice
Hrabušice	Remiašová Helena
Hrabušice	Urbárske združenie obce Jánovce, pozemkové spoločenstvo
Hrabušice	Združenie vlastníkov súkromných lesov Betlanovce
Hrabušice	Urbárske pozemkové spoločenstvo majiteľov lesov a pôdy v Spišskom Štiavniku
Hrabušice	Združenie bývalých urbaristov, ich dedičov a obyvateľov obce, PSHranovnica
Mlynky	Lesy SR, š.p. OZ Rožňava
Mlynky	Pozemkové spoločenstvo "Kolesár a spol" Hnilec-Delava
Rudňany	Bývalí urbarialisti obce Hincovce a lesná spoločnosť Hincovce, PS
Rudňany	Hacienda Spiš, spol. s r.o.
Rudňany	Ivan Ivančo
Rudňany	Ján Fabini
Rudňany	Katarína Melišková
Rudňany	Lesná pozemková spoločnosť, pozemkové spoločenstvo Hnilčík
Rudňany	Lesné a pasienkové spoločenstvo Zapálenica Rudňany, PS
Rudňany	Lesné a pozemkové spoločenstvo Urbáriát Bystrany
Rudňany	Lesné spoločenstvo LAZ Olnava, PS
Rudňany	MuDr. Ľudovít Baldovský, CSc.
Rudňany	Obec Bugľovce
Rudňany	Pasienková spoločnosť - pozemkové spoločenstvo Oľšo - Markušovce
Rudňany	Pozemkové spoločenstvo Lesné spoločenstvo Humence
Rudňany	Pozemkové spoločenstvo Teplička
Rudňany	Pozemkové spoločenstvo urbárikov Markušovce
Rudňany	Pozemkové spoločenstvo Vítkovce
Rudňany	Rímskokatolícka cirkev - farnosť Chrasť nad Hornádom
Rudňany	SLÁVIA BETA, s.r.o.
Rudňany	Spoločnosť bývalých urbarialistov v Spišskom Hrušove, PS
Rudňany	Urbárska spoločnosť Olnava
Rudňany	Urbárska spoločnosť, pozemkové spoločenstvo Lieskovany

Rudňany	Združenie majetnosť a Urbár Chrast' nad Hornádom, PS
Rudňany	Združenie urbárikov Rudňany - Huta
Rudňany	Združenie urbárikov, pozemkové spoločenstvo Markušovce-Čepanovce
Rudňany	Združenie vlastníkov lesa a trávnatých porastov Matejovce nad Hornádom, PS
Rudňany	Združenie vlastníkov lesa, pozemkové spoločenstvo Odorín
Rudňany	Združenie vlastníkov pôdy, PS Jamník
Rudňany, Krompachy	Urbariátne lesy a pasienkové spoloč. Poráč PS
Smižany	Ing. Juraj Stenczel, CSc.
Smižany	Les Tomášovce, pozemkové spoločenstvo
Smižany	Lesné a pozemkové spoločenstvo Arnutovce
Smižany	Obec Smižany
Smižany	Radoslav Hajdu, Bc.
Smižany	Urbariát Spišské Tomášovce, pozemkové spoločenstvo
Smižany	Urbárska skupina Slavkovský a spol. pozemkové spoločenstvo Jánovce-Machalovce
Smižany	Združenie vlastníkov lesa, pozemkové spoločenstvo Smižany
Smižany, Hrabušice	Pozemkové spoločenstvo, Urbár v Letanovciach
Spišská Nová Ves	Kupčík Štefan, Bc. Kupčíková Eva
Spišská Nová Ves	Lesy mesta Spišská Nová Ves s.r.o.
Spišská Nová Ves	Rodinné spoločenstvo lesov, Sobinovský, Gabonay a spol.

Obr. 6: Obhospodarovatelia lesov v záujmovom území, mierka 1:100 000

Obr. 7: Legenda k Obr. 6

Legenda						
	hranica územia MAS Míloj Spiš		Ján Bendík a spol.		Lesy SR š.p.,OZ Prešov	
vlastníci a užívatelia lesov				Ján Mariássy a spol.		Lesy SR š.p.,OZ Prešov
	Akron Hrabušice		LPS Hníčik		Lesy SR š.p., OZ Prešov	
	Baldovský Štefan		LPS Trstany		Lesy SR š.p.,OZ Prešov	
	FAGUS s.r.o.		LPS Urbariát Bystrany		Mestské, lesy Dobšiná	
	František Drenčény		Lesy SR, š.p.OZ Rožňava		Obec Buglovce	
	Hacienda Spiš, spol. s.r.o		LS a U,PS Arnútove		Obec Smižany	
	Ing. Juraj Stenczel		Les. spol. Hincovce PS		PRO POPULO Poprad s.r.o.	
	Ivan Ivančo		Les. spol. Humence Olčava		PS Les Tomašovce	
	JOGA spol. s.r.o.		Les. spol. LAZ Olčava		PS URBARIAT LETANOVCE	
	PS býv. urb. Danišovce		Lesy Mesta Spiš. Nová Ves		PS býv. Urbár Hrabušice	
	PS urbárikov Markušovce		René Novák		Urb. pas. PS Iliášovce	
	Pas. s. PS Ofšo-Markušovce		Rim. kat. c. far. Chrást n.H		Urbariát PS Harichovce	
	Peter Cibula		SU Majetnosť PS Chr. n.H.		Viola Welandová	
	Polovka Jozef		Súkr. lesy Tischlerová		ZDR. VLAS. LESA PS SMIZANY	
	Pozemk. spol. Vítkovce		UPSMLP v Sp.Štávniku		ZU Markušovce-Čep. PS	
	Pozemk. spol. Teplička		US Slavkovský, Jánovce		ZVLTP PS Matejovce n.H.	
	RSL Sobinovský Gabonay		US obce Jánovce PS		ZVP PS Jamník	
	Radoslav Hajdu Bc.		US obce Spiš. Tomášovce		ZbU. dedičov Hranovnica	
	Rastislav Drenčény a sp.		US v Spiš. Hrušove PS		Zdr.vl. súkr. I. Beľianovce	
	Remiášová a Pandulová		Urb. spol. Olčava		Združ. urbár. Závadka PS	
			Urb. lesy a pas. sp. Poráč		Združ. vl. lesa Odorín PS	

Mimoprodukčné funkcie lesa

Vysoký podiel chránených území rôznych kategórií a obmedzení kladie v záujmovom území do popredia mimoprodukčné funkcie lesa. Lesy sa okrem fragmentov porastov v Hornádskej kotline nachádzajú v chránených územiach. Predovšetkým je to územie Národného parku Slovenský raj, s vysokým podielom bez zásahových území v 5. stupni ochrany. Ide o národné prírodné rezervácie, ktoré sú ponechané na prirodzený vývoj s možnosťou ich poznávania a aktívneho oddychu v nich najmä prostredníctvom pešej turistiky. Výnimočnosť NP Slovenský raj je všeobecne známa a na Slovensku je po Vysokých Tatrách druhým najnavštevovanejším národným parkom. Terénne podmienky prirodzene limitujú lesohospodárske využívanie územia bez ohľadu na status národného parku. Rozhodujúca časť turistických chodníkov vedie v Slovenskom raji lesom a návštevník národného parku vníma lesné prostredie ako prirodzenú súčasť krajiny Slovenského raja. V rezerváciách návštevník vníma pozitívne dynamiku vývoja lesa, rozmanitú štruktúru lesa v podobe rôznorodosti drevinovej skladby (prevládajú zmiešané porasty ihličnanov a listnáčov) a rôzneho veku drevín – staré i mladé stromy. Vrcholové časti roklín a planiny Slovenského raja sú lokalitami, kde však prebieha v lesoch bežné obhospodarovanie, podobné okolitej voľnej krajine. Návštevník národného parku očakáva od územia aj krajinárske kvality, nenarušenú krásu prírodného prostredia národného parku a zväčša negatívne nevníma samotné obhospodarovanie lesov, ale

to, akým spôsobom je vykonávané. Juh záujmového územia zaberá chránené vtáčie územie Volovské vrchy. Vo vzťahu k obhospodarovaniu lesov neprináša výrazné plošné obmedzenia, len lokálneho charakteru. Je potrebné zmieniť, že ťažiť drevo možno nielen v hospodárskych lesoch, ale vo všetkých kategóriách lesov. Hospodárenie v ochranných lesoch však musí rešpektovať v prvom rade ich ochrannú funkciu (zväčša ochranu pôdy), preto sú ťažbové zásahy v nich miernejšie. Podobná situácia je v lesoch osobitného určenia, kde je ich funkcia podriadená celospoločenskej požiadavke.

Súčasný stav lesov a problémy

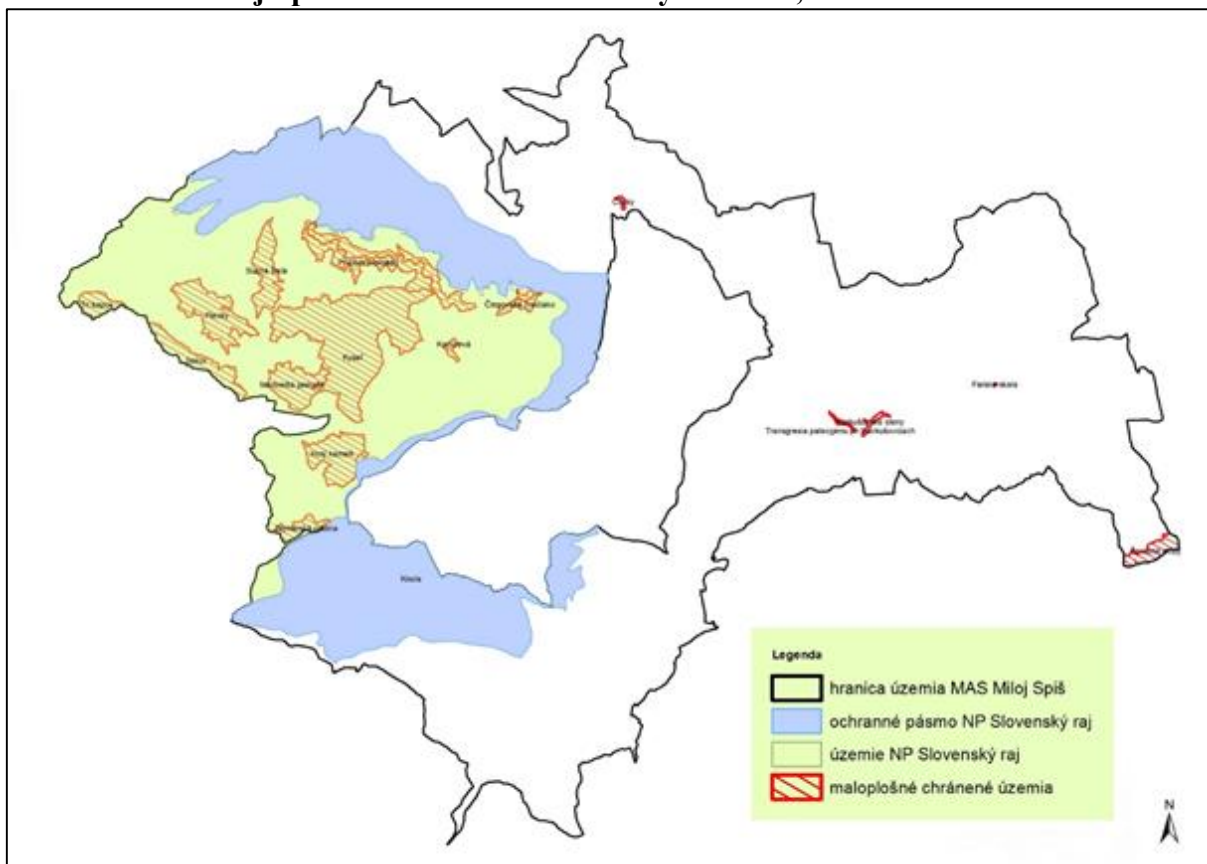
Stav lesov záujmového územia je rôznorodý. Najhorší je v najviac zmenených porastoch, najmä na plochách, kde boli vysadené monokultúry smreka. V posledných rokoch prichádza k ich totálnemu rozvratu pôsobením vetra a podkôrneho hmyzu. Veľkým nebezpečenstvom sú časté požiare lesov, najmä v krasových oblastiach Slovenského raja a Galmusu. Špecifickým problémom Spiša je nelegálny výrub v lesoch neprispôsobivým obyvateľstvom rómskych osád.

Najväčšou výzvou v ochrane a pestovaní lesov záujmového územia je vysporiadať sa s opakujúcimi kalamitami v budúcnosti znásobenými klimatickou zmenou pestovaním odolných, ekologicky stabilných porastov s preferenciou domácich, pôvodných druhov drevín a členitejšou výstavbou porastov. Veľký potenciál rozvoja vidieckeho horského turizmu majú lesy v chránených územiach, osobitne v Národnom parku Slovenský raj. Je potrebná celková modernizácia lesného hospodárstva, zlepšenie kvality prác v lese, aby nedochádzalo k poškodzovaniu prírodného prostredia rozsiahlymi výrubmi, ničeniu ciest ťažkou lesnou technikou, zvlášť na trasách turistických chodníkov a podobne.

3.1.4 Chránené územia

Veľkú časť záujmového územia Miloj Spiš zaberajú chránené územia. Nachádzajú sa tu územia patriace do národnej siete chránených území, (národný park, národné prírodné rezervácie, prírodné rezervácie, národná prírodná pamiatka, prírodná pamiatka) ako aj európskej sústavy chránených území, tzv. územia NATURA 2000. Situácia chránených území (CHÚ) v národnej sieti CHÚ je znázornená na Obr. 8.

Obr. 8: MAS Miloj Spiš – národná sieť chránených území, mierka 1:90 000

Zdroj: ŠOP SR, Správa NP Slovenský raj, 2015

Celú západnú časť záujmového územia pokrýva Národný park Slovenský raj. Národný park Slovenský raj je svojráznym a výnimočným územím Západných Karpát. Charakterizuje ho unikátna krasová krajina s množstvom planín, kaňonov a roklín, ale taktiež bohatstvom podzemných krasových javov (známych 500 jaskýň). Rieka Hornád na severe a rieka Hnilec na juhu vytvorili mohutné skalné kaňony a spolu s menšími tokmi vymodelovali v pôvodnom masíve Slovenského raja viac ako dvadsať úzkych skalných roklín a tiesnin. Územie je mimoriadne bohaté z hľadiska biodiverzity. Známych je takmer 1 000 druhov vyšších rastlín, z toho 117 druhov je zapísaných v národnom Červenom zozname. Zistených bolo 72 druhov živočíchov európskeho významu a 122 druhov národného významu. Žije tu vyše 2 000 druhov motýľov. Zo stavovcov sú tu zastúpené všetky veľké šelmy – medveď hnedý, vlk dravý a rys ostrovid. Veľké množstvo podzemných priestorov poskytuje vhodné podmienky pre netopiere, ktorých sa tu vyskytuje 18 druhov. Vysokú biodiverzitu reprezentujú ucelené komplexy lesných, skalných, lúčnych a mokradňových biotopov, s preukázaným výskytom 30 biotopov európskeho významu a 9 biotopov národného významu. Najrozšírenejšou lesnou formáciou sú vápnomilné bukové lesy spoločne s bukovými a jedľo-bukovými kvetnatými lesmi, kde je

evidovaných okolo 300 ha pralesovitých fragmentov. Častou zložkou lesov je tis s odhadovaným výskytom viac ako 2 000 exemplárov. Osobitne významné z celoslovenského pohľadu sú veľkoplošné porasty endemických reliktných vápnomilných borovicových a smrekovcových lesov na skalných hrebeňoch, rázsochách a strmých balvanitých svahoch. Ochrana prírody Slovenského raja sa datuje od r. 1964, kedy tu bola vyhlásená chránená krajinná oblasť, ako prvá vo vtedajšom Československu. Pre nesporné prírodné hodnoty bol Slovenský raj v r. 1988 vyhlásený za národný park. V súčasnosti s cieľom priblížiť národný park k európskym štandardom a zároveň zabezpečiť medzinárodné záväzky ochrany územia európskeho významu prebieha zonácia územia. Projekt ochrany národného parku vymedzuje na území národného parku štyri zóny A, B, C, D. Z územia národného parku sa navrhujú vyňať niektoré plochy v severnej časti územia, výrazne sa redukuje výmera ochranného pásma národného parku na severe a východe, kde sú vynechané zastavané časti obcí, rozsiahle plochy intenzívne obhospodarovaných polí alebo premenených lesov. Znižuje sa kategória ochrany v obciach. Došlo k prehodnoteniu existujúcich maloplošných chránených území s 5. a 4. stupňom ochrany, pričom v narušených častiach doterajších rezervácií sa znížil stupeň ochrany. Podiel kľúčovej zóny A, kde je cieľom ochrany nerušený vývoj ekosystémov, sa v národnom parku navyšuje o viac ako pätinu. V zóne B so 4. stupňom ochrany je cieľom dlhodobá rekonštrukcia lesných porastov smerom k prírodnému lesu, v plánovanom horizonte 10 – 30 rokov. To znamená, že vymedzenie zóny B je dočasné, po ukončení rekonštrukcie sa lesy prehlásia do zóny A. Časti územia národného parku, kde cieľom ochrany je zabezpečenie priaznivého stavu biotopov alebo druhov pri trvalom využití územia na lesnícke alebo poľnohospodárske činnosti sú zaradené do zóny C s 3. stupňom ochrany. Cieľom zonácie je nastoliť jasné pravidlá v režime a intenzite využívania každého pozemku v národnom parku pre všetkých zainteresovaných – vlastníkov a užívateľov pozemkov, samosprávy, miestnych obyvateľov, podnikateľov v cestovnom ruchu a ďalších, ktorí akýmkoľvek spôsobom využívajú územie národného parku.

Slovenský raj viac ako 600 000 návštevníkmi ročne je druhým najnavštevovanejším národným parkom Slovenska. Príjmy z turizmu, ktoré sú významným zdrojom miestnej ekonomiky priamo závisia od kvality prírodného prostredia národného parku. (Program starostlivosti o NP Slovenský raj na r. 2016-2015, ŠOP SR)

Na území Miloj Spiš sa nachádza mimo Národného parku Slovenský raj päť ďalších maloplošných chránených území (Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody SR, 2009), z toho:

- jedna národná prírodná rezervácia Červené skaly (Olcava),

- jedna národná prírodná pamiatka Markušovské steny (Markušovce, odorín),
- jedna prírodná rezervácia Čintky (Iliašovce) a
- dve prírodné pamiatky Markušovská transgresia paleogénu (Markušovce) a Farská skala (Chrast' n/Hornádom).

Tab. 5: Chránené stromy v území Milož Spiš

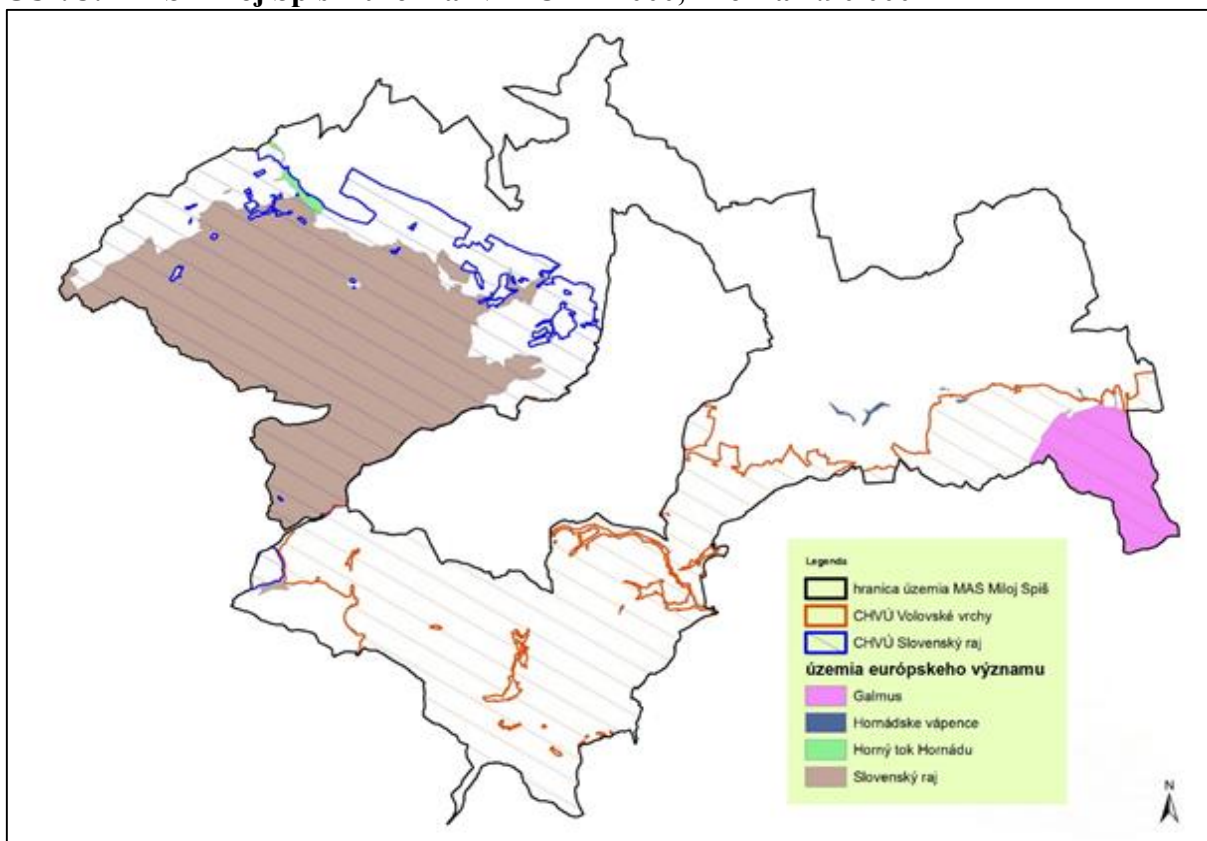
Por. číslo	Názov	Druh stromu	Počet (ks)	Katastrálne územie	Obvod kmeňa (cm)	Výška (m)	Priemer koruny (m)	Vek (roky)
1.	Pagaštan v Hrabušiciach	pagaštan konský (<i>Aesculus hippocastanum</i>)	1	Hrabušice	510	18	19	150
2.	Lipa v Jamníku	lipa malolistá (<i>Tilia cordata</i>)	1	Jamník	510	23	19	200

Zdroj: ŠOP SR, Správa NP Slovenský raj, 2015

Chránené územia NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín EÚ, ktoré majú zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne žijúcich zvierat, voľne rastúcich rastlín a prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území EÚ a prostredníctvom ochrany týchto biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej rôznorodosti v celej EÚ (Správa o stave životného prostredia Košického kraja k roku 2002). Prehľad území NATURA 2000 na území Milož Spiš je znázornený na Obr. 9.

Obr. 9: MAS Miloj Spiš – územia NATURA 2000, mierka 1:90 000

Územia európskeho významu

Na území Miloj Spiš sa nachádza šesť území európskeho významu, ktoré sú chránené z dôvodu ochrany biotopov európskeho významu. Ich prehľad je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Tab. 6: Územia európskeho významu v území Miloj Spiš

Por. č.	Kód lokality	Názov	Katastrálne územie v Miloj Spiš	Rozloha územia/ rozloha v Miloj Spiš (ha)
1.	SKUEV0112	Slovenský raj	Betlanovce, Hrabušice, Letanovce, Mlynky, Smižany, Spišské Tomášovce	15 696,07/ 7073,07
2.	SKUEV0286	Hornádske vápence	Chrast' nad Hornádom, Jamník, Markušovce, Odorín, Vítkovce	27,21/ 27,21
3.	SKUEV0287	Galmus	Olcava, Vítkovce	2 690,07/ 1061,18
4.	SKUEV0290	Horný tok Hornádu *	Betlanovce, Hrabušice	290,06/ 58,06
5.	SKUEV0874	Mašianske sysľovisko	Smižany	19,83/ 19,83
6.	SKUEV0785	Havrania dolina	Mlynky	9,00/ 9,00

Chránené vtáacie územia

Na území Miloj Spiš sa nachádzajú dve chránené vtáacie územia vyhlásené v roku 2010. Predmetom ochrany sú mnohé druhy vtákov. Ich prehľad je uvedený v Tab. 7.

Tab. 7: Chránené vtáacie územia v území Milož Spiš

Por. č.	Kód lokality	Názov	Katastrálne územie v Milož Spiš	Rozloha územia/ rozloha v Milož Spiš (ha)
1.	SKCHVU053	Slovenský raj	Betlanovce, Hrabušice, Letanovce, Mlynky, Smitžany, Spišské Tomášovce	25 243/ 10 195
2.	SKCHVU036	Volovské vrchy	Chrast nad Hornádom, Markušovce, Matejovce nad Hornádom, Olcava, Teplička, Šafárka, Hnilčík, Hnilec, Mlynky, Vítkovce	121 421/ 9979

3.1.5 Dopady zmeny klímy na územie

V regióne Spiša vzrástli priemerné ročné teploty vzduchu medzi obdobiami 1961-1990 a 1988-2013 o približne 0,5-0,7 °C. Vo vegetačnom období (apríl až september) vzrástli priemerné sezónne teploty o približne 0,6-0,8 °C (vo vyšších polohách je tento nárast menší ako 0,6 °C) Zvýšenie zmena teploty sa očakáva v roku 2025 od 0,66 °C do 1,38 °C a v roku 2075 od 2,06 °C do 3,29 °C .

Predpokladá sa, že množstvo zrážok sa zvýši hlavne v zimnom období a to predovšetkým vo vyšších polohách (okolo a nad 800 m. n. m.). V súčasnosti zrážky poklesli o 5 až 10 % (vo vyššie položených častiach regiónu je možné očakávať zrážky bez dlhodobějších zmien), atmosférické zrážky, najmä v dôsledku intenzívnejších letných zrážok, vzrástli miestami až o 20 %.

V poslednom období sú registrované aj pomerne významné zmeny rozsahu a trvania snehovej pokrývky. Klimatologické analýzy potvrdzujú všeobecný úbytok trvania snehovej pokrývky, ako aj pokles podielu atmosférických zrážok dopadajúcich na zemský povrch v tuhom skupenstve (okrem najvyšších horských polôh). Najvýraznejší úbytok tuhých zrážok bol zaznamenaný v nadmorských výškach od 1000 do 1500 m. V oblastiach pod 1000 m n.m., čo je územie Milož Spiš, začínajú výraznejšie dominovať tekuté zrážky, najmä na začiatku a konci zimy. V horských regiónoch, kde k tomuto trendu dochádza, je však zatiaľ celkový pokles podielu tuhých zrážok mierne kompenzovaný nárastom ich absolútneho množstva, čo laicky povedané znamená, že sneženie je na horách síce menej časté ako v minulosti, ale sumárne pri ňom môže napadnúť viac snehu. Tento záver je vo všeobecnej zhode s poznatkami o celkovom náraste množstva zrážok v horských regiónoch v súvislosti s globálnou klimatickou zmenou. Zohľadňujúc výsledky regionálnych analýz snehovej pokrývky, je možné dokonca odhadnúť aj približnú nadmorskú výšku, nad ktorou je pokles podielu tuhých zrážok naopak vystriedaný jeho miernym nárastom. Celkové trvanie snehovej pokrývky sa významne skracuje najmä v nižšie položených regiónoch Slovenska, pričom však od nadmorskej výšky 1100 m sa

začínajú prejavovať pozitívne trendy vybraných charakteristík snehovej pokrývky (nárast trvania ako aj priemernej výšky).

Podľa najnovších predpokladov sa budú musieť aj obyvatelia regiónu Spiša pripraviť na čoraz častejšie, dlhšie a tým aj extrémnejšie horúčavy. Už do roku 2050 sa ich výskyt pravdepodobne zvýši v porovnaní s nedávnou minulosťou až štvornásobne a trvanie jednotlivých vln sa predĺži o minimálne 3 dni. Ešte s horším scenárom musíme počítať do konca 21. storočia, kedy sa mimoriadne horúčavy budú pravdepodobne vyskytovať už každoročne. Rovnako je veľmi pravdepodobné, že teplotné maximá budú čoraz častejšie atakovať 40 stupňovú hranicu, či ju dokonca pravidelne prekračovať. Na takýto mimoriadny nápor tropických teplôt sa bude musieť územie i ľudia v ňom jednoducho pripraviť a počítať s jeho nepriaznivými dôsledkami, a to predovšetkým v urbanizovanom prostredí, kde sú podmienky už dnes počas extrémne teplých dní takmer neznesiteľné.

Podľa scenárov bude pravdepodobne celé územie poznačené znížením dlhodobého priemerného ročného odtoku, pričom v časovom horizonte roku 2020 sa predpokladá pokles odtoku v kategórii od -5 % do -20 % na viac ako 81 % plochy, v horizonte 2030 na viac ako 87 % územia v kategórii od -20 % do -40 % a v horizonte 2075 sa takmer 80 % plochy územia Slovenska bude nachádzať v pásme poklesu väčšom ako -40 %. V rámci horskej oblasti regiónu Spiš (najvyššie hrebeňové polohy) sa pokles prejaví miernejšie, od cca -6 % v horizonte 2020, po viac ako -18 % v časovom horizonte 2075.

Kľúčové dopady zmeny klímy na území okresu Spišská Nová Ves sú zhrnuté v prehľadnej tabuľke (pozri Tab. 8). Hodnoty sú spriemerované, takže sa nemusia dotýkať rovnakou mierou každej časti územia.

Tab. 8: Kľúčové dopady zmeny klímy na území okresu Spišská Nová Ves

Klimatická charakteristika	Všeobecný predpoklad	Očakávaná zmena	Rozsah očakávaných zmien v porovnaní so zmenami v súčasnosti
Teplota	Zvýšenie	V roku 2025 od 0,9 °C do 1,7 °C, v roku 2075 od 2,3 °C do 3,4 °C, do roku 2100 priemery teploty vzduchu by sa mali postupne zvyšovať o 2 až 4 °C v porovnaní s priemerom obdobia 1951-1980. V roku 2050 sa počet extrémne horúcich dní pravdepodobne zvýši v porovnaní s nedávnou minulosťou až štvornásobne.	Zvýšenie počtu extrémne horúcich dní do roku 2100 a trvanie jednotlivých vln sa predĺži. V jesenných mesiacoch teploty menší nárast ako v zvyšnej časti roka.

Zrážky	Nerovnomernosť, Zmena v časovom rozmiestnení	Množstvo zrážok zvýši hlavne v zimnom období až do 30% a to predovšetkým vo vyšších polohách (nad 800 m. n. m.). V letnom období zvýšenie premenlivosti úhrnov zrážok, a výskyt privalových zrážok Z dôvodu zvýšenia teploty sa však snehové zrážky očakávajú len od výšky 1200 m. n. m.	Nárast zrážok v zimnom období bude viac v tekutej forme a častejšie sa budú vyskytovať zimné povodne. Súvislú snehovú pokrývku možno očakávať až od 900-1200m n.m. V teplej časti roka sa očakáva zvýšenie intenzity a frekvencie privalových zrážok a sa predĺžia a častejšie vyskytnú málo zrážkové (suché) obdobia.
Veterné smršte	Nárast	Zosilnenie búrok v teplej časti roka	Častejší výskyt silného vetra, víchríc a tornád.

Zdroj: Pecho, J. Klimatologická charakteristika, Ústav fyziky atmosféry AV ČR

Mimoriadne udalosti spôsobené extrémami počasia ako dôsledok zmeny klímy na území Míloj Spiš, resp. v jeho bezprostrednom okolí

Rok 2010

V dôsledku oteplenia sprevádzaného intenzívnym dažďom a následného topiaceho sa snehu v miestnej časti obce Smižany (Bystrá ul. – rómska osada) došlo **dňa 20.2.2010** k zaplaveniu územia vnútornými vodami a to k zaplaveniu dvorov 6 rodinných domov s hospodárskymi budovami.

V dôsledku intenzívnej zrážkovej činnosti v dňoch **14. až 16. mája 2010** boli vyhlásené jednotlivé stupne povodňovej aktivity v deviatich obciach územného obvodu Spišská Nová Ves. Počas povodní nastali tieto udalosti: zosuvy (štátna cesta v časti Mesta Sp. N. Ves – Novoveská Huta, cesta do obce Danišovce), narušenie miestnych komunikácií (Matejovce nad Hornádom, Prakovce, Gelnica, Markušovce), narušenie štátnej komunikácie (Žakarovce), ohrozenie stability mostov (Matejovce nad Hornádom, Gelnica, Krompachy), znehodnotený zdroj pitnej vody (Matejovce nad Hornádom).

Silný nepretržitý dážď počas celého dňa **1.6.2010** a následne aj celej noci spôsobil rýchle napĺňanie sa korýt miestnych tokov v celom územnom obvode, čo malo za následok vybežovanie vody na priľahlé pozemky, rodinné domy a záhrady. Celkove 40 obcí obvodu Spišská Nová Ves (obvod má 56 obcí) vyhlásili III. stupne povodňovej aktivity. V dôsledku uvedeného a zhoršenia situácie na tokoch riek a miestnych potokoch dochádzalo k ohrozeniu života, zdravia a majetku obyvateľstva v územnom obvode Spišská Nová.

Rozsiahle povodne so začiatkom dňa **16.8.2010**, kedy bol vyhlásený III. stupeň povodňovej aktivity, zasiahli 50 obcí územného obvodu Spišská Nová Ves.

V dôsledku veternej smršte, ktorá zasiahla územie obvodu Spišská, bola v obciach Iľiašovce a Oľšavka dňa **16.8.2010** vyhlásená mimoriadna situácia. Následky smršte boli hlavne strhnuté strechy a značne poškodené stromy, ktoré ohrozovali životy a majetok.

V dôsledku intenzívnych dlhotrvajúcich zrážok došlo vybreženiu Levočského potoka v obci Harichovce, kde bol dňa **13. septembra 2010** vyhlásený III. stupeň povodňovej aktivity na území obce. Následkami povodne boli zaplavené rodinné domy, miestne komunikácie, zaplavená kanalizácia a ČOV.

Rok 2011

V dňoch **8. – 9.4.2011** silný vietor spôsobil v územnom obvode Spišská Nová Ves padanie stromov na viacerých miestach (Mlynky, Novoveská Huta, Bystrany, Rudňany). Následkom spadnutých stromov došlo k zahataniu ciest. Následky odstraňovali príslušníci jednotiek OR HaZZ v Sp. N. Vsi. Na budove nemocnice v Krompachoch vietor zroloval časť strechy a hrozilo, že pacientov z vyššieho poschodia budú musieť evakuovať. Na budove bytového domu v Krompachoch následkom víchrice došlo k strhnutiu strechy na Baníckej ulici. V obci Žehra spadol stĺp elektrického vedenia.

V dôsledku silného nočného dažďa došlo dňa **20.7.2011** v skorých ranných hodinách k vybreženiu rieky Hornád a potoka Teplično na území Obce Betlanovce. Následky povodne: zaplavenie rodinných domov, hospodárskych budov, záhrad, studní, žump, autokempingu, dočasný výpadok elektrického prúdu.

Dňa **23.8.2011** v popoludňajších hodinách následkom silných privalových dažďov stúpila hladina rieky Hnilec a jeho prítokov na území Obce Hnilec. Bol vyhlásený III. stupeň povodňovej aktivity. Následkami povodne bolo zaplavenie pivníc rodinných domov a cestných komunikácií. V ten istý deň došlo k vybreženiu potoka Brusník na území Obce Letanovce. Následky povodne boli hlavne zaplavené rodinné domy, budovy školskej jedálne a kuchyne, budovy Komunitného centra, obecnej ČOV. Privalové dažde a silný ľadovec spôsobili aj vybreženie potokov na území Obce Mlynky (Bielovodský potok, Potok v Dolke a Havranský potok) a boli zaplavené a poškodené komunikácie, na viacerých úsekoch došlo k odtrhnutiu komunikácií, bol poškodený most na miestnej komunikácii, zaplavené záhrady, dvory, poškodené odvodňovacie kanály a šachty zaplavené pivnice a suterénne priestory rodinných domov a zničené strechy na 25 rodinných domoch. Povodne v auguste 2011 následkom

prívalových vôd postihli aj Obec Spišské Tomášovce, Mesto Spišská Nová Ves a Obec Smižany. Tieto však nevyhlasovali na svojich územiach III. stupeň povodňovej aktivity.

Rok 2012

V čase od **4. – 22. februára 2012** v dôsledku extrémnych mrazov a dlhodobého deficitu zrážok bola vyhlásená mimoriadnu situáciu na celom území obvodu Spišská Nová Ves. Táto udalosť spôsobila znefunkčnenie zásobovania obyvateľstva na území obvodu Spišská Nová Ves vodou z verejných vodovodov. Celkom bolo postihnutých úplným nedostatkom vody (pitnej a nepitnej) cca 13 000 obyvateľov v obvode Spišská Nová Ves.

Rok 2013

V noci zo **6.2.2013 na 7.2.2013** napadlo na území obvodu Spišská Nová Ves miestami 40 – 100 cm nového snehu a snežilo aj v nasledujúce dni. Následkom toho vznikla snehová kalamita a boli poškodené elektrické rozvodné siete a ich zariadenia. Obce boli bez dodávok elektrickej energie aj niekoľko dní. V obci Švedlár, ktorá má vlastný vodovod bola výpadkom elektrickej energie prerušená dodávka pitnej vody pre obyvateľov. V dôsledku zaviatych miestnych cestných komunikácií bolo ohrozené zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, zásobovania, bežnej prevádzky školských a predškolských zariadení a pod. a zásah iných zložiek integrovaného záchranného systému. Na základe vzniknutého stavu bola postupne vyhlásená mimoriadna situácia na území 18 obcí.

Rok 2014

Následkom dlhotrvajúcich intenzívnych zrážok došlo na území viacerých obcí v čase od **15. mája 2014** v popoludňajších, večerných a nočných hodinách a 16. mája 2014 v dopoludňajších hodinách v dôsledku zvýšenia stavu hladiny v tokoch viacerých potokov a následného vybreženia tokov k povodniam. V okrese Spišská Nová Ves bolo povodňami postihnutých spolu 10 obcí.

Intenzívne lokálne prietrže mračen a prívalové dažde dňa **1. augusta 2014** v popoludňajších hodinách spôsobili k lokálne prívalové povodne na území obcí Harichovce a Iľašovce spojených s vybrežením vody z tokov Levočský potok (Harichovce) a Iľašovský potok (Iľašovce). Obe postihnuté obce vyhlásili na svojich územiach III. stupeň povodňovej aktivity. Následky povodní boli obdobné ako pri predchádzajúcej mimoriadnej situácii

Rok 2015

V noci zo **30.1.2015 na 31.1.2015** napadlo na území obvodu Spišská Nová Ves miestami 40 – 80 cm nového snehu. Snežilo aj v nasledujúce dni. Následkom toho vznikla snehová kalamita a boli poškodené elektrické rozvodné siete a ich zariadenia.

V obci Hnilec v noci z **8.2.2015 na 9.2.2015** bolo nutné vyslobodiť zo zaviateho osobného auta 2 dospelé osoby a 2 maloleté deti. Niektoré obce v okolí boli bez dodávok elektrickej energie aj niekoľko dní. V dôsledku zaviatych miestnych cestných komunikácií bolo ohrozené zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, zásobovania, bežnej prevádzky školských a predškolských zariadení a pod. a zásah iných zložiek integrovaného záchranného systému.

V území MAS Miloj Spiš v období 2010 -2014 516 požiarnych udalostí s priamou škodou 904 330 eur, pričom boli 2 osoby ľahko zranené. Absolútne dominantnou príčinou bolo vypaľovanie trávy a suchých porastov.

3.1.6 Ľudské zdroje a demografické charakteristiky

Ľudské zdroje sú základný aktivizačný prvok, ktorý dokáže meniť, pretvárať a využívať vyššie popísané územie s cieľom jeho ďalšieho všestranného a udržateľného rozvoja. Nasledujúca kapitola sa sústreďuje na signifikantné charakteristiky populácie v regióne Spiš s dôrazom na vek, národnosť, pohyb obyvateľstva a vzdelanie.

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Spišskej Novej Vsi identifikoval niekoľko dôvodov, ktoré vplývajú na špecifický vývoj demografických ukazovateľov v analyzovanom regióne:

- historické, kultúrno - spoločenské dôvody (*nezanedbateľný vplyv nemeckého a maďarského etnika, ktoré tu má svoje historické korene, pretrvávajúce zvyklosti*)
- náboženské (*vysoká religiozita regiónu, spojená s tradične uznávaným modelom rodiny*)
- etnické (*vysoké zastúpenie rómskeho etnika v porovnaní s ostatnými regiónmi Slovenska, ktoré je značne nehomogénne a odlišujúce sa vo svojom reprodukčnom správaní od majority*)
- ekonomické a sociálne (*vysoký stupeň nezamestnanosti, vysoká migrácia za prácou na Slovensku i mimo Slovenska, nižšia priemerná mzda*)

Záverov viacerých relevantných odborných štúdií⁵ uvádzajú základné prognózy demografického vývoja na okres nasledujúce:

5

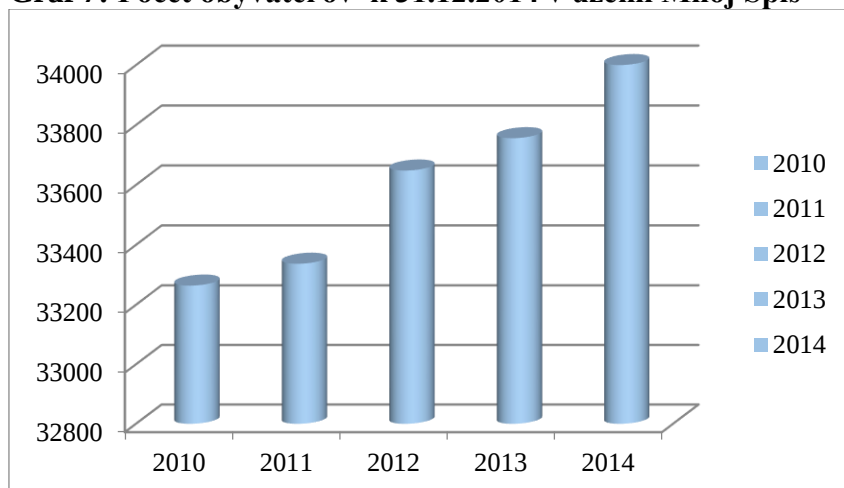
- Starnutie obyvateľstva (zvyšovať sa bude stredná dĺžka života a populácia okresu bude starnúť, ale bude patriť medzi okresy s najmladším obyvateľstvom s najnižším indexom starnutia).
- Okres v celoslovenskom porovnaní bude patriť k okresom s najvyššou hrubou mierou pôrodnosti (a to aj pri prognózovanej klesajúcej pôrodnosti). Špecifickosťou je významne nižší priemerný vek rodičiek oproti SR. Ďalším predpokladaným trendom je, že sa zvyšuje sa podiel živonarodených mimo manželstva.
- Okres bude patriť k okresom s predpokladaným najvyšším prirodzeným prírastkom obyvateľstva.

Obyvateľstvo územia Miloj Spiš (34 000 k 31.12.2014) predstavuje 34,4 % obyvateľstva okresu Spišská Nová Ves (98 869 k 31.12.2014). V okrese ako aj v území Miloj Spiš, možno sledovať každoročný nárast celkovej populácie, detailnejšie pohľady prezentujú Graf 7 a údaje za jednotlivé obce sú uvedené v Tab. 9. Rodové rozloženie je pomerne vyvážené v okrese aj v území obcí Miloj Spiš.

Tab. 9: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. v okrese Spišská Nová Ves

Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. (Okres Spišská Nová Ves)	2010	2011	2012	2013	2014
Muži	48288	48396	48567	48708	48920
Ženy	49496	49466	49677	49810	49949
Spolu	97784	97862	98244	98518	98869

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Graf 7: Počet obyvateľov k 31.12.2014 v území Miloj Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Tab. 10: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. v území Miloj Spiš

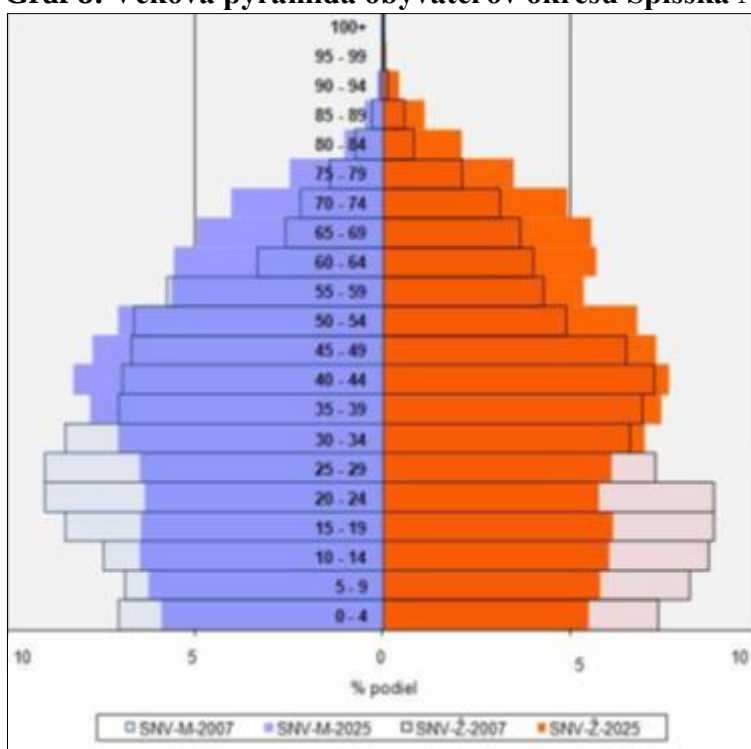
Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. územie MAS	2010	2011	2012	2013	2014
Arnutovce	711	707	725	744	751
Betlanovce	669	686	687	695	694
Danišovce	522	519	531	544	555
Harichovce	1838	1835	1858	1867	1861
Hincovce	222	239	237	237	223
Hnilčík	546	542	545	545	547
Hnilec	457	446	440	435	438
Hrabušice	2388	2393	2416	2402	2436
Chrast' nad Hornádom	842	846	862	879	872
Iliašovce	993	982	977	961	969
Jamník, okres Spišská Nová Ves	1124	1132	1143	1151	1171
Letanovce	2155	2177	2231	2244	2276
Lieskovany	294	295	295	328	326
Markušovce	3968	4023	4098	4147	4252
Matejovce nad Hornádom	505	503	505	522	530
Mlynky	567	571	567	563	563
Odorín	940	961	953	944	952
Olcnavá	1008	1038	1040	1059	1044
Smižany	8791	8676	8735	8636	8623
Spišské Tomášovce	1737	1756	1795	1854	1896
Spišský Hrušov	1260	1261	1243	1240	1261
Teplička	1161	1168	1167	1162	1155
Vítkovce	566	581	598	597	605
Spolu	33264	33337	33648	33756	34000

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

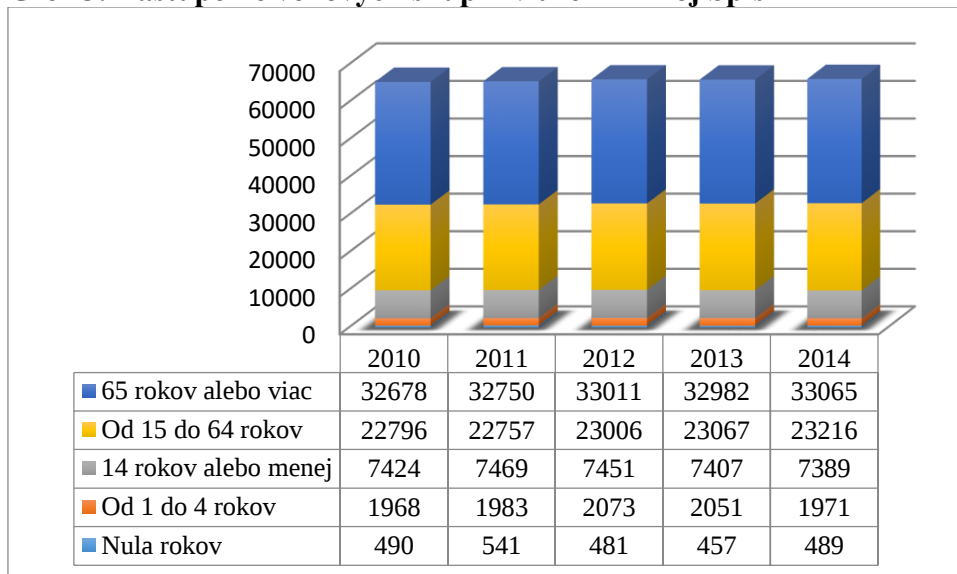
Starnutie populácie

Jedným z najvýraznejších demografických trendov na európskej, národnej i regionálnej úrovni je starnutie obyvateľstva. Táto skutočnosť sa jednoznačne potvrdzuje aj v regióne Spiš, vrátane obyvateľov obcí združených v MAS Miloj Spiš. Do budúca to bude znamenať výraznú potrebu zmeny v prístupe a zabezpečovaní sociálnych služieb starostlivosti o starších. Nevyhnutnosťou sa stane implementácia inovácií do základnej infraštruktúry, ktoré majú dopad na kvalitu života vyšších vekových skupín ako aj vyriešenie otázky udržateľnosti na miestnom trhu práce. Tieto prognózy potvrdzuje aj „Konceptia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2016 – 2020“ (návrh, november 2015. s. 14), ktorá jednoznačne konštatuje pokračujúci trend starnutia v kraji a s tým spojenú potrebu rozvoja komunitných sociálnych služieb, osobitne pre seniorov. Veková pyramída obyvateľov okresu Spišská Nová Ves s prognózou vývoja do roku 2025 potvrdzuje trend absolútneho i relatívneho starnutia populácie.

Graf 8: Veková pyramída obyvateľov okresu Spišská Nová Ves – prognóza do roku 2025

Zdroj: Regionálneho úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Spišskej Novej Vsi, 2010.:Stručná demografická charakteristika okresov Spišská Nová Ves a Gelnica za roky 2005 – 2009. s.21

Graf 9: Zastúpenie vekových skupín v území Miloj Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Ako vyplýva z Graf 9, z hľadiska rozloženia vekových skupín v obciach Miloj Spiš (ako aj v celom okrese) je evidentná prevaha staršieho obyvateľstva.

S ohľadom na vidiecke územie Miloj Spiš je potrebné zdôrazniť, že starší obyvatelia na vidieku zostávajú sami, nakoľko u mladšej generácie je typický trend migrácie za prácou. Z tohto uhla pohľadu možno badať trendy postupného rozpadu viacgeneračných rodín obývajúcich sídla na vidieku, čo si na druhej strane vyžaduje intenzívnejšiu ingerenciu samosprávy.

Nasledujúca tabuľka (Tab. 11) uvádza ďalšie vybrané demografické charakteristiky týkajúce sa veku. V porovnaní s údajmi vyjadrujúcimi celonárodné fakty je možné všimnúť si, že intenzita procesu starnutia obyvateľstva je na Spiši nižšia (index starnutia v SR 91,17 % a v okrese 54,49 %, mediánový vek v SR 39 a v okrese 34,7, priemerný vek obyvateľa SR 39,87 a v okrese 36,25 a pod.). Tieto údaje je však potrebné dať do súvisu so špecifickým pôrodným správaním (najmä rómskej populácie – tak, ako to uvádzajú vyššie spomenuté oficiálne správy). Najvyššia priemerná stredná dĺžka života pri narodení bola v rokoch 2010 – 2014 v okrese Spišská Nová Ves (72,00 rokov u mužov a 79,49 rokov u žien). Okres Spišská Nová Ves je v rámci kraja charakteristický aj najvyššou mierou dojčenskej úmrtnosti (15,3 % v roku 2014).

Tab. 11: Porovnanie vybraných demografických charakteristík za okres SNV a za SR

Ukazovateľ	2010	2011	2012	2013	2014
Index starnutia (Percento)	47,9	48,63	50,47	52,42	54,49

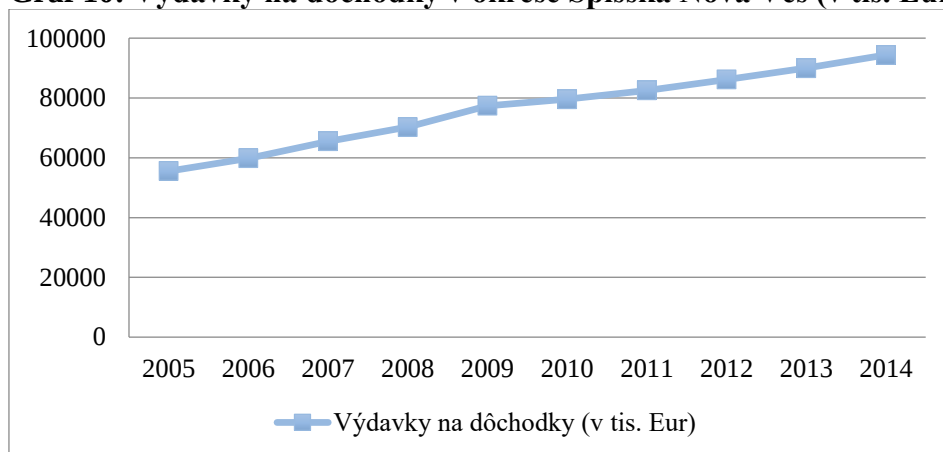
údaje za SR	81,01	82,96	85,51	88,34	91,17
Mediánový vek (Rok)	33,3	33,5	33,9	34,3	34,7
údaje za SR	37,2	37,7	38,2	38,6	39
Priemerný vek obyvateľa (Rok)	35,24	35,48	35,74	35,98	36,25
údaje za SR	38,73	39,05	39,32	39,6	39,87
Podiel osôb v predproduktívnom veku (Percento)	20,46	20,63	20,45	20,41	20,33
údaje za SR	15,28	15,41	15,35	15,32	15,31
Podiel osôb v produktívnom veku (Percento)	69,74	69,34	69,23	68,89	68,59
údaje za SR	72,34	71,81	71,52	71,14	70,73
Podiel osôb v poproduktívnom veku (Percento)	9,8	10,03	10,32	10,7	11,08
údaje za SR	12,38	12,78	13,13	13,54	13,96
Index ekonomického zaťaženia osôb (Percento)	43,4	44,22	44,46	45,15	45,79
údaje za SR	38,23	39,25	39,81	40,57	41,39
Index ekonomickej závislosti mladých ľudí (Percento)	29,34	29,75	29,54	29,62	29,64
údaje za SR	21,12	21,45	21,46	21,54	21,65
Index ekonomickej závislosti starých ľudí (Percento)	14,05	14,47	14,91	15,53	16,15
údaje za SR	17,11	17,8	18,35	19,03	19,74

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Vysvetlivky:

- *Index ekonomického zaťaženia: Počet osôb v predproduktívnom (0-14) a poproduktívnom veku (65+) k osobám v produktívnom veku (15-64).*
- *Index ekonomickej závislosti mladých ľudí: Počet osôb v predproduktívnom veku na 100 osôb v produktívnom veku.*
- *Index ekonomickej závislosti starých ľudí: Počet osôb v poproduktívnom veku na 100 osôb v produktívnom veku.*
- *Index starnutia: Počet osôb v poproduktívnom veku k osobám v predproduktívnom veku.*

Ďalším dôkazom nevyhnutnosti cielene sa zaoberať otázkou starnutia obyvateľstva a regiónu vo väzbe na zmeny vo verejných službách je neustále rastúci objem vyplácaných dôchodkov (Graf 10).

Graf 10: Výdavky na dôchodky v okrese Spišská Nová Ves (v tis. Eur)

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Národnostné zloženie

Samotný Košický kraj patrí k regiónom s vysokým, takmer štvrtinovým zastúpením obyvateľstva s inou ako slovenskou národnosťou. Špecifikum uvádzané v rôznych odborných publikáciách, kde je región Spiša vyššou koncentráciou obyvateľov rómskej národnosti prezentuje Tab. 12. Rómska populácia predstavuje 6,85% z celkovej populácie, zaujímavý je údaj „nezistená“ (6,11%), kde možno pravdepodobne predpokladať tiež istý podiel tejto skupiny obyvateľov. Z hľadiska podielu Rómov v okresoch kraja žil najvyšší podiel obyvateľov v rómskych osídleniach v roku 2013 okrem okresu Gelnica (25,6%), Rožňava (22,7%) práve v okrese Spišská Nová Ves (21,5%). (Analytická časť Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK na roky 2016-2022).

Tab. 12: Obyvateľstvo okresu SNV podľa národnosti (najpočetnejších 10 národností)

Národnosť	Počet obyvateľov (2014)
Slovenská	84927
Maďarská	89
Rómska	6773
Rusínska	355
Ukrajinská	90
Česká	303
Nemecká	93
Poľská	67
Ruská	44
Vietnamská	40
Nezistená	6041

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Pohyb obyvateľstva a migrácia

Demografické správanie obyvateľstva v okrese Spišská Nová Ves sa výraznou mierou podieľa na formovaní demografických charakteristík celého kraja. Počet obyvateľov v Košickom samosprávnom kraji mal za roky 2011-2014 mierne rastúcu tendenciu. Na tisíc obyvateľov pribudlo spolu 0,92 obyvateľov, oproti 0,94 za Slovensko, čo predstavuje vyššiu živonarodenosť než úmrtnosť a teda aj vyšší prirodzený prírastok obyvateľstva. Z okresov kraja bol najvyšší celkový prírastok na tisíc obyvateľov druhý najvyšší v okrese Spišská Nová Ves (2,79) (po okrese Košice-okolie (8,72)). To sa uvádza aj v analytickej časti Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK na roky 2016-2022, kde je okres Spišská Nová Ves označený za okres s dlhodobou vysokou mierou celkového prírastku (v roku 2014 dosiahol hodnotu na úrovni 3,56‰). Najvyššiu relatívnu živonarodenosť z kraja vykázali v sledovanom období tiež okres Spišská Nová Ves (13,62) a okres Gelnica (13,79). (Konceptia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2016 – 2020 – návrh, november 2015, s.9-10)

Tab. 13: Pohyb obyvateľstva v okrese Spišská Nová Ves

Pohyb obyvateľstva v okrese	2010	2011	2012	2013	2014
Prist'ahovaní na trvalý pobyt (Osoba)	450	456	474	416	561
Vyst'ahovaní z trvalého pobytu (Osoba)	696	697	697	692	782
Migračné saldo (Osoba)	-246	-241	-223	-276	-221
Celkový prírastok obyvateľstva (Osoba)	455	427	382	274	351
Prirodzený prírastok obyvateľstva (Osoba)	701	668	605	550	572
Živonarodení (Osoba)	1508	1466	1350	1340	1309
Zomretí (Osoba)	807	798	745	790	737

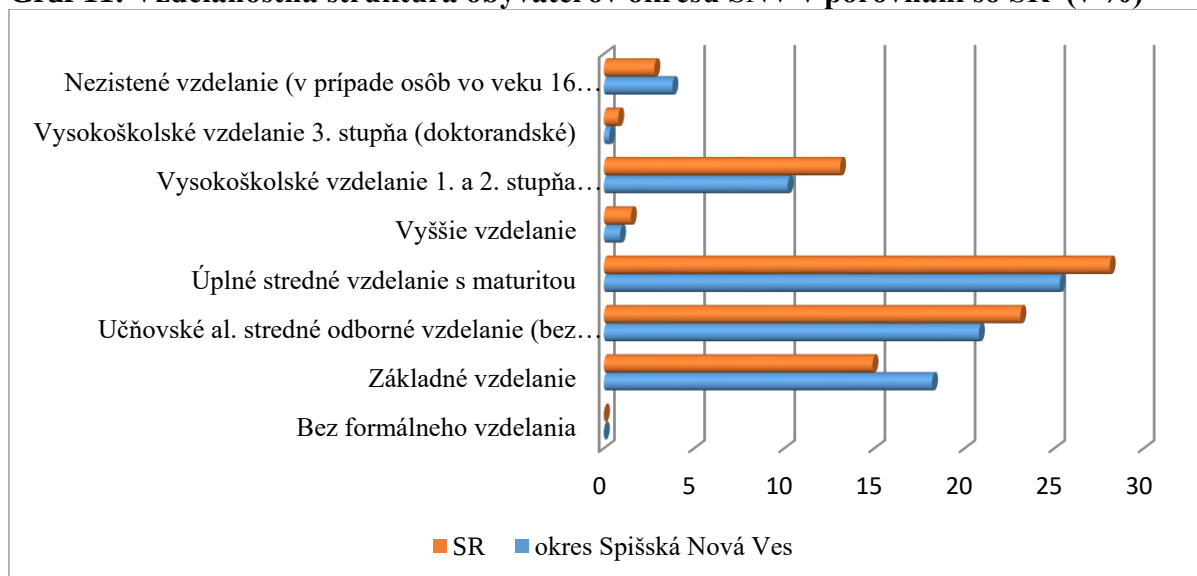
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Vysvetlivky: Prirodzený prírastok obyvateľstva je rozdiel medzi počtom živonarodených detí a zomretých osôb. Celkový prírastok je súčet prirodzeného prírastku a prírastku sťahovaním.

Vzdelanostná štruktúra

Podľa štúdie z roku 2014 „Populačný potenciál pre trh práce v okresoch SR do roku 2030⁶ bude okres Spišská Nová Ves patriť až do roku 2030 k okresom s najvyšším podielom so základným vzdelaním a ku okresom s najvyššou úrovňou pôrodnosti.

⁶ Vaňo, J. 2014. Populačný potenciál pre trh práce v okresoch SR do roku 2030. 2014: Bratislava. http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/NSZ/nsz_6.pdf

Graf 11: Vzdelanostná štruktúra obyvateľov okresu SNV v porovnaní so SR (v %)

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015, SODB 2011

Tab. 14: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva v okrese Spišská Nová Ves

	počet	v %	rozloženie v SR v %
Bez formálneho vzdelania	39	0,00	0,01
Základné vzdelanie	17 769	18,2	14,9
Učňovské al. stredné odborné vzdelanie (bez maturity)	20 251	20,8	23,1
Úplné stredné vzdelanie s maturitou	24 643	25,3	28,1
Vyššie vzdelanie	877	0,9	1,5
Vysokoškolské vzdelanie 1. a 2. stupňa (bakalárske, magisterské, inžinierske, doktorské)	9 944	10,2	13,1
Vysokoškolské vzdelanie 3. stupňa (doktorandské)	356	0,3	0,8
Nezistené vzdelanie (v prípade osôb vo veku 16 rokov a viac)	3 739	3,8	2,8
Neaplikovateľné (osoby mladšie ako 16 rokov)	19 975	20,5	15,7

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015, SODB 2011

Najmarkantnejším údajom, na ktorý poukazuje komparácia štruktúry vzdelanostnej úrovne okresu SNV a SR je počet obyvateľov s najvyšším ukončeným základným vzdelaním, ktorý predstavuje na okresnej úrovni o cca 3% vyšší podiel. Táto skutočnosť je veľmi výrazný faktor, ktorý sa podpisuje aj na formovaní ďalšieho rozvoja miestnej ekonomiky, čo je bližšie rozobraté v nasledujúcej kapitole.

3.1.7 Miestna ekonomika

Napriek tomu, že Spiš bol v minulosti bohatým regiónom, dnes sa musí vysporiadať s vážnymi ekonomickými problémami, najmä s vysokou nezamestnanosťou, ktorá postihuje hlavne rómske obyvateľstvo.

Nakoľko obce združené v MAS sú vidieckeho charakteru, je možné analýzu potenciálu rozvoja miestnej ekonomiky vnímať z pohľadu rozvoja miestnej ekonomiky týchto obcí (v rámci ich katastrov) a zároveň vo väzbe na mesto Spišská Nová Ves, ktoré je prirodzeným hospodárskym centrom regiónu.

Iný ale nemenej dôležitý uhol pohľadu predstavuje zameranie sa na odvetvia, ktoré sa ukazujú ako najperspektívnejšie vzhľadom na miestny potenciál a súčasné celkové zmeny v ekonomike.

K najvýznamnejším zamestnávateľom podľa údajov Sociálnej poisťovne v okrese Spišská Nová Ves v roku 2015 patrili:

Tab. 15: Najväčší zamestnávateľia so sídlom v okrese Spišská Nová Ves

Názov zamestnávateľa	Priemerný evidenčný počet zamestnancov
1. EMBRACO SLOVAKIA s.r.o.	2115
2. Spišská katolícka charita	698
3. Nemocnica s poliklinikou Spišská Nová Ves a.s.	598
4. PASS-SK s.r.o.	444
5. SEZ Krompachy a.s.	410
6. Mesto – Mestský úrad	303
7. Nemocnica Krompachy s.r.o.	280
8. MPC CESSI a.s.	279
9. Správa školských zariadení	243
10. Spiš Market s r.o.	208

Zdroj: Spisska dnes, 24. 2015. <http://spisska.dnes24.sk/top-10-najvaccich-zamestnavatelov-v-nasom-okrese-tipnete-si-poradie-218175>

Z hľadiska vývoja organizácií v okrese možno pozorovať rastúci trend v prípade obchodných spoločností z 1066 v roku 2010 na 1370 v roku 2014 (nárast o 304 subjektov). Počet družstiev, príspevkových, rozpočtových organizácií bol relatívne nemenný, v prípade ostatných organizácií je možné pozorovať rastúci charakter.

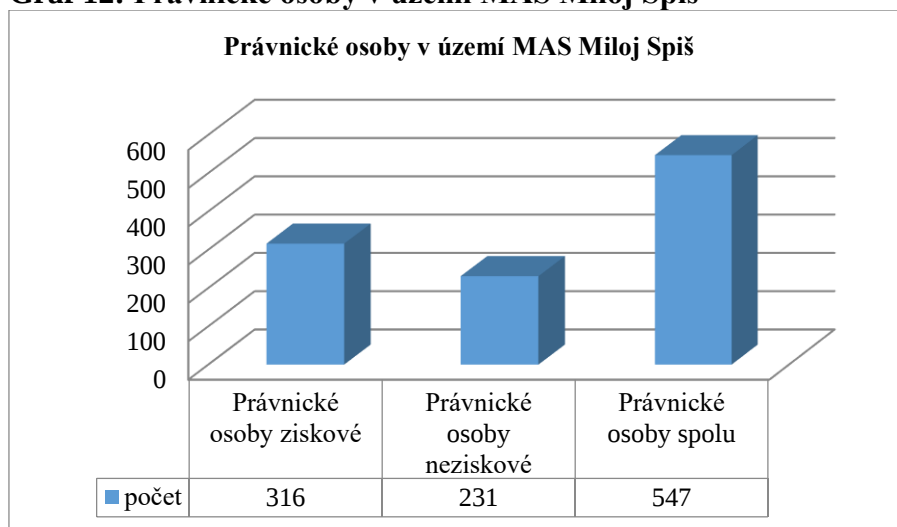
Tab. 16: Právnické osoby v okrese Spišská Nová Ves

	2010	2011	2012	2013	2014
Obchodné spoločnosti	1066	1128	1168	1266	1370
Družstvá	14	13	13	14	14
Rozpočtové organizácie	97	97	98	96	97
Príspevkové organizácie	10	10	8	8	8
Ostatné organizácie	812	854	902	934	1003
Právnické osoby spolu	1999	2102	2189	2318	2492

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

V území Miloj Spiš sa v roku 2014 nachádzalo spolu 547 právnických osôb, z toho 58% tvorili ziskové organizácie.

Graf 12: Právnické osoby v území MAS Miloj Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Tab. 17: Podniky podľa ekonomických činností v okrese Spišská Nová Ves

Podniky podľa ekonomických činností podľa SK NACE Rev.2	2010	2011	2012	2013	2014
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	60	61	64	67	77
Priemysel spolu	163	164	163	167	184
Ťažba a dobývanie	3	3	3	2	2
Priemyselná výroba	142	144	146	150	165
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	5	5	3	3	4
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	13	12	11	12	13
Stavebníctvo	119	131	137	148	167
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	411	418	436	470	503
Doprava a skladovanie	29	28	28	37	55
Ubytovacie a stravovacie služby	41	41	42	52	56
Informácie a komunikácia	31	37	38	47	52
Finančné a poisťovacie činnosti	1	2	3	4	4
Činnosti v oblasti nehnuteľností	52	57	57	63	66
Odborné, vedecké a technické činnosti	110	126	128	137	147
Administratívne a podporné služby	38	41	43	41	54
Vzdelávanie	8	9	11	13	14
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	59	62	66	70	70
Umenie, zábava a rekreácia	20	22	21	21	23
Ostatné činnosti	12	13	15	17	17
Spolu	1154	1212	1252	1354	1489

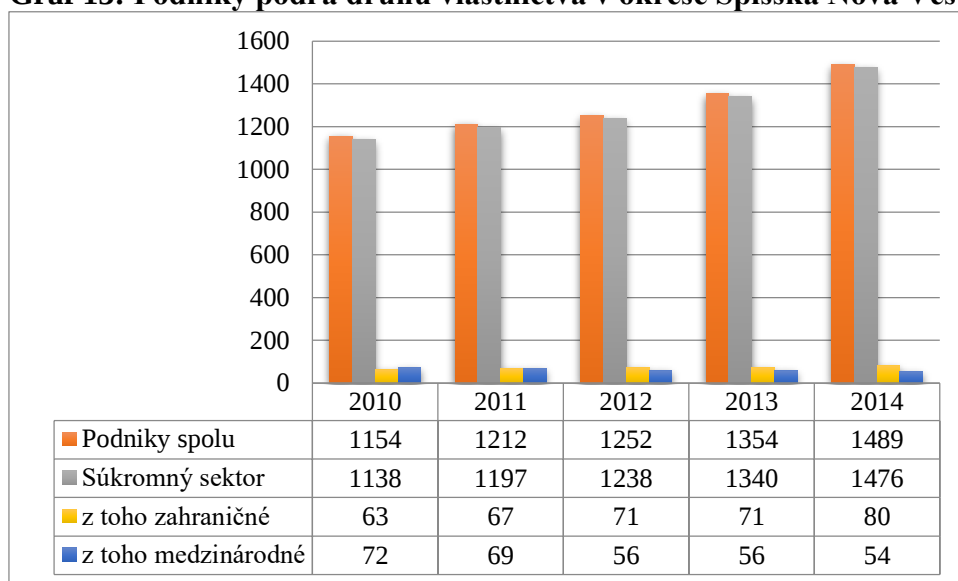
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Z hľadiska odvetví, k najviac zastúpeným v okrese patria **veľkoobchod a maloobchod, priemysel a stavebníctvo**, čomu zodpovedá aj najvyšší počet osôb zamestnaných v týchto odvetviach. Ďalej k nim patrí doprava a skladovanie, verejná správa, vzdelávanie a zdravotníctvo. Z hľadiska konkrétneho zamestnania je zaujímavé, že podľa pracoviskovej metódy je najpočetnejšie zastúpenie pozície v roku 2014 „Operátori a montéri strojov

a zariadení“ - 18,5% (a to aj napriek medziročnému poklesu), nasledujú technickí a odborní pracovníci a pracovníci v službách a v obchode (s výnimkou položky neuvedené).

Z hľadiska vlastníctva podnikov, výrazne **dominujú domáce podniky**, zahraničné podniky predstavovali v okrese v roku 2014 len 5, 42% zo súkromných podnikov. Priaznivým trendom je každoročný **nárast podnikov** (z 1154 v roku 2010 na 1489 v roku 2015 – nárast o 335 subjektov).

Graf 13: Podniky podľa druhu vlastníctva v okrese Spišská Nová Ves

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Čo sa týka veľkosti podnikov v okrese, výrazne **dominujú malé podniky s počtom zamestnancov 0-19**, kde je evidentný aj kontinuálny nárast (Tab. 18).

Tab. 18: Podniky v okrese Spišská Nová Ves podľa počtu zamestnancov

Podniky podľa počtu zamestnancov	2010	2011	2012	2013	2014
nezistené	54	61	77	79	140
0 - 19	1018	1049	1086	1184	1259
20 - 49	39	58	45	55	51
50 - 249	37	37	36	29	33
250 a viac	6	7	8	7	6

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Počet priemyselných závodov v priebehu posledných rokov osciluje v hranici 45-50.

Tab. 19: Priemyselné závody v okrese Spišská Nová Ves

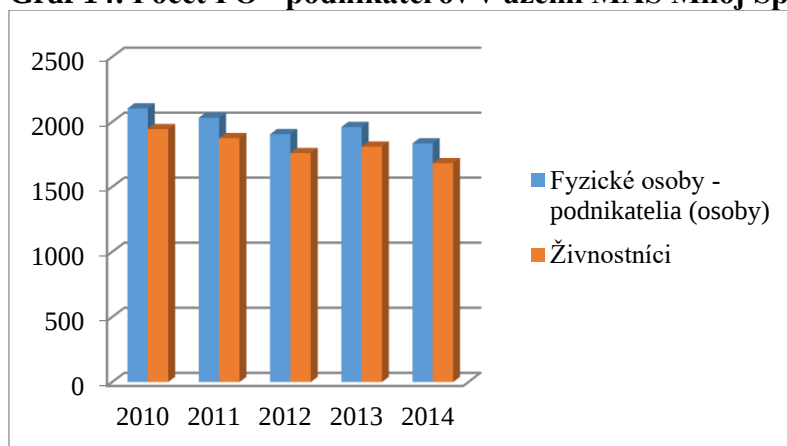
Priemyselné závody	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet priemyselných závodov	54	49	44	50	49	48	50
Hrubý obrat (tis. Eur)	774 408	590 227	531 597	512 814	552 161	505 736	492 517

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

K ďalšej infraštruktúre možných pracovných príležitostí sú chránené dielne a pracoviská. K 30.06.2014 sa v okrese Spišská Nová Ves nachádzalo 179 chránených dielní, v ktorých pracovalo 285 zamestnancov.

Okrem podnikov je významnou súčasťou analýzy miestneho ekonomického potenciálu segment fyzických osôb – podnikateľov. Ako ukazujú grafy a tabuľka nižšie, **počet živnostníkov ako aj samostatne hospodáriacich roľníkov každoročne klesá**. Tento nepriaznivý trend možno vnímať ako mimoriadne negatívny jav a to vo vzťahu k tomu, že obyvateľstvo vidieckych obcí v súlade s popísaným unikátnom charakterom územia a krajiny regiónu Spiš sa okrem cestovného ruchu a vidieckeho turizmu môže zamerať aj na využívanie týchto foriem ekonomickej činnosti.

Graf 14: Počet FO - podnikateľov v území MAS Miloj Spiš

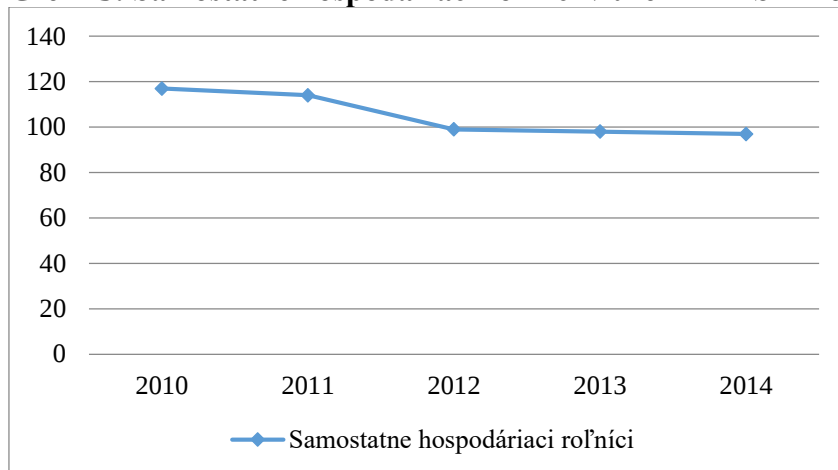

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Tab. 20: Fyzické osoby – podnikatelia a ostatní v území MAS Miloj Spiš

	2010	2011	2012	2013	2014
Fyzické osoby - podnikatelia (osoby)	2103	2031	1905	1960	1834
Živnostníci	1944	1874	1759	1809	1682
Slobodné povolania	42	43	47	53	55
Samostatne hospodáriaci roľníci	117	114	99	98	97

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Graf 15: Samostatne hospodáriaci roľníci v území MAS Milož Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Jednou zo základných črt vidieckeho osídlenia je využívanie krajiny na poľnohospodársku produkciu, spracovanie dreva a pod. Ako už bolo naznačené v **analýze pôdy, pôdneho fondu**, kvalita pôdy na Spiši nepatrí k najrentabilnejším a v spojitosti s klimatickými podmienkami ako aj charakterom krajiny sú podmienky v tejto oblasti do istej miery sťažené. Táto skutočnosť je deklarovaná aj historickým vývojom poľnohospodárskej produkcie Spiša, ktorého základným kameňom miestneho hospodárstva bolo pôvodne chov oviec a dobytky. Obilniny sa pestovali menej, postupne sa úrodnejšia zem využívala na pestovanie menej náročných zemiakov. Hlavné zameranie mimo zemiaky bolo pestovanie a spracovanie ľanu (Hospodárstvo spišského regiónu a jeho vývoj, cit. 2015). V tabuľkách nižšie sú prezentované základy fakty týkajúce sa poľnohospodárskej produkcie a chovu hospodárskych zvierat v okrese v súčasnosti.

Tab. 21: Hektárové úrody vybraných poľnohospodárskych plodín v okrese SNV

Hektárové úrody vybraných poľnohospodárskych plodín	2010	2011	2012	2013	2014
Zrniny spolu	2,17	3,34	3,52	3,24	3,76
Obilniny	2,28	3,53	3,69	3,30	3,87
Olejniny	999,99	1,70	2,09	2,52	2,69
Zemiaky	7,21	17,11	17,97	12,49	11,20
Viacročné krmoviny na ornej pôde	3,42	3,29	3,40	4,10	4,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Tab. 22: Intenzita chovu hospodárskych zvierat v okrese Spišská Nová Ves

Intenzita chovu hospodárskych zvierat v okrese	2010	2011	2012	2013	2014
Hovädzí dobytok (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy)	19,4	28,8	29,7	27,7	26,7
Kravy (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy)	9,7	13,9	14,1	12,8	12,5
Ovce (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy)	26,6	39,9	44,8	46,9	40,6
Ošípané (na 100 ha ornej pôdy)	28,8	51,3	56,1	54,5	62,2
Hydina (na 100 ha ornej pôdy)	753,9	341,8	678,9	340,4	341,0

Sliepky (na 100 ha ornej pôdy)	144,4	293,8	300,7	296,4	297,0
--------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

V území MAS Milož Spiš toho času fungujú dve úspešné družstvá. Poľnohospodárske družstvo „Rozkvet“ v Odoríne a Poľnohospodárske družstvo „Čingov“ v Smižanoch.

Poľnohospodárske družstvo „Čingov“ Smižany hospodári na výmere 1954,1 hektárov poľnohospodárskej pôdy, z ktorej 1318 hektárov predstavuje orná pôda. Poľnohospodársku činnosť vykonáva v siedmich katastrálnych územiach: Spišská Nová Ves, Spišské Tomášovce, Teplička nad Hornádom, Iliášovce, Letanovce, Markušovce, Arnutovce, Spišský Štvrtok a Smižany. Hlavným zameraním poľnohospodárskeho družstva (ďalej PD) je poľnohospodárska prvovýroba. Dôležitou súčasťou je aj nepoľnohospodárska činnosť, v ktorej svoje aktivity zameriava na výrobnú, spracovateľskú, obchodnú a finančnú činnosť, ako aj oblasť služieb⁷.

Cestovný ruch

Okrem využitia poľnohospodárskeho potenciálu (a potenciálu lesov) sa v súlade s profilom a osobitosťami územia Spišu predpokladá intenzívnejší rozvoj cestovného ruchu. Potenciál krajiny pre rozvoj cestovného ruchu je obzvlášť významný v západnej časti územia v Národnom parku Slovenský raj, ale aj v južnej časti (širšie údolie rieky Hnilec). Možnosti agroturistiky nie sú zďaleka využívané naplno. Jej širším uplatnením sa významne spestrí základná ponuka cestovného ruchu.

Tab. 23: Vybrané štatistiky cestovného ruchu v okrese Spišská Nová Ves

Štatistika cestovného ruchu	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet ubytovacích zariadení	85	90	86	81	78	78	70	63
Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach	3 534	4 141	4 000	3 839	3 672	3 480	3 200	2 984
Počet návštevníkov v ubyt. zariadeniach	59 521	72 537	58 538	51 062	63 094	61 734	62 541	37 058
Počet prenocovaní návštevníkov v ubyt. zariadeniach	177 503	192 381	147 545	125 092	141 170	138 391	137 366	85 173

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Územie Milož Spiš definuje spadá (Územný plán VÚC Košický kraj) z hľadiska rozvoja cestovného ruchu do **Spišského región CR**, ktorý tvoria okresy Spišská Nová Ves, Rožňava a Gelnica s dvomi subregiónmi **Slovenský raj – Hornádska kotlina** a **Subregión Slovenský raj – Hnilecká kotlina** (*Hnilec, Mlynky*). Obce Milož Spiš sa nachádzajú v oboch

⁷ <http://www.pdcingov.sk/kategoria/aktuality>

subregiónoch, najmä však v subregióne Slovenský raj – Hornádska kotlina (*Hnilčík, Betlanovce, Hrabušice, Letanovce, Spišské Tomášovce, Smižany*).

V rámci cestovného ruchu, ako súčasť destinácie⁸ je treba upriamiť pozornosť aj na mesto Spišská Nová Ves, ktoré je nie len bránou do Slovenského raja najmä z jeho východnej časti, ale mesto samotné je veľmi aktívnym v rozvoji cestovného ruchu s ponukou histórie, kultúry a viacerých zaujímavostí.

Pri vymedzení **regiónov CR** sa brali do úvahy kritéria, ako podobnosť podmienok (prírodných, vytvorených) pre turizmus, geograficko-prírodné hranice, , spoločná turistická ponuka a ďalšie. Na základe týchto kritérií **územie Miloj Spiš nie je celistvou destináciou, ale je súčasťou dvoch v súčasnosti sa rozvíjajúcich destinácií a to Slovenský raj a Južný Spiš**. Spolu 12 obcí Miloj Spiš je organizovaných a aktívnych v rozvoji cestovného ruchu v Oblastných organizáciách SPIŠ a Slovenský raj (OOCR). Keďže územie ako celok nie je destináciou, nie sú v ňom, teda vo všetkých obciach Miloj Spiš sledované ukazovatele rozvoja cestovného ruchu - prenocovania, návštevnosti a pod. Cestovný ruch a turizmus sa v tomto území viaže najmä na územie Slovenského raja, ktoré je druhým najnavštevovanejším NP na Slovensku s cca 500 000 návštevníkmi ročne.

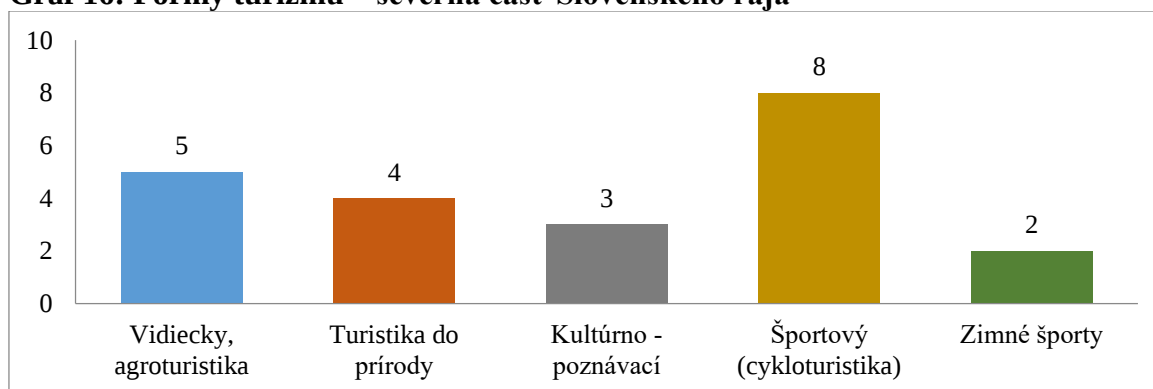
V Spišskom regióne sú v územnom pláne i v stratégiách CR na úrovni kraja i samotnej destinácie, ako aj na úrovni OOCRiek definované tieto formy turizmu:

- a) Pobyt v lesnom prostredí
- b) Pešia turistika
- c) Cykloturistika
- d) Zjazdové lyžovanie a lyžiarska turistika
- e) Pobyt na vidieku
- f) Poznávanie kultúrneho dedičstva

Takmer všetky obce v severnej časti Slovenského raja, ktorá je súčasťou územia Miloj Spiš, majú vo svojich rozvojových dokumentoch hlavne podporu športového turizmu, najmä rozvoja cykloturistiky (úpravu cyklotrás a cyklistických chodníkov na svojom území a tiež prepojenie týchto trás mimo katastra jednotlivých obcí a mesta) a zimných športov.

⁸ Destinácia predstavuje cieľovú oblasť v danom geografickom priestore, ktorý môže zahŕňať samotné geografické celky, kraje/regióny, v širšom zmysle krajinu či nadnárodné územné celky, ale aj mikroregióny, ľudské sídla, mestá. Pre tieto oblasti je typická veľká koncentrácia atraktivít cestovného ruchu, rozvinuté služby a ďalšia infraštruktúra cestovného ruchu, ktorých výsledkom je veľká dlhodobá koncentrácia návštevníkov

Graf 16: Formy turizmu – severná časť Slovenského raja

Zdroj: vlastné spracovanie, KRI, Košice.

Z uvedených zameraní turizmu sú pre vidiecke územie Miloj Spiš najviac preferované rozvoj cykloturistiky, pešej turistiky a agroturizmu.

V rozvoji cestovného ruchu v území sa v postupných časových a vecných horizontoch navrhujú väčšie investície :

- **Komplexné dobudovanie** (najmä dopravnej a technickej infraštruktúry) a rozvoj existujúcich **stredísk cestovného ruchu a skvalitniť** ich ponuku služieb.
- Podporovať **budovanie nových stredísk a zariadení**, ktoré budú vedieť využiť a zhodnotiť lokálne špecifiká prostredia, nových komplexných lokalít CR.
- **Využívanie rázovitého vidieckeho osídlenia** pre voľnočasové aktivity na vidieku s rôznymi rekreačnými činnosťami a s možnosťou ubytovania v rodinách, vo vidieckych domoch.

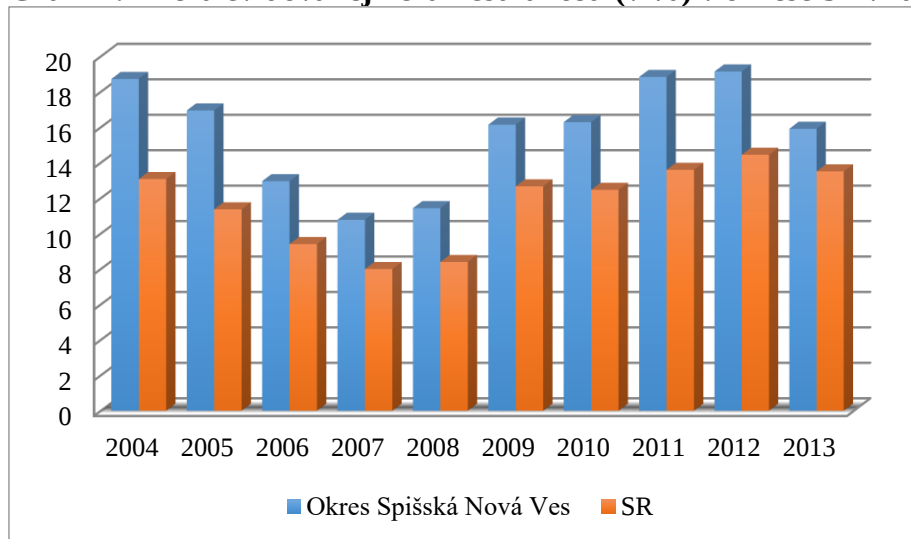
Cestovný ruch v území Miloj Spiš je spracovaný v komplexných rozvojových dokumentoch, spracovaných v roku 2014⁹ a to na krajskej i miestnej/mikroregionálnej úrovni. Zámery z nich sú zohľadnené v tejto Stratégii Miloj Spiš 2025 a ich prínos je súčasťou spracovania kapitoly komplementarity stratégie Miloj Spiš k iným platným rozvojovým dokumentom v území Miloj Spiš.

Nezamestnanosť

⁹ Stratégia rozvoja územia Slovenského raja s dôrazom na rozvoj CR 2015 – 2020 (2014). Marketingová stratégia destinácie NP Slovenský raj (2014).

Relatívne vysoká miera nezamestnanosti patrí k najväčším problémom regiónu, čo dokazuje graf i tabuľka nižšie. V porovnaní s celoslovenskými údajmi je miera zamestnanosti výrazne vyššia v celej doterajšej dekáde.

Graf 17: Miera evidovanej nezamestnanosti (v %) v okrese SNV a v SR

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Tab. 24: Miera evidovanej nezamestnanosti (v %) v okrese Spišská Nová Ves a v SR

Územie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Okres Spišská Nová Ves	18,72	16,94	12,95	10,77	11,43	16,14	16,28	18,83	19,14	15,91	15,12
SR	13,07	11,36	9,40	7,99	8,39	12,66	12,46	13,59	14,44	13,50	12,29

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Zaujímavý je fakt, že od roku 2012 klesá v okrese počet disponibilných uchádzačov o zamestnanie.

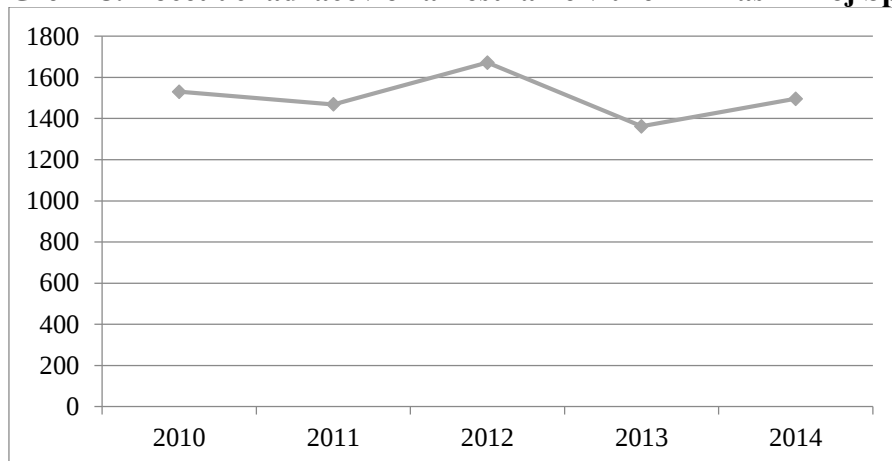
Tab. 25: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v okrese Spišská Nová ves

	2010	2011	2012	2013	2014
Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	42 613	42 354	42 453	45 254	43 989
Disponibilný počet uchádzačov o zamestnanie	6 938	7 974	8 125	7 199	6 651

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

V území MAS sa počet uchádzačov o zamestnanie zvýšil podobne ako aj v okrese v roku 2012 a v porovnaní s poklesom v roku 2013 sa v roku 2014 opäť zvýšil.

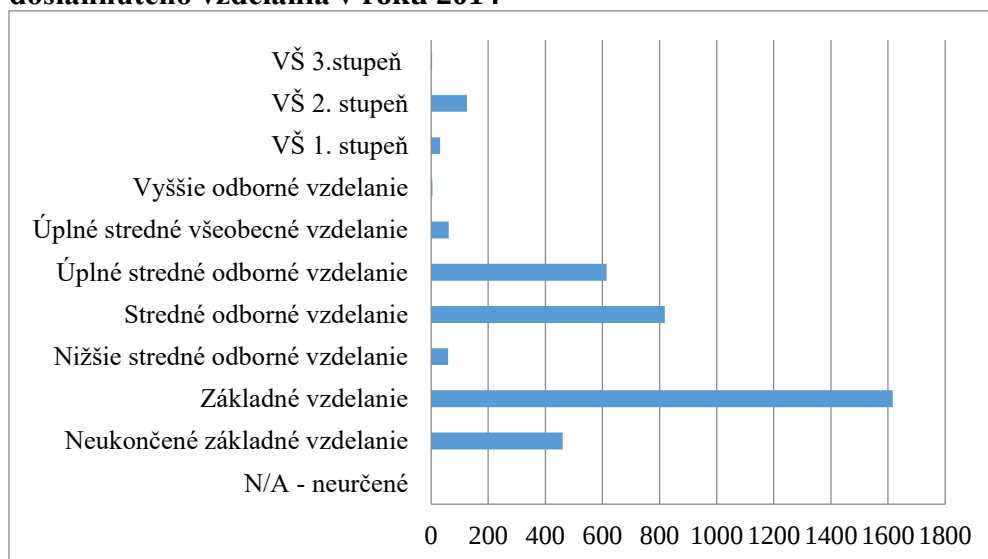
Graf 18: Počet uchádzačov o zamestnanie v území Mas Miloj Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Z hľadiska riešenia tohto vážneho problému je potrebná hlbšia analýza štruktúry nezamestnaných v území MAS Miloj Spiš.

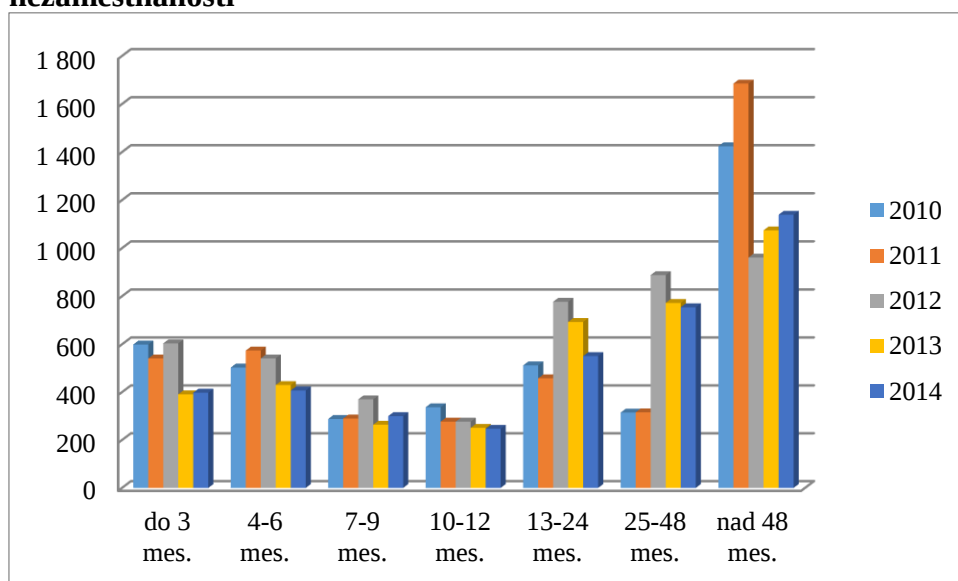
Graf 19: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS Miloj Spiš z hľadiska najvyššieho dosiahnutého vzdelania v roku 2014

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2015.

Až 41, 34% v roku 2013 a 42,57% (1616) v roku 2014 tvorili uchádzači so základným vzdelaním. V roku 2012 bolo v evidencii s neukončeným základným vzdelaním 13,97 % a 43,25% uchádzačov so základným vzdelaním. V roku 2011 tvorili uchádzači o zamestnanie 14,48% s neukončeným a až 43,87% so základným vzdelaním. Toto vysoké percento pohybujúce sa okolo úrovne 40% je priam alarmujúce najmä s ohľadom na ďalšie možnosti zamestnania.

Graf 20: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS Miloj Spiš podľa doby evidencie nezamestnanosti

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2015.

Tab. 26: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS podľa doby evidencie

	do 3 mes.	4-6 mes.	7-9 mes.	10-12 mes.	13-24 mes.	25-48 mes.	nad 48 mes.
2010	599	503	288	337	512	315	1 424
2011	541	574	290	277	458	316	1 685
2012	604	541	370	277	777	888	961
2013	391	430	264	251	693	772	1 074
2014	398	407	300	247	551	754	1 139

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2015

Tab. 27: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS Miloj Spiš z hľadiska veku

	< 20 rokov	>= 20 do < 25 rokov	>= 25 do < 30 rokov	>= 30 do < 35 rokov	>= 35 do < 40 rokov	>= 40 do < 45 rokov	>= 45 do < 50 rokov	>= 50 do < 55 rokov	>= 55 do < 60 rokov	>= 60 rokov
2012	342	680	595	491	534	529	500	435	276	36
2013	182	591	512	472	491	453	479	398	263	34
2014	180	542	516	473	457	457	434	417	289	31

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2015

Zvlášť negatívnym javom je vysoký podiel mladých ľudí v skupine uchádzačov o zamestnanie. Tento jav môže byť do budúcnosti veľmi rizikový z dôvodu absencie pracovných návykov a skúsenosti v ďalšej uplatniteľnosti na trhu práce.

Uvedená detailná analýza jednoznačne preukázala špecifickú negatívnu situáciu v negatívnych výsledkoch zamestnanosti v území MAS Miloj Spiš, ktoré je v ďalšom období nevyhnutné riešiť.

Profil najproblematickejšej cieľovej skupiny pre zamestnanie sa ukazuje ako obyvateľ so základným vzdelaním, mladý a pochádzajúci pravdepodobne z marginalizovaného sociálneho prostredia. Na druhej strane sú problémom aj obyvatelia evidovaní na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny viac ako 48 mesiacov.

V tejto súvislosti je dôležité konštatovať, že v území MAS Miloj Spiš sa nenachádza ani jeden sociálny podnik.

Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda v okrese Spišská Nová Ves bola v roku 2014 799 eur, nižšia v porovnaní s krajom (908 eur) a SR (957 eur).

3.1.8 Dostupnosť, vybavenie a infraštruktúra územia

Dostupnosť okresu Spišská Nová Ves – MAS Miloj Spiš

Pre infraštruktúru tohto územia je na jednej strane typická dobrá tzv. východo – západná dostupnosť okresu železničnou dopravou, mesto Spišská Nová Ves sa nachádza na železničnom koridore pričom hlavná vetva vedie z Benátok do Lvova s vetvou Va z Bratislavy cez Žilinu – Košice – Čiernu nad Tisou do Čopu (UKR). Na druhej strane je veľmi malé železničné prepojenie v smere sever – juh.

Hlavnou traťou v kraji je trasa Spišská Nová Ves - Margecany - Košice - Trebišov - Michalovce/Čierna nad Tisou. Technickým problémom tratí je ich nízka prepravná rýchlosť, pomerne zastaralý vozňový park i nevyhovujúca úroveň železničných staníc v niektorých mestách i obciach. (Analytická časť Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK, 2016-2022)

Cestná sieť v okrese je tvorená pomerne hustou sieťou ciest II. a III. triedy a miestnymi komunikáciami. V okrese absentuje cesta I. triedy a mesto Spišská Nová Ves sa nachádza 10 km od cesty 1. triedy E50, smer Žilina – Poprad – Levoča – Prešov, na ktorú sa napája v Spišskom Štvrtku.. Diaľnica neprechádza územím okresu a mesto Spišská Nová Ves nie je a nebude prepojené na budujúcu sa diaľničnú sieť diaľničným privádzačom. Predpokladaná vzdialenosť a napojenie mesta Spišská Nová Ves na diaľnicu D1, ktorá po svojom dokončení spojí Bratislavu s hraničným priechodom Záhor na štátnej hranici s Ukrajinou cez Trnavu, Trenčín, Žilinu, Poprad, Prešov, Košice a Michalovce bude zo smeru na Levoču vzdialená 7 km a smerom na Poprad po ceste č. 536 za Spišským Štvrtkom 15 km od okresného mesta.

Letecká dostupnosť okresu je zabezpečená prostredníctvom blízkych letísk s medzinárodným štatútom Poprad – Tatry (25 km) a Košice (75 km). V samotnom meste Spišská Nová Ves sa nachádza len športové letisko, ktoré je využívané miestnym aeroklubom s možnosťou pristávania súkromných lietadiel a helikoptér.

Z hľadiska skvalitnenia dostupnosti obcí, sa za posledné obdobie realizovalo niekoľko projektov, pričom k najvýznamnejším patrili:

- Cesty KSK 7 - Spišská Nová Ves - napojenie obcí na Spišskú Novú Ves a Gelnicu
- Cesty KSK 2 (Napojenie obcí na Spišskú Novú Ves a Spišské Vlachy),

V rámci realizácie projektu Cesty KSK 2 (Napojenie obcí na Spišskú Novú Ves a Spišské Vlachy), boli realizovaní aj v obciach MAS Milož Spiš **Teplička – spojka 0,900 – 5,183 km – rekonštrukcia cesty III/536010 , Lieskovany – Spojka 0,000 – 0,640 km – rekonštrukcia cesty III/536008 ,** Rekonštrukcia cesty III/536017 Hincovce – spojka 0,000 – 1,916 km, Rekonštrukcia cesty III/536003 Hincovce – priet'ah 2,940 – 4,440 km, **Olcnavá spojka – zvodidlá 1,275 – 1,757 km.**

V rámci realizácie projektu Cesty KSK 7 - Spišská Nová Ves - napojenie obcí na Spišskú Novú Ves a Gelnicu sa realizovali práce v obciach Spišské Tomášovce, Smižany, Markušovce, Odorín, Spišský Hrušov, Vítkovce, Chrasť nad Hornádom, Betlanovce. (Správa ciest Košického samosprávneho kraja, 2015)

Podľa údajov Správy ciest KSK¹⁰, 2012 bolo z celkového počtu 360, 25 km najviac v kategórii, veľmi dobrých 246,31 km (II.trieda – 142,81 km a III.trieda – 103,50km) a 1,92 km v kategórii dobrých. 1,52 km ciest v okrese bolo havarijných, 109, 79 km bolo označených ako nevyhovujúcich (II.trieda -47,2 km a III.trieda - 62,59 km)a vyhovujúcich bolo 0,71 km.

Horšia situácia je v oblasti miestnych komunikácií, kde sa podľa výsledkov dotazníkového prieskumu ako najčastejšie problémy uvádzali **zlý technický stav miestnych komunikácií a chýbajúce podmienky pre cyklo dopravu.**

Miestne komunikácie si aj kvôli náročnému prírodnému terénu vyžadujú akútne opravy a rekonštrukcie, čo by výrazne prispelo k ich súčasnému veľmi zlému technickému stavu. Niektoré obce (napríklad Letanovce, Hnilec a pod.) uviedli ako problém aj zlé dopravné napojenie do okolitých sídel , najmä nízku frekvenciu prímestskej dopravy.

Napriek niektorým realizovaným projektom v oblasti rekonštrukcie miestnych komunikácií (skôr malého rozsahu a čiastkového charakteru) indikujú obce ďalšie problematické úseky. Ako príklad možno uviesť: Smižany: vysoké dopravné zaťaženie osobnou a nákladnou dopravou

¹⁰ <http://www.scksk.sk/stavebno-technicky-stav-ciest-ksk-podla-stredisk>

a dopravný uzol (Tatranská ul. – Ul. Slovenského raja – Tomášovská ul.) v smere Spišský Štvrtok – Spišská Nová Ves cez Tatranskú ul. – centrum obce.

Cyklodoprava

Región Spiš je z hľadiska **cyklodopravy** výrazne poddimenzovaný. Poľa prieskumu z roku 2011 (projekt BICY – Cities and Regions of Bicycles) bol podiel cyklistickej dopravy na celkovej prepravnej práci v Spišskej Novej Vsi na úrovni 3,1% . Dĺžka cyklistickej siete je 5,7 km a počet miest na parkovanie bicyklov je 60. Od cyklodopravy je potrebné oddeliť cykloturistiku. Cyklistika je najviac spájaná s aktívnym trávením voľného času, cestovným ruchom alebo rekreáciou. Najčastejšie sa používa termín cykloturistika, ktorý zastrešuje všetky uvedené súvislosti. Cykloturistika zároveň môže stimulovať rozvoj malého podnikania v oblasti služieb poskytovaných v cestovnom ruchu, čo je pre územie Miloj Spiš obzvlášť dôležité. V regióne Spiš je vyznačených 399,3 km cyklotrás. Celkovo možno indikovať nevyužitý potenciál v oblasti cyklodopravy a cykloturistiky, chýba infraštruktúra a ostatné vhodné podmienky or ich rozvoj. (Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom samosprávnom kraji, 2013).

Verejné vodovody a kanalizácia

Okres Spišská Nová Ves patrí ku okresom s relatívne vysokým podielom obyvateľov, ktorí zásobovaní pitnou vodou z verejných vodovodov. Podľa údajov z MŽP SR je podiel zásobovania na úrovni 94%-96%.¹¹ Zásobovanie vodou v okrese je zabezpečované spoločnosťou: Podtatranská vodárenská spoločnosť, a. s., (PVS, a. s.) so sídlom v Poprade. Okrem tohto najväčšieho vodárenského systému zabezpečuje zásobovanie pitnou vodou niekoľko menších skupinových vodovodov a miestne vodovody na báze lokálnych zdrojov pitnej vody. V niektorých miestnych vodovodoch vrátane okresu Spišská Nová Ves (ako aj Kežmarok, Levoča) sa prejavuje deficit vodných zdrojov, najmä v obdobiach sucha. Situáciu je potrebné riešiť budovaním prívodov vody zo skupinových vodovodov, prípadne nových vodných zdrojov (ak je možnosť). (MŽP, SR Charakteristika verejných vodovodov podľa akciových spoločností). Niektoré obce avizujú potrebu rekonštrukcie (napr. Hnilec), rozšírenia obecného vodovodu z dôvodu individuálnej bytovej výstavby (napr. Spišský Hrušov) a dobudovania vodovodu (Vítkovce).

¹¹ MŽP SR, Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR, cit. 2015, <http://www.minzp.sk/sekcie/temy-oblasti/voda/koncepcne-aplanovacie-dokumenty/plan-rozvoja-verejnych-vodovodov-verejnych-kanalizacii-uzemie-sr.html>

Tab. 28: Verejné vodovody, kanalizácie a čističky odpadových vôd v území Miloj Spiš

	Verejný vodovod	Verejná kanalizácia	ČOV
Arnutovce	áno	áno	áno
Betlanovce	áno	rozpracovaná	nie
Danišovce	áno	áno	áno
Harichovce	áno	áno	nie
Hincovce	nie	nie	nie
Hnilčík	áno	áno	nie
Hnilec	áno	nie	nie
Hrabušice	áno	áno	áno
Chrast' nad Hornádom	áno	nie	nie
Iliašovce	áno	nie	nie
Jamník	áno	nie - rozostavaná	nie-rozostavaná
Letanovce	áno	áno	áno 2x
Lieskovany	áno	áno	áno
Markušovce	áno - časť obce	áno - časť obce	áno - časť obce
Matejovce nad Hornádom	áno	áno	nie
Mlynky	áno	čiastočne	nie
Odorín	áno- 50%	áno- 50%	áno- 50%
Olcnavá	nie	nie	nie
Smižany	áno	áno	nie
Spišské Tomášovce	áno	áno	áno 2x
Spišský Hrušov	áno	áno	áno
Teplička	áno	nie	nie
Vítkovce	Áno – avšak len rómska časť	nie	nie

Zdroj: obce, dotazníkový prieskum a SAŽP, Bazálne environmentálne informácie o sídlach Slovenska, 2013 <http://www.beiss.sk/>

V porovnaní s pokrytím verejnými vodovodmi je situácia v oblasti verejnej kanalizácie podstatne horšia a najväčšie rezervy sú v oblasti čističiek odpadových vôd.

Čo sa týka využívania obnoviteľných energetických zdrojov energie (OZE) - biomasa, energia vodných tokov, geotermálna, slnečná a veterná energia a pod. sa podľa informácií poskytnutých obcami tento potenciál vôbec v území nevyužíva.

V okrese Spišská Nová ves je plynofikovaných 33 obcí (z 36), čo predstavuje 91,7 %.

Sociálna infraštruktúra

Vzhľadom na špecifické demografické charakteristiky týkajúce sa starnutia, vysokého zastúpenia rómskej populácie a profilu nezamestnaných sú oprávnené nároky na vysoký stupeň infraštruktúry v sociálnej oblasti.

Obce v SR poskytujú alebo zabezpečujú poskytovanie sociálnych služieb v nocľahárni, v nízkoprahovom dennom centre, v nízkoprahovom dennom centre pre deti a rodinu, v zariadení pre seniorov, v zariadení opatrovateľskej služby a v dennom stacionári. Poskytujú alebo zabezpečujú opatrovateľskú službu, prepravnú službu, odláhčovaciu službu a základné sociálne

poradenstvo. Môžu poskytovať alebo zabezpečovať poskytovanie aj iných druhov sociálnych služieb.

Podľa Koncepcie rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2016 – 2020 (návrh, november 2015), sa v okrese Spišská Nová Ves :nenachádza ani jedno centrum terénnej sociálnej služby krízovej intervencie a ani jedno stredisko osobnej hygieny. Z ostatných služieb je v okrese 1 verejné nízkoprahové denné centrum, 1 verejné nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu, 1 neverejné komunitné centrum, 2 verejné nocľahárne, 1 neverejné zariadenie núdzového bývania, 1 neverejné nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu, 2 neverejné zariadenie podporovaného bývania, 1 verejné a 1 neverejné zariadenie pre seniorov, 1 verejné zariadenie opatrovateľskej služby, 4 neverejné Domovy sociálnych služieb, 1 neverejné špecializované zariadenie, 3 neverejné denné stacionáre, 6 verejných a 6 neverejných poskytovateľov opatrovateľskej služby, 1 denné centrum, 4 jedálne (z toho 3 verejné), 1 verejná a 1 neverejná pracovňa.

Podľa výsledkov dotazníkového prieskumu a dostupných dát väčšina obcí v území Mloj Spiš poskytuje opatrovateľskú službu a stravovacie služby (10 obcí), avšak aj v tejto oblasti avizovali obce veľké rezervy. Opatrovateľská služba sa poskytuje napríklad v Betlanovciach, v Hrabušiciach, v Letanovciach, v Markušovciach, v Mlynkách, v Smižanoch, v Spišských Tomášovciach, v Spišskom Hrušove atď. Potreba bol vyjadrená v Hnilci, v Jamníku, v Lieskovanoch, v Matejovciach nad Hornádom, v Teplička atď. Denné centrum je napríklad v Hrabušiciach. Z výsledkov dotazníkového prieskumu vyplynula vážna potreba zriaďovať denné stacionáre a ostatné zariadenia pre seniorov. V obciach s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva je akútny nedostatok komunitných centier (aktuálne existuje napríklad v Spišských Tomášovciach) a terénnych sociálnych pracovníkov. Vzácné sú aj iné služby (napríklad obce Letanovce poskytuje aj sociálne poradenstvo, podobne Arnutovce poskytujú v rámci komunitných činností poradenskú činnosť). Väčšina sociálnych služieb je koncentrovaná v meste Spišská Nová Ves.

Tab. 29: Sociálne zariadenia v okrese Spišská Nová Ves

Sociálne zariadenia – okres Spišská Nová Ves	2010	2011	2012	2013	2014
Počet zariadení	12	18	17	16	18
Počet miest k 31.12 spolu	494	604	627	615	639
Počet miest v domovoch soc. služ. pre postihnutých dospelých	168	170	170	171	188
Počet miest v domovoch soc. služ. pre postihnuté deti	0	36	47	47	47
Počet miest v detských domovoch	55	123	128	128	128
Počet miest v zariadeniach pre seniorov	210	184	187	175	175

Zdroj: Štatistický úrad, SR

Podľa posledného sčítania ľudu (SOBD 2011) žije v SR 106 000 Rómov. Predpokladá sa však, že na území Slovenska žije pravdepodobne podľa odhadu približne 400 000 až 420 000 Rómov.

V okrese SNV podľa prihláseniu sa k materinskému jazyku žije vyše 13 500 Rómov. (Podľa prihláseniu sa k národnosti – niečo vyše 6 000 Rómov).

V 14 obciach z územia MAS Miloj Spiš (Tab. 30) žije približne 9 162 Rómov. Prevažná z nich žije v osadách (12), ktoré sa nachádzajú prevažne na okraji obce (7), ostatné osady sú segregované (3), v 2 obciach – Hnilec a Matejovce n/Hornádom - Rómovia nežijú.

Tab. 30: Základné údaje o rómskych komunitách v území MAS Miloj Spiš

Obec	Počet osád	Typ osady	KC	Projekty Vzdelávanie	Potreba deratizácie	Hygienické centrum
Arnutovce	1	Na okraji obce	áno	MRK 2		nie
Betlanovce	1	Segregovaná	nie			nie
Hnilec	nie je		nie			nie
Hrabušice	1	Na okraji obce	áno	MRK 1, MRK 2	áno	nie
Chrasť n. Hornádom	1	Na okraji obce	nie	MRK 1		nie
Iliašovce	1	Na okraji obce	nie			nie
Letanovce	1	Segregovaná	áno			nie
Markušovce	1	Segregovaná	nie	MRK 1	áno	nie
Matejovce n. Hornádom	nie je		nie			nie
Olcava	1	Segregovaná	nie			nie
Smižany	1	Na okraji obce	nie	MRK 1, MRK 2, PRINED	áno	nie
Spišské Tomášovce	1	Na okraji obce	nie	MRK 1		nie
Teplička	1	Na okraji obce	nie			nie
Vítkovce	1	Segregovaná	nie			nie

Zdroj: Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity, Atlas rómskych komunít, 2015,

Pre rómske obyvateľstvo je potrebné riešiť základné tzv. prioritné záujmové oblasti, ktorými sú oblasť sociálna, vzdelanie, zdravie, zamestnanie a bývanie. Rómske komunity sa vyznačujú veľkou potrebou realizácie pilotných a štandardných projektov, ktoré by mohli zvrátiť súčasný sociálno-ekonomický stav.

Možno konštatovať nedostatok v portfóliu služieb komunitnej starostlivosti. V oblasti starostlivosti o seniorov chýbajú denné stacionáre, zariadenia opatrovateľskej služby a iné podpornú služby. Práca s rómskou komunitou sa napriek niektorým zaujímavým projektom ukazuje ako stále poddimenzovaná, v území chýbajú komunitné centrá, hygienické centrá a ostatné služby komplexnej starostlivosti. K zvýšeniu verejného poriadku a bezpečnosti by prispeli aj občianske hliadky (rómske hliadky).

Školstvo

Obce sú zriaďovateľom materských a základných škôl. Vzhľadom na demografické špecifiká, kde bolo konštatované, že aj napriek starnutiu populácie patrí (a bude patriť) k mladším okresom sú nároky na tieto vzdelávacie inštitúcie v území legitímne.

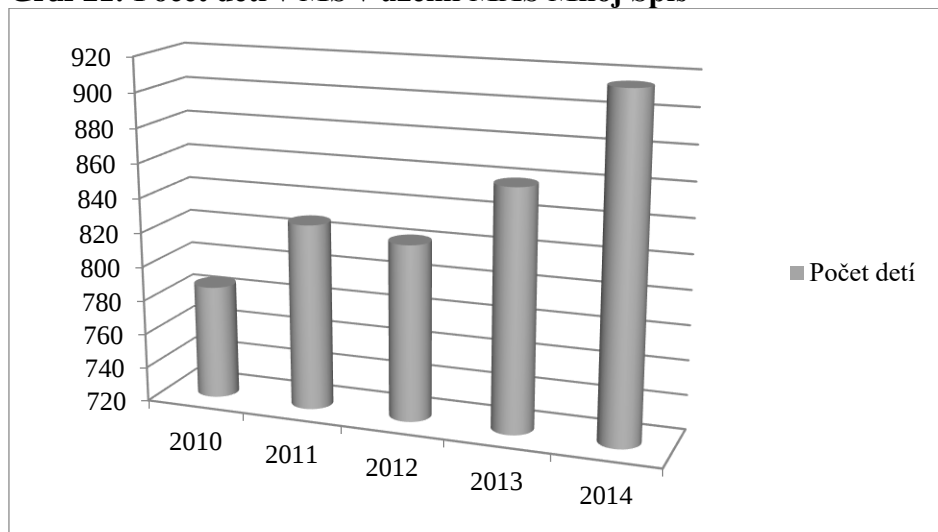
Tab. 31: Materské školy v území MAS Milož Spiš a v meste Spišská Nová Ves

	2010	2011	2012	2013	2014
Počet MŠ v obciach v území MAS	27	27	27	27	28
- v meste Spišská Nová Ves	15	16	16	16	17
Počet detí	786	828	822	859	915
- v meste Spišská Nová Ves	1112	1184	1183	1222	1252

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Dve materské školy sú v obciach Hrabušice, Letanovce, Spišské Tomášovce a 3 sú v Smižanoch, z ktorých jeden je rómska.. Pre úplnosť sú uvedené aj údaje za mesto Spišská Nová Ves, nakoľko sa v niektorých prípadoch vyskytuje jav, že deti sú do materských škôl umiestňované aj v meste Spišská Nová Ves.

Graf 21: Počet detí v MŠ v území MAS Milož Spiš

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Aj keď počet detí v materských školách každoročne kontinuálne rastie, možno si všimnúť, že počet materských škôl sa výrazne nemení. V roku 2014 sa počet zvýšil o jednu (z 27 na 28). V rámci analytického empirického zisťovania boli ako najväčšie problémy zabezpečovania predškolskej výchovy a vzdelávania najmä zastaralý a nevyhovujúci stav a vybavenie zariadení. V niektorých obciach sa ukazuje aj potreba navyšovania kapacít.

Tab. 32: Základné školy v území MAS Miloj Spiš a v meste Spišská Nová Ves

	2010	2011	2012	2013	2014
Základné školy - (1. - 4. roč.) spolu	9	8	8	8	8
počet žiakov spolu	303	287	266	286	280
Základné školy - (1. - 9. roč.) spolu	9	9	9	9	9
počet žiakov spolu	2612	2685	2688	2684	2666
- v meste Spišská Nová Ves	8	8	8	8	8
- počet žiakov v ZŠ v meste Spišská Nová Ves	4029	3951	3929	3845	3874

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Základné školy sa nachádzajú v nasledovných obciach:

- Základné školy 1 - 4.roč.: Iľašovce, Jamník, Matejovce nad Hornádom, Odorín, Olcava, Teplička, Chrast' nad Hornádom a Vítkovce.
- Základné školy 1.-9. roč.: Harichovce, Hrabušice, Letanovce, Markušovce, Mlynky, Spišské Tomášovce, Spišský Hrušov a 2 základné školy sú v Smižanoch.

V kontexte špecifických charakteristík rómskeho obyvateľstva sa javí ako dôležitý cieľ integrácia týchto žiakov v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu v základných školách. Nebýva zriedkavým javom, že tieto deti sú často súčasťou skupín detí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Napríklad do ZŠ v Spišskom Hrušove chodí 1/3 rómskych žiakov z Vítkoviec a Chrast' n/Hornádom a pod.

V testovaní T-9 v roku 2014 dosiahli žiaci zo škôl z okresu Spišská Nová Ves (59,4 %) zo slovenského jazyka a literatúry výsledky na úrovni priemeru Košického kraja (59,5 %). Národný priemer bol 62%. Podobne tak dopadli aj v oblasti vedomostí z matematiky. Žiaci z okresu Spišská Nová Ves (53,2 %) dosiahli z matematiky tiež priemerné výsledky na úrovni priemeru Košického kraja (52,3 %). Národný priemer bol 54,7%.¹².

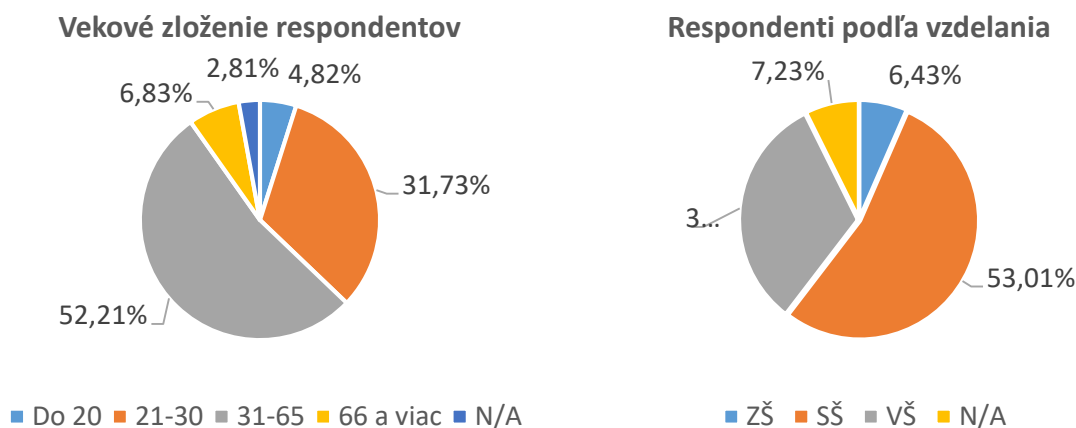
3.2 Výsledky dotazníkového prieskumu v obciach Miloj Spiš

Dotazník o rozvojových prioritách vidieka Spiša bol zvolený ako nástroj na získanie podnetov miestneho obyvateľstva v rámci komunikácie s verejnosťou. Vyhodnotenie odzrkadľuje predstavy zapojenej verejnosti, čomu by bolo potrebné prednostne venovať pozornosť v rámci rozvoja vidieka Spiša v najbližšom období.

¹² http://www.nucem.sk/documents/26/testovanie_9_2014/Sprava_T9_FINAL_2.pdf

Zapojení respondenti volili, resp. sami mali priestor navrhnúť rozvojové priority v 8 zadefinovaných oblastiach, a to: Doprava a dopravná infraštruktúra, Environmentálna infraštruktúra a ekologické služby, Sociálne služby a sociálna inklúzia, Školstvo, vzdelávanie a voľný čas, Podpora zvyšovania zamestnanosti, Podpora rozvoja poľnohospodárstva, Lesy a podpora rozvoja lesného hospodárstva, Rozvoj cestovného ruchu (dotazník je súčasťou prílohu č.5).

Prieskum prebiehal od 15.10.2015 do 20.11.2015. Zúčastnilo sa ho celkom 249 respondentov. Prevládali osoby vo veku 31-65 rokov a so stredoškolským vzdelaním. Nejedná sa o reprezentatívnu vzorku respondentov.

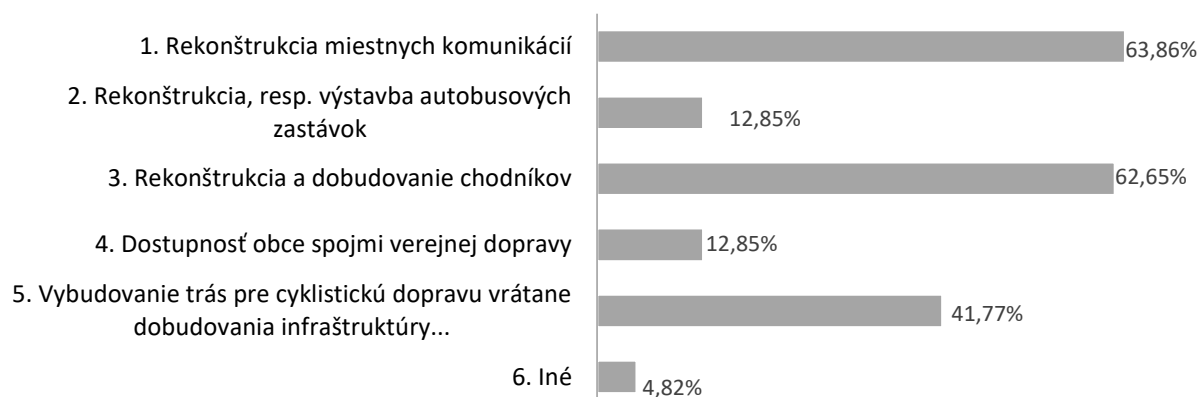

Oblasť 1: Doprava a dopravná infraštruktúra

Rekonštrukcia miestnych komunikácií (63,86%) a rekonštrukcia a dobudovanie chodníkov (62,65%) získali v prieskume najvyššie, takmer rovnaké, percentuálne hodnotenie. V poradí treťou prioritou je podľa občanov vybudovanie trás a infraštruktúry pre cyklistickú dopravu (41,77%).

V rámci „Iné“ uviedli respondenti ako potrebné aj vybudovanie chodníka Harichovce – Spišská Nová Ves; diaľničný privádzač, severný obchvat; riešenie parkovania na chodníkoch; rekonštrukciu cesty 3. triedy v správe Košického samosprávneho kraja; vypracovanie projektovej dokumentácie na vybudovanie okružnej križovatky na ceste 2. triedy č.536 medzi Spišským Štvrtkom a Letanovcami z dôvodu vysokej nehodovosti daného úseku.

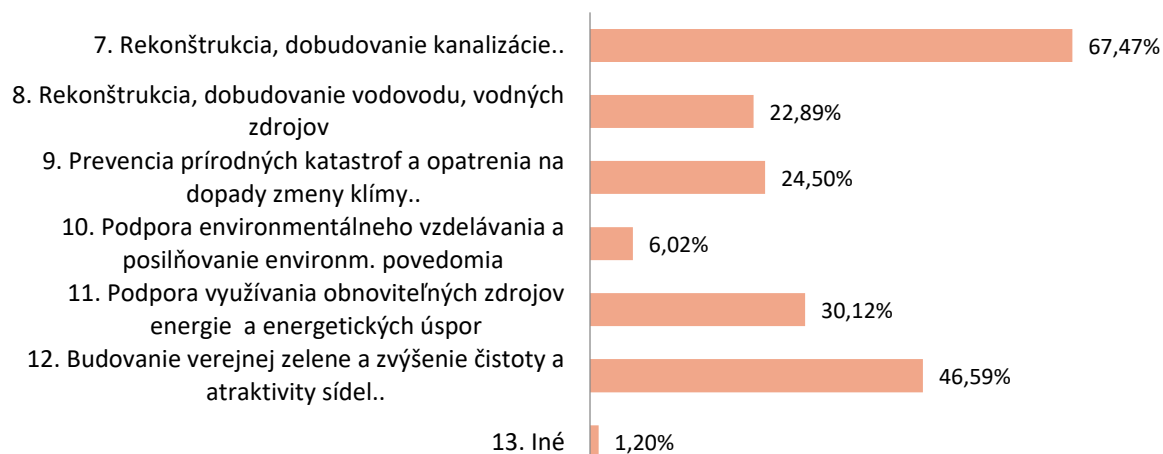
Oblasť 1: Doprava a dopravná infraštruktúra

Oblasť 2: Environmentálna infraštruktúra a ekologické služby

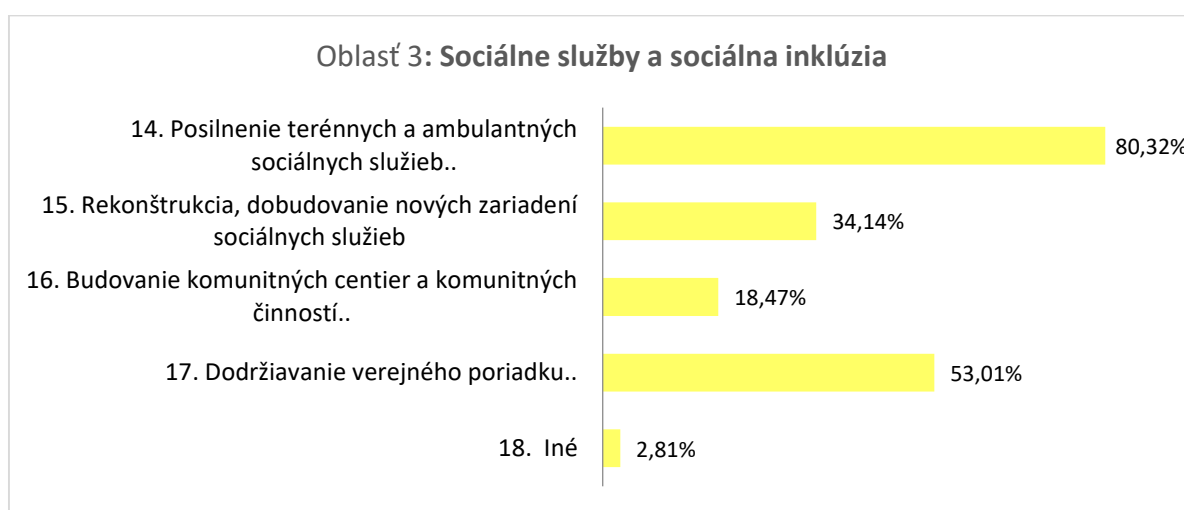
Viac ako 2/3 respondentov vníma ako top prioritu v tejto oblasti rekonštrukciu, dobudovanie siete verejných kanalizácií a ČOV (67,47%). Necelá polovica opýtaných vidí potrebu aj v oblasti budovanie verejnej zelene a zvýšenia čistoty a atraktivity sídiel (46,59%). Na treťom mieste sa umiestnilo využívanie obnoviteľných zdrojov energie a realizácia energetických úspor (30,12%) nasledované potrebnou prevenciou prírodných katastrof a realizácie opatrení na dopady zmeny klímy (24,5%). „Iné“ uvádza napríklad konkrétne vyčistenie koryta Iľašovského potoka spolu s jeho prítokmi a realizáciu protipovodňových opatrení.

Oblasť 2: Environmentálna infraštruktúra a ekologické služby

Oblasť 3: Sociálne služby a sociálna inklúzia

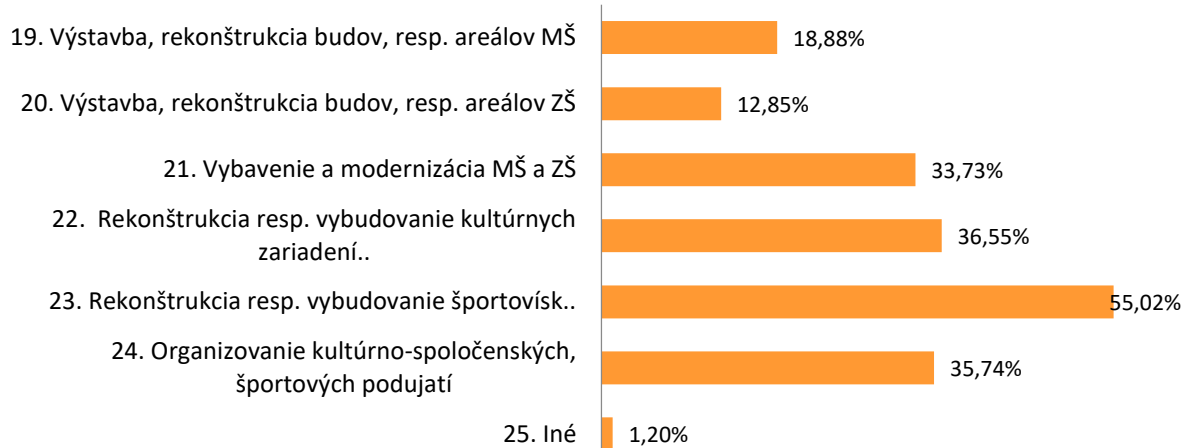
V oblasti sociálnych služieb je ako absolútna priorita vnímané posilnenie terénnych a ambulantných foriem sociálnych služieb pre rôzne skupiny obyvateľstva (80,32%). Viac ako polovica respondentov považuje za dôležité venovať pozornosť aj dodržiavaniu verejného poriadku (53,01%) a viac ako tretina aj rekonštrukcii či dobudovaniu nových zariadení sociálnych služieb (34,14%). Odpovede uvádzané v kategórii „Iné“ je možné zaradiť pod posilnenie terénnych a ambulantných sociálnych služieb alebo pod sociálne zariadenia (v poradí 1. a 3. zvolená priorita), s výnimkou návrhu na zrušenie komunitného centra v jednej z obcí.

Oblasť 4: Školstvo, vzdelávanie a voľný čas

Výstavbe, rekonštrukcii budov, resp. areálov materských a základných škôl je respondentmi prieskumu prikladaná nižšia pozornosť v porovnaní so zariadeniami a podujatiami pre trávenie voľného času. Top prioritou je rekonštrukcia, resp. vybudovanie športovísk (55,02%), nasledovaná kultúrnymi zariadeniami (36,55%) a organizovaním kultúrno-spoločenských, športových podujatí (35,74%). Respondenti uviedli aj nasledovné odpovede v rámci „Iné“: vytvorenie klubu mládeže; zriadenie a prevádzkovanie zariadenia pre deti školopovinné deti v popoludňajších hodinách (typu centra voľného času); projekt environmentálnej výchovy zameraný na Slovenský raj a projekt Folklór v srdci pre deti predškolského veku.

Oblasť 4: Školstvo, vzdelávanie a voľný čas

Oblasť 5: Podpora zvyšovania zamestnanosti

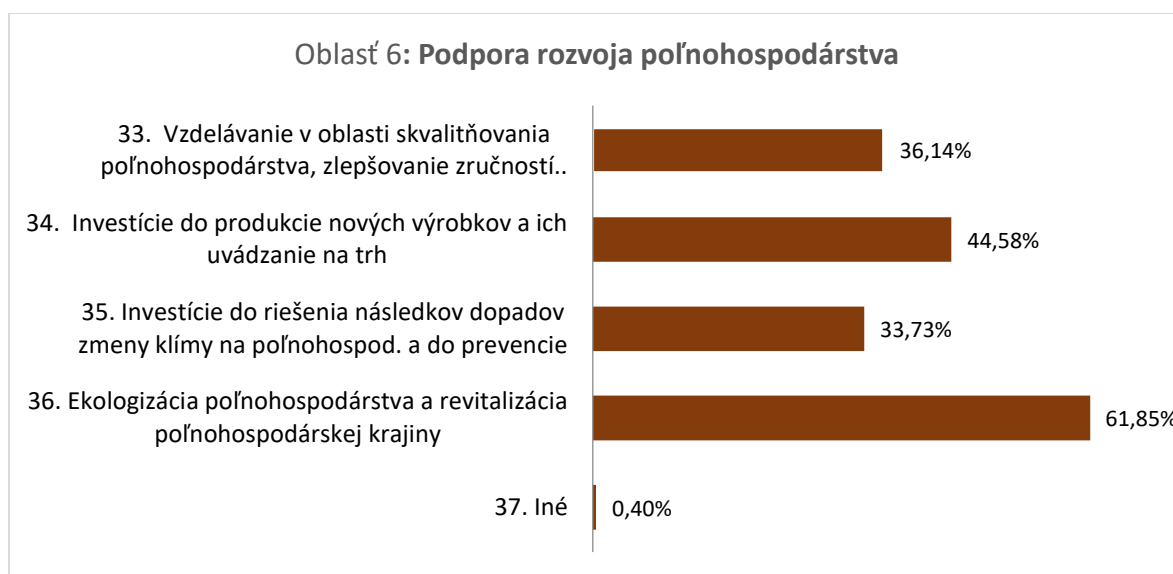
Ako hlavné možnosti v rámci podpory zvyšovania zamestnanosti radia respondenti prieskumu predovšetkým vytvorenie pracovných miest cez obecný podnik, malé obecné služby (sociálny podnik; 46,59%); ďalej doplnenie služieb v obci (36,14%); a takmer na rovnakej úrovni podporu zakladania nových a podporu existujúcich mikro a malých podnikov, SZČO a družstiev (32,53%) a podporu na začatie podnikania pre mladých poľnohospodárov a malých poľnohospodárskych podnikov (31,33%). Najmenšia časť respondentov vidí potenciál pre zvyšovanie zamestnanosti v podpore miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, a tým aj v rozvoji miestnej ekonomiky.

Oblasť 5: Podpora zvyšovania zamestnanosti

Oblasť 6: Podpora rozvoja poľnohospodárstva

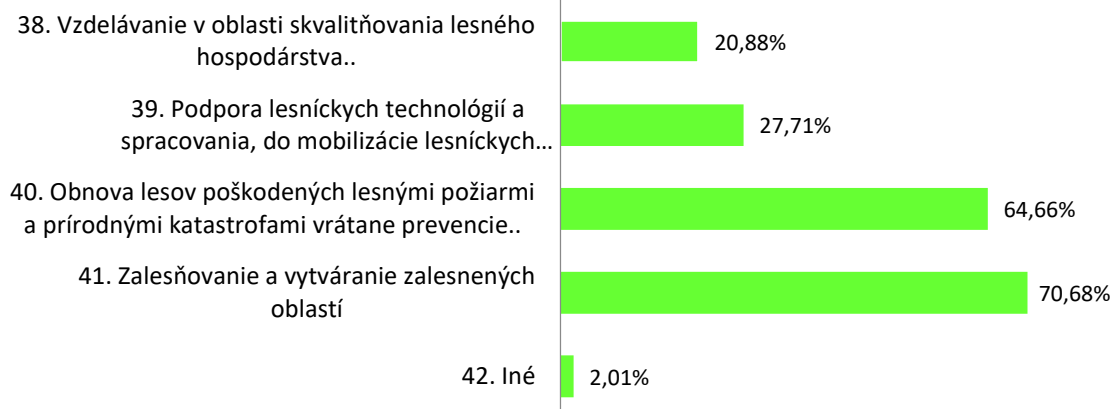
Ekologizácia poľnohospodárstva a revitalizácia poľnohospodárskej krajiny je s 61,85% hlavnou prioritou v tejto oblasti. Podľa 44,58% opýtaných by mali smerovať aj investície do produkcie a uvádzania na trh nových výrobkov. Nasledované by mali byť vzdelávaním pre skvalitňovanie poľnohospodárstva, zlepšovaním zručností, zvyšovaním informovanosti a výmenou skúseností (36,14%) a investíciami do prevencie a riešenia následkov dopadov zmeny klímy na poľnohospodárstvo (33,73%).

Oblasť 7: Lesy a podpora rozvoja lesného hospodárstva

Dve hlavné priority podľa prieskumu predstavuje zalesňovanie a vytváranie zalesnených oblastí (70,68%) a obnova lesov zasiahnutých požiarmi a prírodnými katastrofami a prevencia ich poškodeniu (64,66%). Medzi „Iné“ priority bolo zaradené aj zlepšenie ochrany lesov, ich čistenia ako aj činnosti a kontroly urbárskych spoločenstiev.

Oblasť 7: Lesy a podpora rozvoja lesného hospodárstva

Oblasť 8: Rozvoj cestovného ruchu

V oblasti cestovného ruchu boli respondentmi na veľmi blízkej úrovni identifikované tri priority: budovanie trás (48,59%), rekonštrukcia, resp. budovanie rekreačných zón (47,79%) a dobudovanie infraštruktúry cestovného ruchu (41,37%).

Oblasť 8: Rozvoj cestovného ruchu

Z hľadiska celkového hodnotenia najviac respondentov označilo ako prioritu posilnenie terénnych a ambulantných sociálnych služieb (viac ako 80%). Ďalších top 5 priorít je:

- zalesňovanie a vytváranie zalesnených oblastí (viac ako 70%);
- rekonštrukcia, dobudovanie kanalizácií (viac ako 2/3 opýtaných);
- obnova lesov (viac ako 64%);

3.3 SWOT analýza

Tab. 33: SWOT analýza

Oblasť	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Ekonomická	- Pomerne rozsiahla plocha územia je využiteľná pre poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a iné odvetvia spojené s udržateľným využívaním krajiny - Vysoký potenciál pre rozvoj turizmu a vidieckej turistiky (napr. NP Slovenský raj, Gotická cesta a pod.) - Silná tradícia v remeselnej výrobe - Dve silné poľnohospodárske družstvá - Záujem začínajúcich, ale aj existujúcich podnikateľov o zvýšenie a skvalitnenie ich vedomostí - Záujem zakladať nové podnikanie, prípadne rozvíjať existujúce, hlavne medzi mladými - Pomerne veľkú skupinu nezamestnaných tvoria v súčasnosti mladí ľudia, mnohí z nich kvalifikovaní - Prevaha domácich podnikov a priaznivý trend každoročného nárastu ich počtu	- Zastarané technológie vo výrobe, v poľnohospodárstve, lesníctve a v ďalších sektoroch - Nedostatok informácií, vedomostí a zručností podnikateľov napr. v inováciách, v národných a medzinárodných sieťach, marketingu a pod. - Nevytvorené dodávateľsko-odberateľské reťazce v území - Nedostatok lokálnych trhov - Nízka konkurencieschopnosť podnikateľov v území - Nízka úroveň akvizičných činností podnikateľov v území - Každoročne klesajúci počet živnostníkov a samostatne hospodáriacich roľníkov - Veľmi nízka rentabilita pôd (prevažujú nerentabilné pôdy) - Zanedbané strediská cestovného ruchu	- Spracovávanie druhotných prírodných zdrojov (napr. na území vytlačenej drevnej hmoty, dopestovaných poľnohospodárskych plodín a živočíšnych produktov a pod.) - Regionálna politika Košického samosprávneho kraja orientovaná na podporu lokálnej ekonomiky a trhov - Možnosť vyššieho odbytu výrobkov vyprodukovaných v území Miloj Spiš v meste Spišská Nová Ves - Spoločné, resp. koordinované aktivity podnikateľov s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť produktov a služieb, zisk, resp. ušetriť náklady - Intenzívnejší rozvoj cestovného ruchu v území (tak z hľadiska lokálneho a regionálneho ako aj národného a medzinárodného) - Vytvorenie pracovných miest cez obecný/sociálny podnik (v súčasnosti sa v území nenachádza ani jeden)	- Zadlženosť obecných samospráv - Obmedzenie niektorých druhov podnikania v časti Miloj Spiš – Národný park Slovenský raj - Nedostatok investícií na podporu lokálneho podnikania - Politika štátu v oblasti odvodového, daňového a administratívneho zaťaženia fyzických osôb - podnikateľov - Politika štátu v oblasti podpory podnikania – týkajúca sa predovšetkým živnostníkov a samostatne hospodáriacich roľníkov - Reštriktívna fiškálna politika štátu - Nárast cien a energií - Zadlženosť samospráv

			• Vysoký prírodný potenciál územia MAS • Existencia Národného parku Slovenský raj • Možnosť využitia mimoprodukčných funkcií lesa • Rozvoj informačno-komunikačných technológií • Nevyužitý potenciál pre cyklodopravu, cykloturistiku a pešiu turistiku	
Sociálna	• Veľké možnosti nových riešení ekologicky priateľskej formy dopravy pre zvýšenie vnútroregionálnej mobility • Silná regionálna identita obyvateľov územia • Ochota a pripravenosť spolupracovať • Vysoký potenciál územia využiteľný pre rekreáciu, aktívne trávenie voľného času, ale aj pre kultúru • Pomerne veľké množstvo školských, kultúrnych a športových zariadení v území • Zariadenia vo vlastníctve obcí	• Veľa ľudí odchádza za zamestnaním mimo územia Miloj Spiš • Vysoká nezamestnanosť v skupine sociálne znevýhodnených obyvateľov bez vzdelania, resp. so základným vzdelaním • Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva pod úrovňou priemeru SR – s výnimkou obyvateľov s ukončeným základným vzdelaním • Nízka dostupnosť, dopravná bezpečnosť a nekvalitná dopravná vybavenosť územia • Veľmi zlý stav miestnych komunikácií, chodníkov a dopravného vybavenia v území • Nízka prepravná rýchlosť, pomerne zastaraný vozňový park i nevyhovujúca úroveň železničných staníc v niektorých mestách a obciach • Nedostatok kapacít v materských školách hlavne v súvislosti	• Spoločný manažmentu územia a rozvoj spoločných nadobecných aktivít a projektov • Práca s rómskou komunitou – vrátane napr. integrácie žiakov v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu, rozvoj komunitných centier, hygienických centier a služieb komplexnej starostlivosti • Prostredníctvom MAS zvýšiť sociálnu kohéziu obyvateľov MAS regiónu vedúcu k silnejšiemu pocitu spolupatričnosti a zapájaniu sa do verejného života.	• Vysoká štrukturálna nezamestnanosť • Rozpad viacgeneračných rodín v dôsledku migrácie mladých za prácou vedie k odkázanosti starších obyvateľov na sociálne služby obce • Starnutie populácie • Narušené spolunažívanie rómskeho a nerómskeho obyvateľstva vedúceho k procesom segregácie

		s reprodukčným správaním sa rómskej populácie • Zastaraný a nevyhovujúci stav a vybavenie základných a materských škôl • Vyššia koncentrácia obyvateľov rómskej národnosti a vysoký podiel sociálne neprispôsobivej rómskej populácie zvyšujúce kriminalitu v území • Nedostatočne rozvinuté komunitné činnosti s dôrazom na rómsku populáciu (chýbajú komunitné centrá, hygienické centrá, terénni sociálni pracovníci a pod.) • Chýbajúce, resp. nedostatočné sociálne služby pre vysoké percento ľudí • Nedostatok sociálnej infraštruktúry pre starostlivosť o seniorov, najmä terénne a ambulantné služby (denné centrá, zariadenia pre seniorov a pod.) • Zastaraná infraštruktúra pre kultúrne a športové vyžitie obyvateľstva		
Environmentálna	• Relatívne dobré pokrytie verejnými vodovodmi s dodávkou zdravotne vyhovujúcej vody (s výnimkou 2 obcí a 3 obcí s čiastočným pokrytím) • Vo všeobecnosti málo znečistené zložky životného prostredia • Existencia vysokého podielu chránených území • Výskyt biotopov európskeho významu a chránených druhov	• Nedostatočné obhospodarovanie trvalých trávnych porastov vedúce k úspešným zmenám v spoločenstvách • Zastaranosť a vysoká energetická náročnosť zariadení pre poskytovanie verejných služieb/občianskej vybavenosti a nízke využívanie OZE v území • Nízke uvedomenie si hrozieb spojených so zmenou klímy a	• Potenciál pre využívanie OZE z miestnych zdrojov • Prebiehajúca zonácia územia NP Slovenský raj • Ekologizácia poľnohospodárstva a revitalizácia poľnohospodárskej krajiny • Zalesňovanie a vytváranie zalesnených oblastí	• Zvýšenie intenzity a častosti extrémov počasia ako následok zmeny klímy (predovšetkým príválové zrážky, úbytok snehovej pokrývky, snehové kalamity, horúčavy, veterné smršte) a ich socio-ekonomické dôsledky • Zvýšenie intenzity a častosti extrémov počasia ako následok zmeny klímy, prinášajúce

	• Záujem ľudí a podnikateľov o prechod na získavanie energie z obnoviteľných zdrojov a na znižovanie energetických výdavkov	nedostatok preventívnych aktivít na adaptáciu na zmeny klímy • Monokultúry drevín , stúpajúci podiel holín a mladých lesov, miznúce staré lesy • Nelegálny výrub lesov • Úbytok a znehodnocovanie lúk, pasienkov a trvalých trávnych porastov • Nedobudované a chýbajúce ČOV a verejná kanalizačná sieť	• Budovanie environmentálneho povedomia	poškodenie zdravia zraniteľných skupín a škody na majetku • Častý výskyt lesných (najmä v krasových oblastiach) a lúčnych požiarov • Pomerne malé množstvá podzemnej vody (najmä vo východnej časti územia)
--	---	---	---	---

3.4 Identifikácia potrieb

Identifikácia potrieb, ktorá je podkladom pre vytýčenie Stratégie rozvoja územia MAS Miloj Spiš 2025, bola od začiatku zameraná nielen na existujúce problémy v území (najmä slabé stránky SWOT), ale tiež na relevantné príležitosti a ohrozenia, ktoré prichádzajú zvonka, ale majú dopad na územie.

Ako podklad pre identifikáciu a prioritizáciu potrieb slúžila:

- analýza stavu a využívania miestnych ľudských, materiálnych a prírodných zdrojov,
- poznatky z veľkého množstva priamych stretnutí (vo focus skupinách alebo jednotlivo) so zástupcami miestnej verejnej správy a podnikateľmi v príprave Stratégie Miloj Spiš 2025,
- cielený primárny prieskum medzi verejnosťou z celého predmetného regiónu,
- SWOT analýza, do ktorej boli inkorporované aj expertné názory sektorových a procesných špecialistov z regiónu či mimo neho.

Hlavné problémy, ktoré sú spoločné pre celé územie Miloj Spiš sú:

V ekonomickej oblasti:

- Nezamestnanosť a nedostatok pracovných príležitostí
- Nízka konkurencieschopnosť produktov a služieb

V sociálnej oblasti:

- Nízka atraktivita obcí pre život, ako aj pre návštevníka s chýbajúcou dopravnou a technickou infraštruktúrou s nedostatkom zelene a atraktívnych verejných priestranstiev
- Zastaralá a energeticky náročná občianska infraštruktúra

V environmentálnej oblasti:

- Deteriorizácia krajiny intenzívnym hospodárskym využívaním
- Ohrozovanie územia dopadmi zmeny klímy

Kritériá dôležitosti a kritéria naliehavosti riešenia rozvojových výziev (problémov/ príležitostí):

Kritériá dôležitosti:

- vyriešením problému sa vytvára nevyhnutný predpoklad k riešeniu ďalších dôležitých problémov či využitia reálnych príležitostí
- rozsah rizík, resp. negatívnych dopadov, ak by sa problém neriešil

- množstvo ľudí, ktorí budú mať z vyriešeného problému osoh
- územný rozsah, ktorého sa riešenia problému dotýka

Kritériá naliehavosti:

- havarijný stav
- tlak odborníkov a verejnosti na riešenie problému
- lehoty vyplývajúce zo zákonov
- realnosť riešenia v danom čase a za daných možností získavania zdrojov na realizáciu riešení problémov (splnenia cieľov)

Cez horeuvedený proces bola identifikovaná ako kľúčová potreba **zaoberať sa pomerne nízkou dynamikou rozvoja územia MAS, jeho konkurencieschopnosťou, vrátane konkurencieschopnosti podnikateľov v jej území a súčasne zlepšovať prostredie pre život obyvateľov územia MAS Miloj Spiš. V neposlednej miere sa javí potreba, ako prierezovej témy, zvyšovania regionálnej identity a zlepšenie spolupráce tak v rámci daného územia (medzi samosprávami či podnikateľmi navzájom, ale aj vo vnútri týchto sektorov), ale aj navonok s inými MAS, s mestom Spišská Nová Ves a ďalšími subjektmi mimo územia MAS.**

Ako prvá prioritná oblasť bola identifikovaná oblasť zvyšovania zamestnanosti (riešenia nezamestnanosti) cez tvorbu pracovných miest v regióne MAS a to na základe princípov lokálnej ekonomiky, teda prednostné využívania vlastných zdrojov, miestneho predaja produktov a služieb, resp. predaja v blízkom meste Spišská Nová Ves. Za účelom udržania, resp. prilákania ľudí a podnikateľov do regiónu MAS Miloj Spiš bola identifikovaná druhá prioritná oblasť - zlepšovanie podmienok na život obyvateľov v regióne.

V prvej prioritnej oblasti - získavanie nových a udržanie existujúcich pracovných miest bola identifikovaná potreba *budovania kapacít* (vedomostí a poznatkov) hlavne podnikateľov napr. v oblasti inovácií, tvorby podnikateľských klastrov, využívania IKT, získavania zdrojov, a pod. Súčasne bola identifikovaná potreba väčšej *podpory podnikateľov* pri zakladaní nových podnikov (vrátane sociálnych podnikov), pri inovačných aktivitách a pri vytváraní dodateľsko-odberateľských vzťahov. Ako dôležitá sa ukázala potreba zvýšenia mobility a to jednak v rámci územia MAS Miloj Spiš ako aj prepojenia územia na mesto Spišská Nová Ves. Nie nepodstatná sa v rámci analýzy územia ukázala potreba *viac spolupracovať* na všetkých

úrovniah a sektoroch v rámci územia, ale aj navonok. Často bola akcentovaná potreba vytvárania spoločných produktov, spoločné hľadanie odbyťísk či vytváranie miestnych trhov. Okrem získavania pracovných miest v produkčných činnostiach bola zdôraznená potreba zaoberať sa tzv. win-win riešeniami, teda získavať pracovné miesta aj rozširovaním rôznych služieb, ktoré sú v regióne žiadané a súčasne poskytujú nové pracovné miesta (napr. sociálne služby, rozširovanie kapacít predškolských zariadení, komunitné služby a pod.)

V rámci skvalitnenia podmienok pre lepšiu kvalitu života v regióne ako nástroja na zachovanie či zvýšenie počtu obyvateľov v obciach regiónu, a tiež na udržanie kvalifikovanej pracovnej sily sa ukázala ako prioritná potreba *zvýšenia atraktivity územia*, cez zvýšenie kvality služieb, objektov občianskeho vybavenia a potrebnej infraštruktúry. Pre zvyšovanie kvality života je nie nepodstatná potreba *zachovať kvalitu krajiny a udržateľne využívať jej potenciál*.

Uvedomujúc si hrozbu dôsledkov zmeny klímy na územie MAS Miloj Spiš ukazuje sa ako dôležitá potreba proaktívne (preventívne) reagovať na jej nepriaznivé dopady vo všetkých činnostiach a procesoch v území. Vzhľadom k tomu, že v území MAS je Národný park Slovenský raj a viacero ďalších chránených území, ktoré sú nielen prírodným a historickým dedičstvom, ale aj zdrojom príjmov pre miestnu komunitu, v príprave procesu stratégie bola zdôrazňovaná potreba ich ochrany.

Pri identifikácii potrieb bola zdôraznená ich pravidelná aktualizácia počas chodu MAS, súvisiaca s novými informáciami či skutočnosťami.

4 Stratégia rozvoja spišského vidieka Miloj Spiš 2025

Napriek tomu, že existujú základné metodické postupy na vypracovanie strategického rozvojového dokumentu, tento strategický rámec/stratégia je spracovaná v súlade s predpísanou metodikou (v rámci Výzvy 21/PRV/2017) a obsahuje určené časti doplnené o **Politiku rozvoja** vymedzeného územia spišského vidieka v gravitačnej, či spádovej oblasti mesta Spišská Nová Ves ležiaceho na Rozvojovej osi 3 Poprad – Spišská Nová Ves – Krompachy – Košice v súlade s Územným plánom VÚC Košického kraja.

Vízia a stratégia rozvoja vidieka Miloj Spiš, územia, ktoré zaberá väčšiu časť územia okresu Spišská Nová Ves, je na základe analýzy a identifikácie potrieb, postavená na dvoch pilieroch a to:

- pilier/priorita: **PRÁCA** v území s viac ako 15% nezamestnanosťou a vysokým % obyvateľstva zo znevýhodneného sociálneho prostredia a MRK,
- pilier/priorita: **PROSTREDIE** jak sídel a ich intravilánov, tak vonkajšieho prostredia a krajiny.

Vízia a strategický cieľ (kap. 4.1 a 4.2) budú napĺňané prostredníctvom realizácie 4 špecifických cieľov a spolu 8mymi opatreniami a aktivitami (Akčný plán):

Špecifické ciele v priorite 1: **Práca – rozvoj lokálnej ekonomiky v území Miloj Spiš:**

- 1.1 Zvýšiť zamestnanosť v území Miloj Spiš
- 1.2 Zvýšiť konkurencieschopnosť miestnych produktov a služieb

Špecifické ciele v priorite 2: **Prostredie - pre život vo vidieckych sídlach a ochrana a tvorba krajiny v území Miloj Spiš:**

- 2.1 Zvýšiť atraktivitu obcí a kvalitu života vo vidieckom území Miloj Spiš
- 2.2 Znížiť deteriorizáciu krajiny a zachovať a udržateľne využívať prírodný potenciál územia Miloj Spiš

Podkladmi pre vypracovanie Stratégie rozvoja spišského vidieka v gravitačnej zóne mesta Spišská Nová Ves 2017 – 2023/2025 (ďalej Stratégia Miloj Spiš 2025) boli, okrem analýz (analýza zdrojov a SWOT analýz) platné rozvojové dokumenty na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, viď príloha č.6.

4.1 Vízia územia Milož Spiš 2025 (2027)

Vízia Milož Spiš je formulovaná ako ambiciózny, ale realistický a dosiahnuteľný stav, čím je motivujúca pre všetkých, ktorí budú prispievať k jej naplneniu. Horizontom pre široké spoločenské vyhodnotenie obyvateľmi územia Milož Spiš je rok **2025 (2027)**.

*Spišský vidiek v okolí a v kohézii s mestom Spišská Nová Ves je
v roku 2025 (2027) miestom na Zemi, ktoré*

- ❖ *je životaschopné, s prosperujúcimi subjektmi prinášajúcimi nové ekonomické impulzy a pracovné príležitosti na princípoch rozvoja lokálnej ekonomiky,*
- ❖ *prosperuje z činnosti zručných a vzdelaných ľudí, malých a stredných podnikateľov pôsobiacich hlavne v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, cestovného ruchu, remesiel,*
- ❖ *poskytuje vysokokvalitné verejné služby, ako aj ekosystémové a estetické služby nie len pre svoje územie, ale aj pre mesto Spišská Nová Ves a širší región Spiša,*
- ❖ *má rozvinutú infraštruktúru pre zdravý a kvalitný život obyvateľov, ako aj pre podnikateľské aktivity na svojom území,*
- ❖ *je vďaka najmä Národnému parku Slovenský raj dostupnou a vyhl'adávanou turistickou destináciou,*
- ❖ *svoje pestré prírodné bohatstvo a zdroje, rozmanitú krajinu a kultúrne a historické pamiatky udržateľne využíva, obnovuje a chráni,*
- ❖ *má funkčné partnerstvo aktérov integrovaného rozvoja územia postavené na silnej identite a spolupráci, berúc do úvahy záujmy všetkých obcí a ich obyvateľov, hospodárov, správcov územia a organizácií podnikateľskej a neziskovej sféry,*
- ❖ *má zdravé vidiecke prostredie s rastúcim trendom počtu obyvateľov s trvalým pobytom.*

Obsah vízie je zostavený na základe odborných poznatkov, názorov a skúseností zástupcov rôznych organizácií, inštitúcií, podnikateľov pôsobiach v území vypovedaných a prezentovaných na organizovaných komunikačných aktivitách, pracovných stretnutiach, berúc do úvahy bariéry vyplývajúce z analýzy. Pre tvorbu Vízie Miloj Spiš 2025 (2027) boli inšpiráciou vízia Stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu 2015 – 2020, vízie rozvoja niektorých obcí 2014 – 2020 vo vymedzenom území spišského vidieka, ako aj vízia mesta Spišská Nová Ves 2025 (z dôvodu rozvojových väzieb vidieka a mesta) a to nie len z dôvodu, že sa viažu na rovnaké územie, ale aj na rovnaké časové obdobie.

4.2 Priority a ciele rozvoja vidieka Miloj Spiš 2025

Proces zmeny spúšťaajú hlavne 2 faktory a to sú príležitosti a potenciál, ktoré je možné využiť a problémy, ktoré je potrebné riešiť. Oba (príležitosti i problémy) sú výzvami pre rozvoj územia spišského vidieka Miloj Spiš a sú súčasťou definovania **cieľov rozvoja územia**.

Naplnenie vízie je vyjadrené (v súlade so štruktúrou stratégie podľa metodiky):

- jedným (1) strategickým cieľom,
- štyrmi (4) vzájomne súvisiacimi špecifickými cieľmi v dvoch prioritných oblastiach,
- ich zameranie je premietnuté do 8mych opatrení; každé opatrenie je v stratégii charakterizované skupinami činností, na ktoré bude dané opatrenie zamerané a ktoré bližšie špecifikuje Akčný plán (A a B) na základe možnej alokácie zdrojov.

Strategickým cieľom je:

**ZVÝŠIŤ DO ROKU 2025 DYNAMIKU ROZVOJA, KONKURENCIESCHOPNOSŤ
A SÚDRŽNOSŤ VIDIECKEHO ÚZEMIA OKRESU SPIŠSKÁ NOVÁ VES
OBKLOPUJÚCEHO MESTO SPIŠSKÁ NOVÁ VES.**

Stratégia rozvoja vidieka Miloj Spiš 2025 je dizajnová ako komplexná rozvojová stratégia územia, ktorá integrovala „pod jednu strechu“ spoločne definované potreby a problémy a ich riešenia, ktoré sú identické pre väčšinu územia a obyvateľov vidieka Miloj Spiš, ale ktoré sú zároveň relevantné k cieľom rozvoja vidieka definovaných najmä v Programe rozvoja vidieka 2014 – 2020, ako aj v Integrovanom regionálnom operačnom programe 2014 – 2020. **Stratégia Miloj Spiš 2025** je vzhľadom na podmienky jej spracovania a prísne predpísané

pravidlá so špecifickým zameraním a s konkrétnou väzbou na plnenie opatrení PRV 2014 – 2020 a cieľov IROP 2014 – 2020 na národnej úrovni z úrovne vidieckych regiónov, má charakter implementačného dokumentu najmä týchto dvoch programov EÚ.

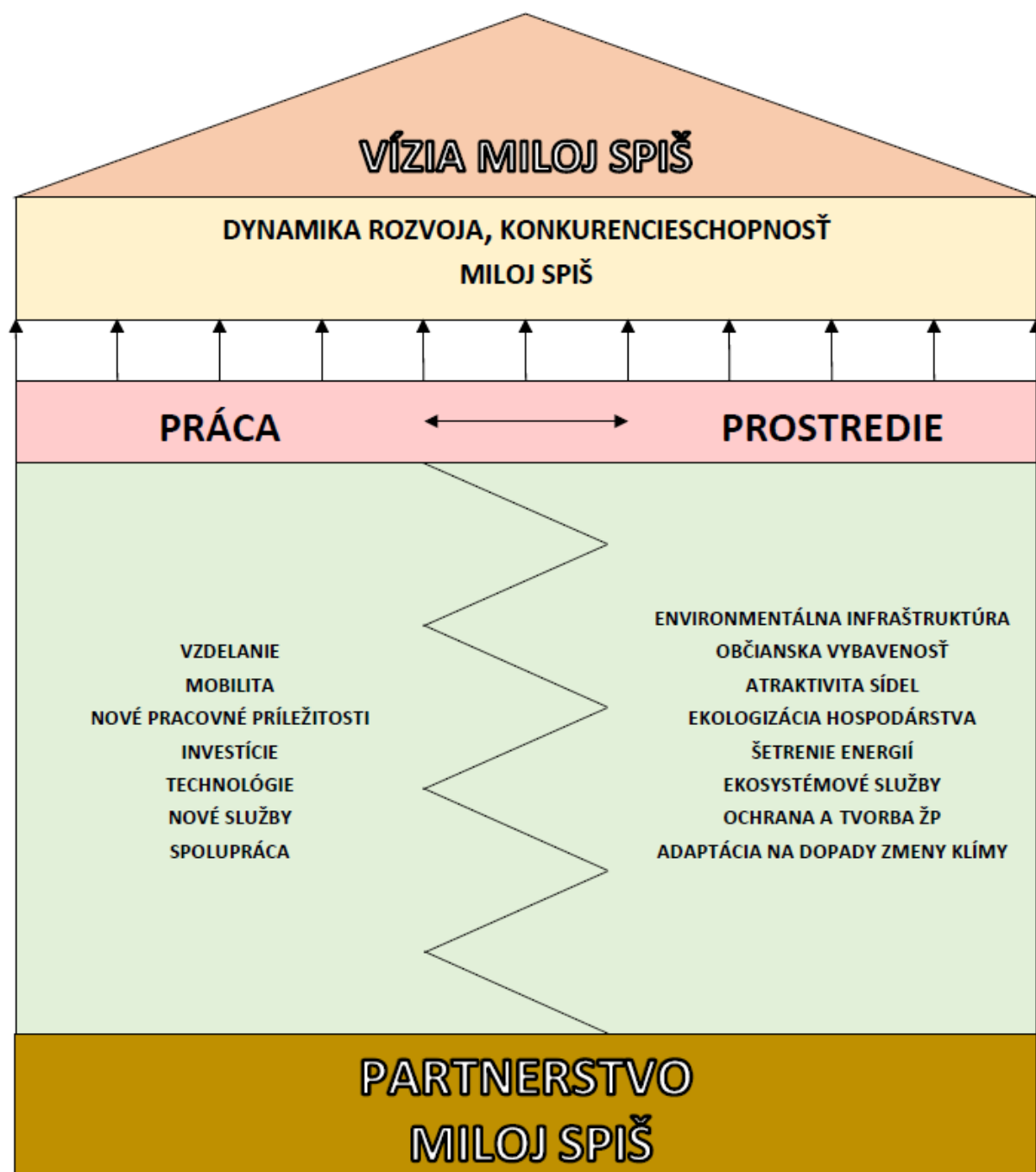
Stratégia Miloj Spiš 2025 v jej strategickej časti/ v definovanej vízii, stratégii a politike je koncipovaná širšie, v opatreniach a aktivitách reaguje viac na možnosti PRV a IROP.

Celá **štruktúra stratégie** je jednoduchá, trojstupňová (vízia → ciele rozvoja vidieka → opatrenia) a logická, čitateľná s ľahkou a rýchlou orientáciou:

Cieľ	Cieľ/ciele pre danú prioritu/rozvojový piliér, ktorý definuje, akú zmenu chceme splnením cieľa dosiahnuť. <u>Kritériami pre definovanie cieľov boli:</u> ▪ realistický výhľad na dosiahnutie pozitívnej zmeny v pilieroch/prioritách rozvoja vidieka Miloj Spiš, ▪ možnosť priamej, či nepriamej intervencie (podpory) zo strany MAS Miloj Spiš, o.z. a jej členov (verejného, podnikateľského a občianskeho sektora), ▪ existujúci ľudský, inštitucionálny, kultúrny a prírodný potenciál vo vymedzenom území, ▪ vonkajšie ekonomické, sociálne a environmentálne trendy, ▪ väzba na rozvojové zámery mesta Spišská Nová Ves.
Indikátory	Pre meranie splnenia cieľa/výsledku.
Opatrenia	Súbor činností a aktivít, ktorých realizáciou budú vyriešené hlavné problémy a využité príležitosti – naplnené výzvy rozvoja územia. Sú zoskupené v akčnom pláne (delenom na dve etapy A a B podľa predpísanej a nožnej finančnej alokácie PRV a IROP 2014 – 2020).
Aktivity	Navrhované aktivity alebo projekty pre splnenie opatrenia a v konečnom dôsledku pre splnenie cieľa, ktoré je potrebné vykonať (uvedené v predpísaných tabuľkách opatrení).

Stratégia Miloj Spiš 2025 je vo svojej štruktúre a vnútornej logike graficky znázornená ako dom – domov Miloj Spiš:

Obr. 10: Stratégia Milož Spiš 2025

Stratégia Miloj Spiš 2025 je obsahom, v nadväznosti na identifikáciu potrieb, koncipovaná vo svojej vnútornej logike nasledovne:

PRIORITA 1: PRÁCA – ROZVOJ LOKÁLNEJ EKONOMIKY V ÚZEMÍ MILOJ SPIŠ

Špecifický cieľ 1.1: Zvýšiť zamestnanosť v území Miloj Spiš

Indikátory výsledku:

- nižšie percento nezamestnanosti

Opatrenie 1.1.1: Vzdelávanie a informovanosť všetkých záujmových skupín s cieľom skvalitnenia vedomostí a zručností ľudí pôsobiacich v hlavných hospodárskych odvetviach predmetného územia – v poľnohospodárstve a potravinárstve, v lesníctve, v cestovnom ruchu, v službách a remeslách

Činnosti zamerané na:

- *Zvýšenie vedomostí a zručností povedomia a odborné vzdelávanie všetkých záujmových skupín*
- *Zvýšenie informovanosti a príprava a realizácia demonštračných aktivít, zážitkové učenie*
- *Výmenné pobyty a študijné cesty, výmena informácií*

Opatrenie 1.1.2: Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Miloj Spiš

Činnosti zamerané na:

- *Zakladanie nových podnikov (mikro, malých podnikov, podporu začatia podnikania pre mladých) v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, cestovného ruchu, remesiel a služieb.*
- *Zakladanie sociálnych podnikov v území a vytváranie podmienok pre zamestnanosť znevýhodnených obyvateľov.*
- *Zvýšenie mobility za prácou medzi obcami MAS najmä cyklocestami a posilnením verejnej dopravy.*
- *Diverzifikáciu poľnohospodárskej výroby a podporu rozvoja nepoľnohospodárskych činností najmä do oblasti rozvoja turizmu/vidieckej turistiky/agroturizmu s dôrazom na územie NP Slovenský raj.*

- *Investície do poľnohospodárskeho, lesného a ďalšieho lokálneho podnikania (hospodárske objekty, podpora rybného hospodárstva, agroturizmus a ekologické farmy, spracovávanie biomasy).*
- *Vybudovanie a rozšírenie nových sociálnych služieb, najmä posilnenie a vznik nových terénnych a ambulantných sociálnych služieb.*
- *Rozšírenie a posilnenie komunitných činností.*
- *Udržanie a rozšírenie kapacít materských škôl najmä rekonštrukciou objektov.*

Špecifický cieľ 1.2:

Zvýšiť konkurencieschopnosť miestnych produktov a služieb

Indikátory výsledku:

- *počet nových výrobkov na trhu*
- *počet nových služieb na trhu*

Opatrenie 1.2.1:

Inovácie v podnikaní – nové a inovované produkty a služby

Činnosti zamerané na:

- *Vývoj nových výrobkov, postupov, procesov a technológií.*
- *Modernizáciu a podporu nových technológií do výroby a tvorby nových produktov a služieb.*
- *Tvorbu spoločných plánov hospodárenia.*
- *Horizontálnu a vertikálnu spoluprácu medzi aktérmi dodávateľského reťazca založenú na inováciách, modernizácii a špecializácii.*
- *Vytváranie miestnych trhov, miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov.*

Opatrenie 1.2.2:

Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom vo vnútri MAS, a tiež smerom na regionálnu a národnú, prípadne nadnárodnú úroveň

Činnosti zamerané na:

- *Zvyšovanie povedomia a vedomostí všetkých záujmových skupín.*
- *Posilnenie spoločného manažmentu územia a vytvorenie mechanizmu a princípov dobrého spravovania rozvoja územia Miloj Spiš, ako aj na spoločné riadenie rizík v území.*

- *Spoločné pilotné rozvojové projekty.*
- *Spoločný marketing miestnych produktov a služieb, a akvizičnú činnosť.*
- *Prepojenie realizácie Stratégie CLLD MAS Miloj Spiš 2017 – 2023 (2025) a Rozvojového plánu mesta Spišská Nová Ves 2011 – 2020 (2025) na základe memoranda o spolupráci (viď nepovinná príloha stratégie MAS Miloj Spiš).*

PRIORITA 2: PROSTREDIE PRE ŽIVOT VO VIDIECKYCH SÍDLACH ÚZEMIA A TVORBA KRAJINY V ÚZEMÍ MILOJ SPIŠ

Špecifický cieľ 2.1:

Zvýšiť atraktivitu obcí a kvalitu života vo vidieckom území Miloj Spiš

Indikátory výsledku:

- *Počet km rekonštruovaných / novopostavených ciest/ chodníkov/ mostov,*
- *Počet nových parkovacích miest*
- *Znížená energetická náročnosť verejného osvetlenia*
- *Znížená energetická náročnosť budov občianskeho vybavenia*
- *Výška investícií do rekonštrukcie kultúrnej infraštruktúry*
- *Výška investícií do rekonštrukcie športovej infraštruktúry*
- *Počet rekonštruovaných kultúrnych domov*
- *Počet nových/rekonštruovaných športových objektov*
- *Plocha revitalizovaných verejných priestranstiev*
- *Plocha revitalizovaných stredísk CR, rekreačných priestorov*
- *Spokojnosť obyvateľstva meraní dotazníkovou formou*

Opatrenie 2.1.1:

Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel

Činnosti zamerané na:

- *Rekonštrukciu miestnych komunikácií, prístupových komunikácií (strediská CR, chatové osady) a rekonštrukciu a dobudovanie chodníkov, opravu mostov a lávok.*
- *Budovanie parkovacích miest.*
- *Rekonštrukcie, dobudovanie, rozšírenie environmentálnej infraštruktúry.*
- *Rekonštrukciu verejného osvetlenia.*
- *Tvorbu a revitalizáciu verejnej zelene a budovanie a revitalizácia parkov, čistota, prvky drobnej architektúry, oddychové funkčné plochy, orientačné a informačné systémy.*
- *Skvalitnenie prostredia rómskych obydľí (čistota, úprava osád).*

- *Dobudovanie a zveladenie stredísk cestovného ruchu, chatových stredísk a osád - budovanie malej infraštruktúry, zelene, drobnej architektúry, informačné systémy, čistoty).*

Opatrenie 2.1.2:

Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia

Činnosti zamerané na:

- *Budovanie a rekonštrukciu rekreačných zón a športovísk (multifunkčné ihriská, out-door pohybové zóny, rekonštrukcia futbalových a iných ihrísk vrátane tribún a šatní).*
- *Rekonštrukciu kultúrnych domov, kultúrne aktivity a podpora kultúrnych telies, využívanie rekonštrukciu historických objektov a zriaďovanie miestnych muzeálnych expozícií....*
- *Technickú podporu a zázemie pre rozvoj turizmu a služieb, najmä vidieckeho turizmu, kultúrneho (gotika Spiša, baníctvo na Spiši) a športového turizmu (rozvoj turistiky, cykloturistiky vrátane vybavenia, bežeckého lyžovania...).*
- *Zatepl'ovanie budov v majetku obcí (školy, škôlky, kultúrne domy, budovy úradov); výmeny zdrojov tepla.*
- *Rekonštrukciu objektov požiarnej ochrany a doplnenie ich vybavenia a rekonštrukcia ďalších objektov občianskeho vybavenia.*
- *Skvalitňovanie technického zázemia sociálnych služieb, najmä terénnych a ambulantných sociálnych služieb, denných stacionárov a ďalších nových sociálnych služieb najmä pre starnúce obyvateľstvo; zabezpečenie bezbariérovosti.*
- *Zriadenie komunitných centier vybudovaním, rekonštrukciou objektov, vrátane vybavenia.*
- *Rekonštrukciu a zatepl'ovanie školských objektov (ZŠ) a modernizáciu vybavenia škôl.*
- *Zavádzanie elektronických služieb, posilnenie internetu a moderné internetové riešenia (samospráva, cestovný ruch).*
- *Budovanie kamerových systémov.*
- *Rekonštrukciu obecných rozhlasov.*

Špecifický cieľ 2.2:

Znížiť deteriorizáciu krajiny a zachovať a udržateľne využívať prírodný potenciál územia Milož Spiš

Indikátory výsledku:

- *Počet obcí zapojených do systematického procesu adaptácie sa na zmenu klímy*

Opatrenie 2.2.1:

Adaptácia na dopady zmeny klímy a prírodných katastrof - krajiny i sídel.

Činnosti zamerané na:

- *Vytvorenie strategických dokumentov na adaptáciu na zmenu klímy s cieľom znížiť citlivosť, zvýšiť adaptačnú kapacitu územia.*
- *Implementovanie do územných plánov obcí regulatívy podporujúce adaptáciu na nepriaznivé dopady klímy.*
- *Realizáciu opatrení znižujúcich riziká pochádzajúce z dopadov zmeny klímy a prírodných katastrof s dôrazom na ekosystémový prístup (napr. obnova mokradí, vodných plôch a rybníkov, budovanie vodných požiarnych nádrží, budovanie protipovodňových zábran a rekonštrukcia žľabových kanálov, odvodňovacích rigolov, odvodňovacích priekop a pod.).*
- *Prípravu podmienok pre zapojenie obyvateľstva do adaptačných procesov*

Opatrenie 2.2.2:

Starostlivosť o krajinu, o jej tvorbu a využívanie pri rešpektovaní podmienok ochrany prírody a životného prostredia.

Činnosti zamerané na:

- *Ochranu územia najmä národného parku Slovenský raj a viacerých chránených častí prírody nachádzajúcich sa v území Miloj Spiš.*
- *Údržbu a starostlivosť o chránené areály a parky, prírodné rezervácie, národné parky, náučné chodníky.*
- *Ekologizáciu poľnohospodárstva a tvorbu stabilnej poľnohospodárskej krajiny (revitalizácia polí Hornádskej kotliny.)*
- *Udržanie a obnovu lúk, pasienkov a trvalých trávnatých porastov.*
- *Revitalizáciu a cielenú starostlivosť o významné krajinné prvky, biotopy, biocentrá v súlade s MÚSES.*
- *Zvyšovanie odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov, čistenie lesov a údržbu lesných ciest.*
- *Zalesňovanie a využívanie zalesnených oblastí (pestovanie rýchlorastúcich drevín).*
- *Obnovu lesov po požiaroch a prírodných katastrofách.*

- *Obnovu poľnohospodárskej pôdy a výrobného potenciálu po požiaroch a prírodných a iných katastrofách.*

4.3 Súhrn strategického rámca

Tab. 34: Súhrnný prehľad strategického rámca

Vízia územia MAS Míloj Spiš 2025 (2027)
<i>Spišský vidiek v okolí a v kohézii s mestom Spišská Nová Ves je v roku 2025 (2027) miestom na Zemi, ktoré</i>
❖ <i>je životaschopné, s prosperujúcimi subjektmi prinášajúcimi nové ekonomické impulzy a pracovné príležitosti na princípoch rozvoja lokálnej ekonomiky,</i> ❖ <i>prosperuje z činnosti zručných a vzdelaných ľudí, malých a stredných podnikateľov pôsobiacich hlavne v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, cestovného ruchu, remesiel,</i> ❖ <i>poskytuje vysokokvalitné verejné služby, ako aj ekosystémové a estetické služby nie len pre svoje územie, ale aj pre mesto Spišská Nová Ves a širší región Spiša,</i> ❖ <i>má rozvinutú infraštruktúru pre zdravý a kvalitný život obyvateľov, ako aj pre podnikateľské aktivity na svojom území,</i> ❖ <i>je vďaka najmä Národnému parku Slovenský raj dostupnou a vyhľadávanou turistickou destináciou,</i> ❖ <i>svoje pestré prírodné bohatstvo a zdroje, rozmanitú krajinu a kultúrne a historické pamiatky udržateľne využíva, obnovuje a chráni,</i> ❖ <i>má funkčné partnerstvo aktérov integrovaného rozvoja územia postavené na silnej identite a spolupráci, berúc do úvahy záujmy všetkých obcí a ich obyvateľov, hospodárov, správcov územia a organizácií podnikateľskej a neziskovej sféry,</i> ❖ <i>má zdravé vidiecke prostredie s rastúcim trendom počtu obyvateľov s trvalým pobytom.</i>
Strategický cieľ rozvoja spišského vidieka Míloj Spiš
Zvýšiť do roku 2025 dynamiku rozvoja, konkurencieschopnosť a súdržnosť vidieckeho územia okresu Spišská Nová Ves obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves.
Priorita 1:

Práca – rozvoj lokálnej ekonomiky v území Milož Spiš		
Špecifický cieľ 1.1: Zvýšiť zamestnanosť v území Milož Spiš <i>Fokusova oblasť PRV: 6B a 1A,1B,2A,2B,3A,3B,6A</i> <i>Špecifický cieľ IROP: 5.1.1</i>		
<u>Opatrenia PRV:</u> 1.Prenos znalostí a informačné akcie (1.2,1.3) 4. Investície do hmotného majetku (4.1 – 4.3) 6.Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a činnosti (6.1 – 6.4) 8.Investície do rozvoja lesných oblastí (8.6) 7. Základné služby a obnova dedín (7.2, 7.5) 16.Spolupráca (16.1 - 16.7, 16.9) 19.Podpora miestneho rozvoja – LEADER (19.1 – 19.3)	<u>Oprávnená aktivita IROP:</u> - Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev cez: - obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest - nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb - Zakladanie miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností vrátane cieľového marketingu. - Rozvoj základnej infraštruktúry: pre zvýšenie zamestnanosti: - zlepšenie dopravenej dostupnosti územia, - budovanie nových sociálnych a komunitných služieb a komunitných centier. - rozšírenie kapacít MŠ	<u>Iné:</u> - OP Ľudské zdroje, najmä Prioritná os 1: Vzdelávanie - Prioritná os 2: Zamestnanosť a Prioritná os 3: Integrácia MRK - OP Efektívna samospráva, najmä ciele so zameraním na vzdelávanie v oblasti spravovania a riadenia, zvyšovania kompetencií zamestnancov
Špecifický cieľ 1.2: Zvýšiť konkurencieschopnosť miestnych produktov a služieb <i>Fokusova oblasť PRV: 6B a 2A,2B,3A,6A,6C</i> <i>Špecifický cieľ IROP: 5.1.1</i>		
<u>Opatrenia PRV:</u> 4. Investície do hmotného majetku (4.1, 4.2)	<u>Oprávnená aktivita IROP:</u> Zakladanie miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností vrátane cieľového marketingu.	<u>Iné:</u> Finančné zdroje cezhraničnej spolupráce

• 6.Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a činnosti (6.1 – 6.4) • 7. Základné služby a obnova dedín (7.3, 7.4) • 16.Spolupráca (16.1 - 16.7, 16.9)		Zameranie na tvorbu produktov a služby CR a marketing a propagáciu
Priorita 2: Prostredie pre život vo vidieckych sídlach a ochrana a tvorba krajiny v území Miloj Spiš		
<u>Špecifický cieľ 2.1: Zvýšiť atraktivitu obcí a kvalitu života vo vidieckom území Miloj Spiš</u> <i>Fokusová oblasť PRV: 6B a 1A,6A</i> <i>Špecifický cieľ IROP:5.1.2</i>		
<u>Opatrenia PRV:</u> • 7. Základné služby a obnova dedín (7.1, 7.2, 7.4, 7.5,7.6) • 16.Spolupráca (16.5, 16.7,16.9)	<u>Oprávnená aktivita IROP:</u> Rozvoj základnej infraštruktúry v obciach: • Malá dopravná infraštruktúra • Kvalita sociálnych a komunitných služieb • Dovybavenie škôl a Infraštruktúra vzdelávania	<u>Iné:</u> • OP KŽP, najmä Prioritné osy 1,2,4: Investičné priority so zameraním na vodné hospodárstvo, energetickú efektívnosť a dopady zmeny klímy
<u>Špecifický cieľ 2.2:</u> Znížiť deteriorizáciu krajiny a zachovať a udržateľne využívať prírodný potenciál územia Miloj Spiš <i>Fokusová oblasť PRV: 6B a 4A,4B,4C,5A – 5E ,</i>		

<i>Špecifický cieľ IROP: ---</i>		
<u>Opatrenia PRV:</u>	<u>Oprávnená aktivita IROP:</u>	<u>Iné:</u>
• 4. Investície do hmotného majetku (4.4) • 5. Obnova potenciálu poľnohospodárskej výroby poškodenej prírodnými a inými katastrofami (5.1, 5.2) • 7. Základné služby a obnova dedín (7.6) • 8. Investície do rozvoja lesných oblastí (8.3 – 8.5) • 16. Spolupráca (16.5, 16.7)	--	• OP KŽP Prioritné osy 1,2,3: - Investičné priority so zameraním na obnovu pôdy, biodiverzity, dopady zmeny klímy, predchádzanie prírodných katastrof

4.5. Integrované znaky stratégie CLLD

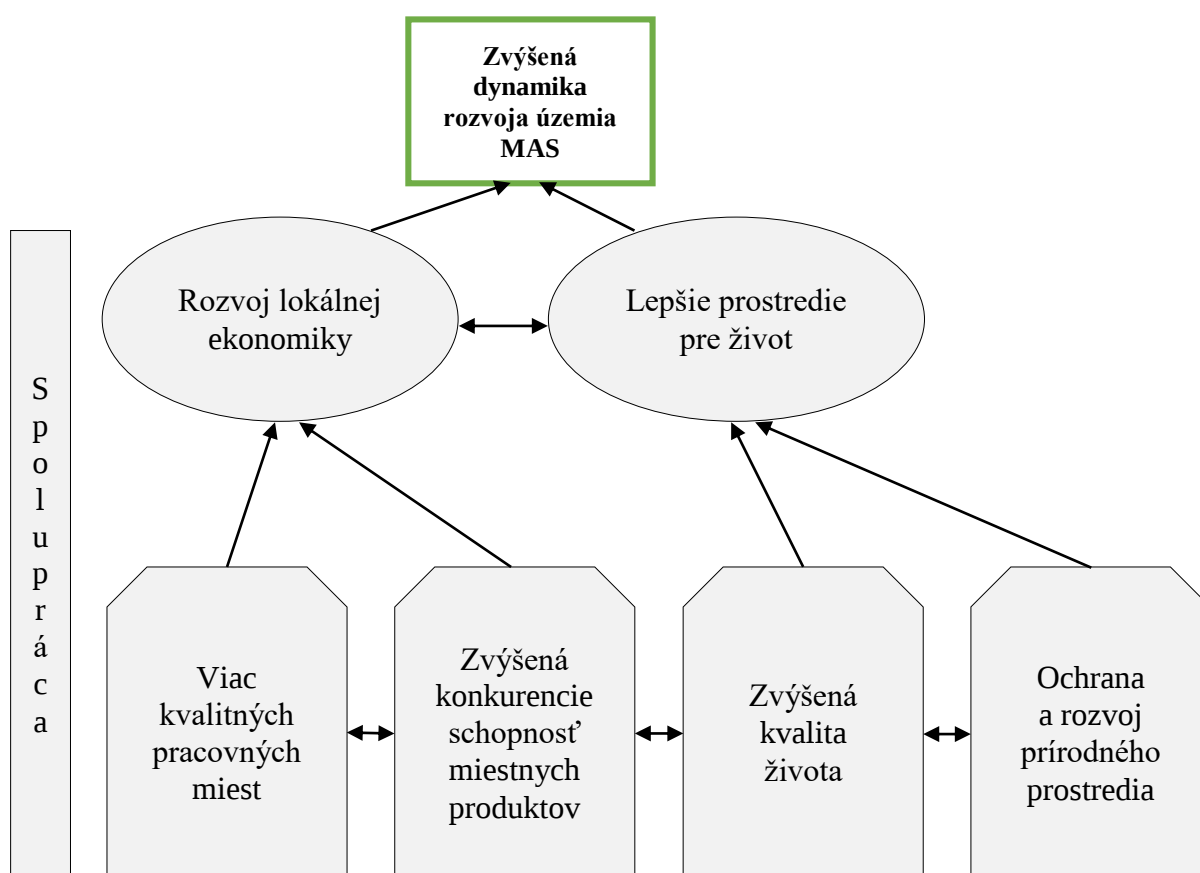
Integrovaný prístup v manažovaní rozvoja územia považuje MAS Miloj Spiš za účinný nástroj pre efektívnejšie investovanie finančných prostriedkov a súčasne pre dosahovanie vyššej kvality výstupov jej Stratégie. Účinnosť integrovaného prístupu je založená na zmysluplnej nadväznosti a synergických efektoch v obsahovej, územnej a inštitucionálnej rovine. Od tohto integrovaného prístupu sa očakávajú nielen multiplikačné efekty vo forme mobilizácie ďalších verejných a súkromných zdrojov, ale tiež prehĺbenie horizontálnej a vertikálnej spolupráce medzi samotnými podnikateľmi, subjektmi verejnej správy a neziskovým sektorom, ale tiež medzi jednotlivými sektormi navzájom.

Predovšetkým ide o integráciu identifikovaných potrieb, problémov, príležitostí a ohrození s nastavením cielenej, a tiež dosiahnutie synergie a doplnkovosti medzi jednotlivými prioritami a špecifickými cieľmi Stratégie.

Obsahová integrácia pre zvýšenie dynamiky rozvoja vidieckeho územia obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves je postavená na dvoch základných navzájom prepojených pilieroch (viď obrázok):

- Na rozvoji lokálnej ekonomiky, cez vytváranie nových a udržanie existujúcich pracovných miest a zvýšenie konkurencieschopnosti miestnych produktov,
- Na vytváraní lepšieho prostredia pre život v území MAS, cez zvýšenú kvalitu života jej obyvateľov a cez ochranu a rozvoj prírodného prostredia.

Pre stotožnenie sa so Stratégiou a pre hladký priebeh jej implementácie je nevyhnutný aj tretí prierezový pilier a to je - *Spolupráca a partnerstvá vo vnútri a navonok územia MAS Miloj Spiš*.

Územná integrácia má tri základné prvky:

- previazanie aktivít v rozvoji územia MAS Miloj Spiš s okresným mestom Spišská Nová Ves,
- previazanie súvisiacich podnikateľských a verejných aktivít v rámci celého územia,
- previazanie aktivít v jednotlivých sub-územiach MAS (severozápad, severovýchod a juh).

Inštitucionálna integrácia je v Stratégii MAS Miloj Spiš založená na:

- preferovaní spoločných projektov viacerých podnikateľských subjektov s cieľom vytvorenia klastrov, ktoré budú inštitucionalizované počas, resp. po ukončení projektu,
- na posilňovaní zodpovednosti a výkonu združenia obcí mikroregiónu Miloj Spiš,
- na prepojení aktivít v regióne MAS na ďalšie podnikateľské alebo verejné subjekty mimo územia MAS.

Samotné spracovanie Stratégie MAS Miloj Spiš bolo participatívne a konsenzuálne tak, aby sa integrovali čo najviac verejné a súkromné záujmy a brali do úvahy environmentálna schopnosť územia uniesť plánované aktivity. Nástroje na rozhodovanie a manažment rozvoja územia (implementačný mechanizmus) boli nastavené tak, aby sa aktivity Stratégie MAS koncentrovali na obsahovú, územnú a inštitucionálnu integritu.

4.6. Inovatívne znaky stratégie CLLD

Inovácie a inovačná schopnosť jednotlivých aktérov rozvoja je v súčasnosti považovaná za nevyhnutnú podmienku zvýšenia **konkurencieschopnosti samotného územia, ale aj jednotlivých sektorov v ňom.**

Pri tvorbe návrhu Stratégie rozvoja MAS Miloj Spiš si všetci zúčastnení uvedomovali, že v meniacom sa prostredí, či už z hľadiska náročnejších požiadaviek klientov (verejnej aj súkromnej sféry), alebo z hľadiska meniacich sa vnútorných a vonkajších podmienok sú inovácie prostriedkom, ako sa s týmito zmenami vyrovnat'.

Stratégia predpokladá (a tak je postavený aj jej obsah a výberové kritéria pre projekty), že naplnenie jej strategického cieľa teda „Zvýšiť do roku 2023 dynamiku rozvoja, konkurencieschopnosť a súdržnosť vidieckeho územia obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves“ musí byť naplnené s pomocou inovácií v:

- Podnikateľskej infraštruktúre (technologické inovácie vo výrobe, nové produkty, previazanie tvorby inovácií na vedecko-výskumné inštitúcie, spoločné plány, horizontálna vertikálna spolupráca medzi aktérmi dodávateľského reťazca, tematické trhy, marketing).
- Environmentálnej infraštruktúre (napr. úspora energie, úspora prírodných zdrojov alternatívne zdroje energie).
- Fyzickej infraštruktúre (napr. estetizácia a nové funkcie verejných priestorov, nové atraktívne vnútorné priestory).
- Infraštruktúre voľného času (napr. tematické cesty, rekreačné zóny, nové inovované produkty cestovného ruchu, agroturistické a wellness farmy).
- Sociálnej infraštruktúre (napr. denné centrá, flexibilná opatrovateľská služba, bezpečnosť územia).
- Komunikačnej infraštruktúre (napr. využívanie digitálnych technológií – elektronické služby, internetové riešenia).

Súčasnne Stratégia bude podporovať inovácie hlavne v:

- Technologických výrobných procesoch a službách,
- Znižovaní energetickej náročnosti,
- Využívaní prírodného potenciálu,
- Komunikačii smerom k verejnosti a odstraňovaní administratívnych a byrokratických prekážok,)
- Vzdelávaní,
- a ďalších.

V rámci prípravy a následnej realizácie Stratégie MAS je chápaná inovácia ako cieľavedomý dynamický rozvojový proces, ktorého výsledkom je pozitívna zmena. Teda **inovácia nie je svojim poňatím len procesný úkon, ale postupný proces spoločenskej zmeny.**

5 Implementačný rámec

Kvalitne zostavená stratégia si vyžaduje pre svoje uvedenie do praxe, okrem odborných kompetencií (teda schopností jednotlivcov a tímu náležite vykonávať zverenú prácu), aj vhodný **implementačný (realizačný) mechanizmus rozvojového dokumentu**. Takýto mechanizmus má zaručiť naplnenie cieľov schváleného rozvojového plánu a pritom byť maximálne efektívny.

5.1 Popis riadiaceho a implementačného procesu

Implementácia Stratégie Miloj Spiš vychádza z nasledujúcich **zásad**:

- *Stratégia Miloj Spiš 2025* je spoločným rozvojovým dokumentom na území Miloj Spiš so zameraním na rozvoj vidieka, na ktorý sa musí prihliadať pri realizovaní všetkých rozvojových a rozvoj podporujúcich aktivít.
- *Stratégia Miloj Spiš 2025* je rozvojový usmerňujúci dokument pre všetky subjekty existujúce či majúce aktivity na území s pôsobnosťou Miloj Spiš, o.z., ktoré chcú realizovať činnosti súvisiace s rozvojom vidieka.
- Opatrenia *stratégie Miloj Spiš 2025* sú premietnuté do možných finančných príležitostí PRV 2014 – 2020, IROP 2014 – 2020, ďalších operačných programov EÚ a do vlastných zdrojov MAS a jej členov.
- *Stratégia Miloj Spiš 2025* je previazaná s PHSR a ÚP obcí.
- *Stratégia Miloj Spiš 2025* je otvorený, verejne dostupný dokument, priebežne aktualizovaný a reagujúci na prichádzajúce podnety, príležitosti a zmeny vonkajšieho prostredia.
- V každej činnosti rozvojového dokumentu sa zaistí účasť tých, ktorí „musia“ byť zainteresovaní a umožní účasť tých, ktorí „chcú“ byť zainteresovaní.
- Každé rozhodnutie, v ktorejkoľvek rozvojovej činnosti, je urobené na základe dopredu známych kritérií. Pravidlá celého procesu implementácie Stratégie sú stanovené a verejne známe a celý proces je formalizovaný. Každá zmena v pravidlách, resp. kritériách musí prejsť rovnakým procesom ako bolo schvaľovanie pôvodných pravidiel či kritérií.
- Predpokladom pre realizáciu činností súvisiacich s implementáciou Stratégie Miloj Spiš 2025 je existencia inštitucionálneho prostredia MAS Miloj Spiš, o.z., kedy sú úlohy a zodpovednosti z toho vyplývajúce začlenené do činnosti kancelárie MAS.

- Manažment rozvojového procesu je nanajvýš efektívny tzn., že počet úkonov v jednotlivých činnostiach je optimálny. Činnosti, ktoré nie je možné kvalitne a efektívne zaistiť vlastnými odbornými kapacitami, sú pokryté externými subjektmi.
- Za implementáciu Stratégie Miloj Spiš 2025 je zodpovedný Miloj Spiš, o.z. a jeho orgány na základe rozhodovania v súlade s platným Systémom riadenia CLLD.

5.1.1 Riadiaci proces – organizačná štruktúra MAS

Aby bol implementačný mechanizmus RP **účinný**, musia byť všetky okruhy činností implementačného mechanizmu:

- **priradené** k povinnostiam a zodpovednostiam Miloj Spiš, o.z. na príslušných jej stupňoch riadenia a rozhodovania a na úrovni Kancelárie MAS,
- navzájom logicky **prepojené**,
- **zdokumentované** v príslušných právnych a organizačných dokumentoch a smerniciach MAS Miloj Spiš, o.z. (Stanovy, Organizačný poriadok, Pracovný poriadok, Systém internej komunikácie a rozhodovania, Komunikačná stratégia navonok k programovým alebo projektovým partnerom, odbornej verejnosti, občanom a pod).

Stratégiu rozvoja územia Miloj Spiš 2025 bude implementovať **MAS Miloj Spiš, o.z.** MAS Miloj Spiš, o.z sa stáva formálnou štruktúrou riadenia rozvoja územia vymedzeného katastrálnymi hranicami 23 obcí (LAU 2). Procesy riadenia MAS a presnejšie zodpovednosti popisujú 3 základné dokumenty, a to:

- Systém riadenia CLLD k PRV 2014 – 2020 a jeho platné dodatky,
- aktuálne a platné Stanovy Miloj Spiš, o.z., v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení.
- Organizačná štruktúra (Príloha č. 7).

Organizačná štruktúra verejno-súkromného partnerstva Miloj Spiš, o.z. bola vytvorená tak, aby jednotlivé orgány plnili funkciu koordinačnú, iniciačnú, výkonnú a kontrolnú.

Organizačná štruktúra verejno-súkromného partnerstva Miloj Spiš, o.z. (presne špecifikovaná v Stanovách Miloj Spiš, o.z a v Organizačnej štruktúre) je nasledovná:

- Valné zhromaždenie – najvyšší orgán,
- Výkonný výbor – výkonný orgán (9 členov vrátane predsedu a podpredsedu),
- Predseda – štatutárny orgán (verejný sektor)
- Podpredseda – štatutárny orgán (súkromný a občiansky sektor)

- Výberová komisia/výberové komisie (min. 3 členné a vždy s nepárnym počtom členov),
- Monitorovací výbor (min. 5 a max. 9 členov),
- Revízná komisia – kontrolný orgán (5 členov vrátane predsedu),
- Manažér MAS a kancelária MAS (spolu max. 3 zamestnanci MAS Miloj Spiš, o.z.)

Orgány Miloj Spiš, o.z. plnia úlohy a povinnosti v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení a v súlade s platnými Stanovami, a sú zostavené tak, aby ani jedna zo záujmových skupín (verejný súkromný a neziskový sektor) nemala pri rozhodovaní viac ako 49% hlasov.

Nominovaná osoba do ktoréhokoľvek orgánu Miloj Spiš, o.z. (MAS) nesmie byť zástupcom dvoch a viac sektorov.

Povinnosti a úlohy Výberovej komisie sú bližšie popísané v kapitole 5.1.2.

Oproti predpísanej štruktúre orgánov MAS v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení, Miloj Spiš, o.z. má:

1. Štatutárny orgán definovaný ako dve pozície a to **predseda a podpredseda** s tým, že zastupujú jeden verejný a jeden súkromný a občiansky sektor, spolurozhodujú v súlade s aktualizovanými Stanovami.
2. Kancelária MAS má, vzhľadom na rozsah očakávaných prác definované základné činnosti s obsadením min. 2 pozícií, okrem manažéra MAS, a to projektový/finančný manažér a odborný asistent/administrátor. Účtovníctvo bude riešené externe.
3. V štruktúre je navrhované (v súlade s možnosťou zriaďovania ďalších organizačných zložiek) zriadenie organizačnej zložky - Odborný poradný orgán MAS, ktorý bude
 - platformou pre výber hodnotiteľov (PRV) s flexibilnou a otvorenou možnosťou prizývania ďalších/externých odborníkov pre hodnotenie a výber projektov v rámci územia Miloj Spiš.
 - odborným zázemím pre výkonný výbor, monitorovací výbor, ako aj pre manažéra MAS,

Personálne zloženie valného zhromaždenia a výkonného výboru so zohľadnením sektorového i územného princípu, sú v Prílohe č.8: Personálna matica.

5.1.2 Implementačný proces

Implementačný proces bude prebiehať v súlade s kapitolou 9 a 11 Systému riadenia CLLD v platnom znení. MAS Miloj Spiš pre implementačný proces spracuje samostatnú internú Smernicu, ktorú zverejní na svojom web portáli.

Stratégia rozvoja územia MAS Miloj Spiš 2025 je založená na 4 špecifických cieľoch, ktoré sú napĺňané 8 opatreniami (3 z nich sa delia na a) a b). Výzvy na predkladanie Žiadostí o nenávratný finančný príspevok (ŽoNFO) budú vyhlasované na jednotlivé Špecifické ciele stratégie, a k nim zodpovedajúce opatrenia.

Tab. 35: Indikatívny plán výziev

Špecifický cieľ/Rok	2018	2019	2020	2021	2022
ŠC 1.1.: Zvýšiť zamestnanosť v území Miloj Spiš					
1.1.1 Vzdelávanie a informovanosť všetkých záujmových skupín		X	X		
1.1.2 a) Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Miloj Spiš		X	X		
1.1.2 b) Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Miloj Spiš		X		X	
ŠC 1.2.: Zvýšiť konkurencieschopnosť produktov a služieb					
1.2.1 Inovácie v podnikaní - nové a inovované produkty a služby		X		X	
1.2.2 Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom		X		X	
ŠC 2.1.: Zvýšiť atraktivitu obcí a kvalitu života vo vidieckom území Miloj Spiš					
2.1.1 a) Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel		X		X	
2.1.1 b) Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel		X		X	
2.1.2 a) Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia		X		X	
2.1.2 b) Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia		X		X	
ŠC 2.2.: Znížiť deteriorizáciu krajiny a zachovať a udržateľne využívať prírodný potenciál územia					
2.2.1 Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov vybavenia		X		X	
2.2.2 Starostlivosť o krajinu, o jej tvorbu a využívanie pri rešpektovaní podmienok ochrany prírody a životného prostredia.			X		X

Implementačný proces v rámci PRV:

Implementačný proces v rámci PRV 014 – 2020 presne **definuje Systém riadenia CLLD v platnom znení** a súčasne aj Príručka pre žiadateľa/prijímateľa. Pre účely tejto stratégie je implementačný proces popísaný v 3 rovinách ako súhrn/prehľad postupu:

a) Vyhlásenie Výzvy MAS

Výzvy (definované Nariadením Vlády SR č.71/2018) na predkladanie ŽoNFP vyhlasuje MAS zverejnením v ITMS2014+ na základe rozhodovania výkonného výboru a na základe zverejneného harmonogramu výziev (na kalendárny rok) a po ich schválení PPA. MAS je povinná v kalendárnom roku vyhlásiť min. 2 výzvy na predkladanie ŽoNFP a zverejniť ich aj na svojom webovom sídle, avšak toto zverejnenie má iba informatívny charakter bez právnych účinkov a za oficiálne zverejnenie s právnymi účinkami (možnosť podať projektový zámer) sa považuje zverejnenie na webovom sídle PPA.

Zostavenie výzvy, zber a primárna formálna kontrola kompletnosti predložených (ŽoNFP) je zodpovednosťou Kancelárie MAS. Výzva môže mať formu uzavretej výzvy¹³, ktorú bude MAS Miloj Spiš, o.z. uprednostňovať a otvorenej výzvy¹⁴.

b) Postup hodnotenia projektov (ŽoNFP)

Mechanizmus hodnotenia bude prebiehať v súlade so „Systémom riadenia CLLD v platnom znení (LEADER a komunitný rozvoj) a pre programové obdobie 2014-2020 **bude hodnotenie projektov jednokolové.**

Cieľom procesu odborného hodnotenia ŽoNFP je vykonať odborné, objektívne, nezávislé a transparentné posúdenie súladu ŽoNFP s kritériami odborného hodnotenia.

Odborné posudzovanie každého prijatého projektu/ŽoNFP bude prebiehať v zmysle schválených hodnotiacich (bodovacích kritérií) uverejnených vo výzve. Za výber odborných hodnotiteľov, ktorí budú vykonávať odborné hodnotenie, zodpovedá v rámci PRV SR 2014 - 2020 MAS. MAS je povinná zabezpečiť pridelovanie **ŽoNFP** odborným hodnotiteľom náhodným výberom prostredníctvom funkcionálov v ITMS2014+. Odborné hodnotenie bude

¹³ **Uzavretá výzva** je charakterizovaná presným určením dátumu jej vyhlásenia a dátumu jej uzavretia, pričom dĺžka trvania uzavretej výzvy na predkladanie ŽoNFP je minimálne 30 pracovných dní, samotná lehota na predkladanie ŽoNFP môže byť vo výzve kratšia, vždy však musí končiť posledným dňom trvania výzvy;

¹⁴ **Otvorená výzva** - dĺžka trvania je závislá na disponibilných finančných prostriedkoch, ktorých vyčerpanie je dôvodom na ukončenie tohto druhu výzvy. Poskytovateľ zverejní na svojom webovom sídle informáciu o tom, že plánuje ukončiť výzvu z dôvodu blížiaceho sa vyčerpania alokácie finančných prostriedkov najmenej 15 pracovných dní pred predpokladaným uzavretím výzvy.

zabezpečované podľa zásady 4 očí a MAS pri hodnotení ŽoNFP zodpovedá za dodržiavanie princípov transparentnosti, rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie a dodržiavania horizontálnych princípov.

Výsledkom bude priemer bodov, ktoré mu nezávisle prideliť dvaja hodnotitelia. V prípade, že sa ich hodnotenie bude bodovo líšiť o viac ako 10 bodov, bude Výberovou komisiou výberom určený tretí hodnotiteľ (arbiter). Z bodového hodnotenia tretieho hodnotiteľa Výberová komisia urobí aritmetický priemer s bodovým hodnotením jedného z dvojice odborných hodnotiteľov, ku ktorému je hodnotenie tretieho odborného hodnotiteľa bližšie. Toto výsledné bodové hodnotenie sa považuje za záväzné hodnotenie ŽoNFP.

Potom bude výsledok hodnotenia stanovený ako priemer bodov tretieho posudzovateľa a toho posudzovateľa, ku ktorému sa viac priblížil. Výsledkom bude hodnotiaci hárok s vyhodnotením kritérií a s počtom bodov každej žiadosti o NFP.

c) Postup výberu projektov (ŽoNFP)

Výberová komisia bude ustanovená Výkonným výborom vždy pred vyhlásením výzvy. Počet členov Výberovej komisie je min. 3 v závislosti od výzvy. Členmi výberových komisií budú predovšetkým odborníci z MAS Miloj Spiš doplnení (v prípade potreby) externými expertmi.

Výberová komisia MAS vykonáva výber ŽoNFP podľa poradia ich prínosu k plneniu cieľov a zámerov stratégie CLLD a stanovuje výšku podpory a jej činnosti určuje Systém riadenia CLLD a Stanovy Miloj Spiš, o.z.

Výberová komisia vykonáva v rámci PRV SR 2014 - 2020 tieto činnosti:

- a) zabezpečuje proces odborného hodnotenia ŽoNFP na základe schválených kritérií pre výber projektov zverejnených vo výzve,
- b) posudzuje splnenie podmienok poskytnutia príspevku určených vo výzve;
- c) prideliť body a aplikáciou rozlišovacích kritérií stanovuje poradie ŽoNFP od najvyššie umiestnenej ŽoNFP spĺňajúcej všetky podmienky poskytovania príspevku po najnižšie umiestnenú ŽoNFP spĺňajúcu všetky podmienky poskytovania príspevku prostredníctvom ITMS 2014+,

- d) navrhuje PPA pre jednotlivé ŽoNFP vydanie príslušného rozhodnutia (rozhodnutie o schválení / neschválení ŽoNFP rozhodnutie o zastavení konania) podľa zákona o príspevku z EŠIF¹⁵;
- e) vypracuje záverečnú správu výzvy ŽoNFP v rámci PRV SR 2014 – 2020;
- f) stanovuje výšku podpory NFP pre jednotlivé ŽoNFP.

Počet odmenených projektov bude závisieť od alokovaných financií na danú výzvu. Po ukončení výberového procesu bude každý predkladateľ Žiadosti o nenávratný finančný príspevok informovaný o úspešnosti, resp. neúspešnosti predkladaného projektu, súčasne s krátkym zdôvodnením. Ak nastane zmena v poradí projektov, ktoré stanovila Výberová komisia MAS, počas schvaľovacieho procesu na PPA, zdôvodnenie vypracuje PPA.

Ďalšie procesné úkony implementácie (príjem a registrácia žiadosti, formálna kontrola a ďalšie) sú určené Systémom riadenia CLLD v platnom znení a budú obsahom internej Smernice MAS Miloj Spiš, o.z.

Implementačný proces v rámci IROP:

a) Vyhlásenie Výzvy MAS

MAS vyhlasuje výzvy na predloženie ŽoPr v súlade so zverejneným indikatívnym harmonogramom výziev min. na obdobie jedného kalendárneho roka, s cieľom dostatočnej informovanosti potenciálnych žiadateľov – realizátorov Stratégie MAS Miloj Spiš (ReS) o možnostiach získania príspevku na financovanie projektov. Aktuálny harmonogram Výziev zverejňuje na svojom web portáli.

¹⁵ Podľa systému riadenia CLLD v rámci overenia hodnotiacich kritérií pre výber projektov (hodnotiace a bodovacie kritériá), PPA vykoná len formálnu kontrolu kritérií (napr. správne priradenie počtu bodov za splnenie kritériá a pod.), nie hodnotenie kvality, resp. posúdenie významu projektu pre stratégiu CLLD. PPA v rámci odborného hodnotenia ŽoNFP nie je oprávnená meniť bodové hodnotenie ŽoNFP, ktoré vykonali odborní hodnotitelia v rámci MAS. Ak počas procesu overenia hodnotiacich kritérií pre výber projektov (hodnotiace a bodovacie kritériá) nedospeje PPA k zhodnému záveru so záverom odborného hodnotenia vykonaného na MAS, resp. v prípade nejasností je PPA oprávnená si vyžiadať špecifikáciu posudzovania jednotlivých kritérií. V prípade, ak PPA znova nedospeje k zhodnému záveru so záverom odborného hodnotenia vykonaného na MAS Systém riadenia CLLD 2014 – 2020 Verzia 1.8 Strana 86 ani na základe predloženej špecifikácie posudzovania kritérií zo strany MAS, PPA vráti záverečnú správu z výzvy na predkladanie ŽoNFP na MAS spolu so všetkými prijatými ŽoNFP v rámci predmetnej výzvy. MAS je povinná vykonať nový výber ŽoNFP v zmysle podmienok príručky pre prijímateľa LEADER. MAS je povinná vykonať výber ŽoNFP do 15 pracovných dní od doručenia záverečnej správy z výzvy na predkladanie ŽoNFP od PPA. Následne PPA a MAS postupuje v zmysle ustanovení tejto kapitoly.

MAS pripravuje výzvy a dokumenty v súlade s platnou a relevantnou legislatívou, v súlade so Stratégiou MAS Miloj Spiš 2025, ktoré sú relevantné vo vzťahu k výzve vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť. MAS je povinná sa riadiť pri príprave výzvy pokynmi RO pre IROP. MAS vyhlási výzvu, a to iba formu otvorenej výzvy (na rozdiel od výziev v rámci PRV) jej zverejnením na svojom webovom sídle až po odsúhlasení výzvy zo strany RO pre IROP. RO pre IROP zabezpečí zverejnenie informácie o zverejnení výzvy MAS na svojom webovom sídle s aktívnym odkazom na webovú stránku MAS a ďalej ju komunikuje prostredníctvom svojich komunikačných nástrojov .

MAS/RO pre IROP zverejní na svojom webovom sídle informáciu o tom, že MAS plánuje ukončiť výzvu z dôvodu blížiaceho sa vyčerpania alokácie finančných prostriedkov v lehote najmenej mesiac pred predpokladaným uzavretím výzvy. MAS zároveň priebežne zverejňuje informáciu o tom, že dopyt predložených ŽoPr dosiahol indikatívnu alokáciu, resp. aktuálne voľnú časť indikatívnej alokáciu z dôvodu, aby sa mohli ReS efektívne rozhodovať pri predkladaní ŽoPr.

b) Postup hodnotenia projektov (ŽoPr)

MAS vypracuje hodnotiace kritéria, ktoré schváli výberová komisia gestora CLLD. Súčasťou hodnotiacich kritérií na výber ŽoPr vypracovaných MAS budú aj hodnotiace kritériá ŽoPr definované RO pre IROP.

Zadefinovanými hodnotiacimi kritériami musia byť overené minimálne:

- Príspevok navrhovaného projektu k cieľom a výsledkom IROP a príslušnej PO,
- Navrhovaný spôsob realizácie projektu,
- Administratívna a prevádzková kapacita ReS,
- Finančná a ekonomická stránka projektu.

MAS v rámci definovania hodnotiacich kritérií zabezpečí, aby projekt, ktorý nespĺňa podmienky hospodárnosti a efektívnosti nemohol byť schválený.

MAS je povinná spolu s hodnotiacimi kritériami definovať aj rozlišovacie kritériá.

Rozlišovacie kritériá slúžia na určenie poradia v prípade rovnakého počtu bodov dosiahnutého viacerými ŽoPr (t.j. ak dve alebo viac ŽoPr dosiahli rovnaké bodové hodnotenie a alokácia určená vo výzve nepostačuje na schválenie všetkých takýchto ŽoPr).

Rozlišovacie kritériá MAS určí primárne z bodovaných hodnotiacich kritérií z odborného hodnotenia ŽoPr, pričom môže vybrať jedno alebo viacero z týchto kritérií.

Poradie na základe rozlišovacích kritérií sa určí na základe dosiahnutého počtu bodov pre dané kritériá z odborného hodnotenia od najvyššieho počtu po najnižší počet bodov.

Zmena hodnotiacich kritérií vypracovaných MAS podlieha schváleniu zo strany výberovej komisie zriadenej gestorom CLLD.

Činnosti odborných hodnotiteľov platia podobne, ako pri hodnotení ŽoNFP v rámci PRV.

c) Postup výberu projektov (ŽoPr)

MAS definuje výberové kritériá ŽoPr ako:

- doplňujúce bodované kritériá s určenou hodnotou (hodnota výberových kritérií sa pripočíta k počtu bodov dosiahnutých aplikáciou hodnotiacich kritérií
alebo
- samostatné bodované kritériá, aplikáciou ktorých výberová komisia nezávisle od počtu bodov pridelených v odbornom hodnotení určí poradie ŽoPr (napr. v prípade, ak hodnotiace kritériá boli definované ako súbor vylučujúcich kritérií),
alebo
- objektívne kritérium, alebo súbor objektívnych kritérií, aplikáciou ktorých je vytvorené poradie ŽoPr (napr. zoradenie ŽoPr na základe hodnoty konkrétneho, vopred stanoveného merateľného výberového kritéria od najvyššej plánovanej hodnoty po najnižšiu).

V prípade, že aplikáciou výberových kritérií nie je možné určiť jednoznačné poradie ŽoPr, musia byť súčasťou výberových kritérií aj rozlišovacie kritériá.

MAS stanoví výberové kritériá tak, aby zabezpečili objektívne posúdenie všetkých ŽoPr v rámci skupiny navzájom a to s prihliadnutím na konkrétne skutočnosti, ktoré môžu byť porovnávané v rámci všetkých ŽoPr v danej skupine (t.j. kritéria musia byť aplikované na všetky ŽoPr rovnako).

Výber ŽoPr predložených na základe otvorenej výzvy bude prebiehať v termínoch (kolách) stanovených vo výzve.

Ďalšie procesné úkony implementácie (príjem a registrácia žiadosti, formálna kontrola a ďalšie) sú určené Systémom riadenia CLLD v platnom znení a budú obsahom internej Smernice MAS Miloj Spiš, o.z.

5.2 Akčný plán

Akčný plán MAS Miloj Spiš 2025 je založený na špecifikácii 8mych opatrení určených na dosiahnutie cieľov Stratégie Miloj Spiš 2025. Opatreniam sú v strategickej časti priradené bloky činností/aktivít, na ktoré by mali byť neskôr zamerané konkrétne projekty, merateľné ukazovatele výstupov, ale tiež oprávnení prijímatelia a finančná alokácia z PRV a IROP 2014 - 2020.

Akčný plán konkretizuje opatrenia a činnosti a aktivity na obdobie rokov 2017 – 2023 (2025), ktoré budú financované z EPFRR a EFRR a je rozdelený v súlade s metodikou tvorby stratégie CLLD a v súlade s Usmernením č. 7 RO (Aktualizácia 1) na:

- **Akčný plán – časť A: Akčný plán implementácie stratégie CLLD,**
- **Akčný plán – časť B: Akčný plán pre Chod MAD a animácie.**

Súčasťou Akčného plánu B je aj podopatrenie 19.4 na chod MAS podľa ŠC. 5.1.1 IROP 2014 – 2020 – financovanie prevádzkových nákladov MAS.

Predmetom aktualizácie stratégie – konsolidovanej verzie 1.2. , je v zásade celý Akčný plán (A a B) v súlade so záväzným Usmernením č. 7 RO pre PRV 2014 – 2020 zo dňa 20.05.2022.

Akčný plán – časť A sa delí podľa zdroja financovania aktivít:

- **pre Opatrenia z PRV 2014 – 2020 (EPFRR),**
- **pre Opatrenia z IROP 2014 – 2020 (EFRR).**

5.2.1 Akčný plán implementácie stratégie CLLD

Špecifický cieľ 1.1: „Zvýšiť zamestnanosť v území Miloj Spiš“ bude naplňaný prostredníctvom Opatrenia stratégie CLLD 1.1.2 a to:

1.1.2 a/ a 1.1.2 b/ z EPFRR a 1.1.2 c/ z EFRR.

Tab. 366: Opatrenie 1.1.2/a (EPFRR)

Názov opatrenia	Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Miloj Spiš
Priradenie kódu opatrenia	Opatrenie 4: Investície do hmotného majetku Podopatrenie: 4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov.

Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	PRV 6B Sekundárna FO predominantná: 2A Sekundárna FO oblasť doplnková: 3A, 6A
Ciele opatrenia	Vytvoriť nové pracovné príležitosti/pracovné miesta a zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskych podnikov.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie sa viaže na príležitosti PRV a očakávané aktivity sú v súlade s analýzou a s poukázaním na slabé stránky a príležitosti v SWOT analýze zamerané na investície do poľnohospodárskych činností, ktoré sú predpokladom pre vývoj nových výrobkov.
Rozsah a oprávnené činnosti	<i>V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013</i> <i>Podopatrenie: 4.1.:</i> <i>Všetky Oblasti zamerania č.1 – č.7 podľa Príručky pre prijímateľa LEADER – Prílohy 6B:</i> <i>Oprávnené sú činnosti, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku:</i> • <i>zvýšením produkcie alebo jej kvality v kritických odvetviach ŽV a ŠRV</i> • <i>zvýšením odbytu;</i> • <i>znížením záťaže na ŽP vrátane technológii;</i> • <i>zvýšením skladovacích kapacít a pozberovej úpravy;</i> • <i>reštrukturalizáciou výroby podniku alebo diverzifikáciou výroby;</i> • <i>zlepšením kvality a úrodnosti pôdy a ochranou pred jej degradáciou;</i> • <i>zvýšením efektivity využívania vody.</i> <i>Oblasť zamerania č. 1 - Špecializovaná rastlinná výroba</i> - <i>investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov špecializovanej rastlinnej výroby vrátane prípravy staveniska a vrátane okolitých spevnených plôch;</i> - <i>investície do obstarania technického a technologického vybavenia špecializovanej rastlinnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich na</i>

	<i>pestovanie, aplikáciu prípravkov na ochranu rastlín, priemyselných a hospodárskych hnojív, zber a pozberovú úpravu;</i> - <i>investície do objektov na využívanie geotermálnej energie na vykurovanie skleníkov a fóliovníkov a na vlastnú spotrebu v podniku vrátane súvisiacich investičných činností.</i> - <i>investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov a do jeho vnútorného vybavenia na priamy predaj výhradne vlastných výrobkov v rámci areálu daného podniku (vrátane okolitých spevnených plôch;</i> Oblasť zamerania č. 2 - Živočíšna výroba - <i>investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov živočíšnej výroby vrátane prípravy staveniska;</i> - <i>investície do obstarania technického a technologického vybavenia živočíšnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich aj na zber objemových krmív, uskladnenie a manipuláciu s krmivami a stelivami;</i> - <i>investície do zavádzania technológií na výrobu energie energetickou transformáciou biomasy vyprodukovanej primárne v rámci živočíšnej výroby s doplnkovou funkciou biomasy vyprodukovanej na ostatnej poľnohospodárskej pôde (nevyužitej ornej i TTP) a odpadových druhov biomasy z poľnohospodárstva, vlastnej výroby potravinárskych výrobkov.</i> Oblasť zamerania č. 3 - Zlepšenie využívania závlah (zavlažovanie) - <i>stavebné investície na výstavbu, rekonštrukciu alebo modernizáciu závlahových systémov vrátane infraštruktúry s cieľom zvýšenia produkcie alebo jej kvality;</i> - <i>investície do obstarania a modernizácie techniky a technológie závlahových systémov s cieľom zvýšenia produkcie alebo jej kvality, pričom oprávnené sú len kompletne závlahové detaily (nie súčasti na existujúci detail, ani stavebné investície)</i> Oblasť zamerania č. 4 - Zníženie záťaže na životné prostredie vrátane technológií na znižovanie emisií skleníkových plynov v spojitosti s rastom produkcie alebo rastom kvality produkcie - <i>investície do nových technológií na znižovanie emisií skleníkových plynov v ustajnení hospodárskych zvierat v súvislosti s rastom produkcie alebo rastom kvality produkcie;</i> - <i>investície do objektov a technológií na bezpečné uskladnenie a nakladanie s hospodárskymi hnojivami a inými vedľajšími produktmi vlastnej živočíšnej výroby (výstavba hnojísk, uskladňovacích nádrží alebo žúmp) v súvislosti s rastom produkcie alebo rastom kvality produkcie;</i> - <i>investície do uskladnenia hnojív a chemických prípravkov v rastlinnej výrobe a do objektov, technológií a zariadení na bezpečné uskladnenie senáže a siláže v súvislosti s rastom produkcie alebo rastom kvality produkcie.</i> Oblasť zamerania č. 5 - Skladovacie kapacity a pozberová úprava a oblasť odbytu - <i>investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie skladovacích kapacít a pozberovej úpravy vrátane sušiarň s energetickým využitím biomasy na výrobu tepla s max. tepelným výkonom do 2 MWt.</i>
--	---

	- investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov a do jeho vnútorného vybavenia: na priamy predaj výhradne vlastných výrobkov v rámci areálu daného podniku. Oblasť zamerania č. 6 - Zavádzanie inovatívnych technológií v súvislosti s variabilnou aplikáciou organických a priemyselných hnojív a ostatných substrátov s cieľom lepšenia kvalitatívnych vlastností a úrodnosti pôdy a ochrany pred jej degradáciou - investície do obstarania inovatívnej techniky, technológie a strojov s variabilnou aplikáciou organických a priemyselných hnojív a ostatných substrátov do pôdy. Oblasť 7: Biomasa, založenie porastov rýchlo rastúcich drevín a iných trvalých energetických plodín, investície súvisiace s energetickým využitím biomasy v spojitosti s investíciami v ostatných oblastiach - náklady na založenie porastov rýchlo rastúcich drevín a iných trvalých energetických plodín na poľnohospodárskej pôde. Zoznam rýchlorastúcich drevín pre účely pestovania na ornej pôde tvorí prílohu č. 10B k Príručke pre prijímateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER - investície na budovanie, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení na energetické využívanie biomasy na výrobu tepla a vykurovanie s max. tepelným výkonom do 500 kWt; - investície na budovanie, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení na energetické využívanie biomasy na výrobu elektriny a tepla spaľovaním bioplynu vyrobeného anaeróbnou fermentáciou, s max. elektrickým výkonom do 500 kWe; - investície na výrobu biomasy pre technické a energetické využitie.
Oprávnení prijímatelia	<i>V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013), v súlade s Príručkou pre prijímateľa LEADER – Prílohou 6B.:</i> Oprávneným žiadateľom je oprávnený žiadateľ v zmysle stratégie CLLD uvedený vo výzve na predkladanie ŽoNFP ako oprávnený žiadateľ MAS, ktorý musí spĺňať aj nasledovné podmienky (ak relevantné): Oprávneným žiadateľom sú: Fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe, ako napr.: poľnohospodári alebo skupina poľnohospodárov, mladý poľnohospodár, ktorý prvýkrát zakladá poľnohospodársky podnik ako jeho vedúci na investície, ktoré spĺňajú normy Únie uplatňované na poľnohospodársku výrobu, ako aj bezpečnosť pri práci. Takáto podpora sa môže poskytovať maximálne 24 mesiacov odo dňa založenia podniku. V prípade kolektívnej investície minimálne 2 personálne a majetkovo neprepojených a partnerských podnikov partnerov musia oprávnenosť žiadateľa (prijímateľa) uvedenú vyššie spĺňať všetci partneri kolektívnej investície.

	.
Intenzita pomoci	<i>V súlade so Stratégiou financovania EŠIF pre programové obdobie 2014 – 2020:</i> <u>Podopatrenie: 4.1:</u> Intenzita podpory (pomoci) je v súlade s intenzitou pomoci v zmysle stratégie CLLD uvedenej vo výzve, pričom výška podpory môže byť: 1. Maximálna základná miera podpory z celkových oprávnených výdavkov berúc do úvahy stanovenú výšku podpory príslušnou MAS v stratégii CLLD: • max. 50 % v prípade menej rozvinutých regiónov (mimo Bratislavského kraja); 2. Zároveň platí, že základná miera podpory sa zvyšuje: • max. o 20% mladým poľnohospodárom max. do 5 rokov od dátumu začatia pôsobenia v podniku ako jeho najvyšší predstavitelia, alebo do vykonania opatrení vymedzených v podnikateľskom pláne schválenom v rámci podopatrenia 6.1 t.j. má rozhodnutie PPA o schválení podpory v rámci podopatrenia 6.1); • max. o 20 % v prípade ekologického poľnohospodárstva a agroenviromentu; Miera podpory sa môže zvýšiť kombinovane najviac do 90% z celkových oprávnených výdavkov.
Oprávnené výdavky	<u>Podopatrenie: 4.1:</u> <i>v súlade s Príručkou pre prijímateľa LEADER – Prílohou 6B pre všetky oblasti zamerania 1 – 7.</i> Oprávnené výdavky projektu, ktoré žiadateľ musí spĺňať sú oprávnené výdavky v zmysle stratégie CLLD uvedené vo výzve ako oprávnené výdavky MAS. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj podmienky uvedené v bode 2.2 pre Podopatrenie 4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov uvedené v Prílohe 6B k Príručke pre prijímateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER a podmienky v kapitole 7., ods. 3 až ods. 5 vyššie uvedenej príručky. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj nasledovné podmienky (ak relevantné): 1. výdavky na hmotné a nehmotné investície v súlade s podporovanými činnosťami (vrátane začlenením prvkov zelenej infraštruktúry, následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce,

	náklady súvisiace s investíciami do využívania OZE a do úspor energie, pokiaľ sú tieto investície súčasťou iných investícií v rámci operácie), 2.súvisiace všeobecné náklady s bodom 1 (v prípade investičných opatrení): a) výstavba, obstaranie (vrátane leasingu) alebo zlepšenie nehnuteľného majetku; b) kúpa alebo kúpa na leasing nových strojov a zariadení, ako i strojov a zariadení do výšky ich trhovej hodnoty; c) všeobecné náklady súvisiace s výdavkami uvedenými v bode a) a v bode b) ako sú poplatky architektom, inžinierom a konzultantom, poplatky za poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti. Štúdie uskutočniteľnosti zostávajú oprávnenými aj v prípade, ak sa na základe ich výsledkov nebudú realizovať žiadne výdavky uvedené v bodoch a) a b) – max. do 15% z výšky projektu; d) nehmotné investície ako obstaranie alebo vývoj počítačového softvéru, získanie patentov, licencií, autorských práv a obchodných značiek. Žiadateľ je povinný pri obstarávaní tovarov, stavebných prác a služieb postupovať v súlade so Zák. č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní. Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou a vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č.1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať výdavky vzniknuté a zaplatené pred podaním ŽoNFP na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O, ktoré sa začalo najskôr dňa 19.apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV. <u>Podopatrenie: 4.1:</u> - v súlade s Príručkou pre prijímateľa LEADER – Prílohou 6B pre všetky oblasti zamerania 1 – 7.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013): Max. 100 000, 00 EUR.					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	Iné

	MR	400 000,00	150 000,00	50 000,00	200 000,00	0,00
	Spolu	400 000,00	150 000,00	50 000,00	200 000,00	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií	v súlade s PRV schválenými kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	4	Počet novovytvorených pracovných miest v území MAS	počet	0	3	
	4	Počet podporených projektov	počet	0	3	

Tab. 377: Opatrenie 1.1.2/b (EPFRR)

Názov opatrenia	Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Miloj Spiš
Priradenie kódu opatrenia	Opatrenie 6: Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti <i>Podopatrenie: 6.1</i> <i>Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov</i>

Priradenie k fokusovej oblasti PRV	PRV 6B Sekundárna FO predominantná: 2B Sekundárna FO oblasť doplnková: 2A, 6A
Ciele opatrenia	Zvýšiť záujem a motiváciu mladých poľnohospodárov podnikat', vytvárať tak hodnoty pri vytvorení pracovného miesta.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie 1.1.2 stratégie je zamerané na zvyšovanie pracovných príležitostí a tým k zvyšovaniu zamestnanosti v území MAS Milož Spiš. Región Spiš rovnako ako Slovensko i Európa starne, vidiek sa vyludňuje, v poľnohospodárstve viac pracuje staršia generácia, mladí nemajú záujem o ťažkú prácu poľnohospodára. V SWOT analýze je definované ohrozenie nedostatku investícií na podporu lokálneho podnikania. Slabými stránkami sú nízka konkurencieschopnosť podnikateľov, je nedostatok lokálnych trhov. V regióne pôsobí stredná škola, ktorá potrebuje impulz pre zvyšovanie motivácie študovať na tejto škole a investícia do podpory začatia podnikania v poľnohospodárstve tak bude mať širší význam.
Rozsah a oprávnené činnosti	<i>Podopatrenie: 6.1.(podľa Príručky pre prijímateľa LEADER a Prílohy 6B):</i> Oprávnené aktivity projektu (činnosti), ktoré žiadateľ musí spĺňať sú oprávnené aktivity projektu (činnosti) v zmysle stratégie CLLD príslušnej MAS, pričom musia byť splnené aj nasledovné podmienky (ak relevantné): Oprávnené projekty sú projekty zamerané na začatie podnikateľskej činnosti a rozvoj poľnohospodárskych podnikov mladých poľnohospodárov. Oprávnenými aktivitami sú aktivity smerujúce k realizácii podnikateľského plánu zameraného na začatie podnikateľskej činnosti mladého poľnohospodára v oblasti živočíšnej a/alebo rastlinnej výroby.
Oprávnení prijímateľa	<i>Podľa Príručky pre prijímateľa LEADER a Prílohy 6B:</i> Mladý poľnohospodár – fyzická alebo právnická osoba (mikropodnik alebo malý podnik v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES), ktorá <u>v čase podania ŽoNFP</u> nemá viac ako 40 rokov (t.j. nedosiahla 41 rokov), má zodpovedajúce profesijné zručnosti a schopnosti a prvýkrát zakladá poľnohospodársky podnik ako jeho najvyšší predstaviteľ, resp. začína pôsobiť v poľnohospodárskom podniku ako jeho najvyšší predstaviteľ (poľnohospodársky podnik je podnik, ktorý má v doklade o oprávnení podnikat' uvedenú poľnohospodársku činnosť (živočíšna výroba a/alebo rastlinná výroba) - činnosti uvedené v sekcii A NACE.

	Za poľnohospodársky podnik sa pre potreby tohto podopatrenia nepovažuje podnik, ktorý má v oprávnení podnikat' uvedené len poskytovanie služieb v poľnohospodárstve, t.j. musí ísť o podnik, ktorý vlastní alebo má prenajatú pôdu, ktorú obrába a/alebo ktorý chová hospodárske zvieratá). V prípade žiadateľa, ktorým je právnická osoba, musí definíciu mladého poľnohospodára spĺňať ten, kto podnik zakladá, ovláda a zároveň vedie, resp. ak podnik nezaložil, ovláda ho a vedie t.j. má rozhodovacie právomoci týkajúce sa riadenia, zisku a finančného rizika a jeho majetkový podiel na danom podniku je min. 2/3. Dátumom začatia pôsobenia je dátum, keď žiadateľ dokončí úkony súvisiace so začatím pôsobenia v poľnohospodárskom podniku ako jeho najvyšší predstaviteľ. Ide o úkony spojené so založením poľnohospodárskeho podniku, resp. s ustanovením žiadateľa ako najvyššieho predstaviteľa podniku, t.j. za dátum začatia pôsobenia v podniku sa považuje dátum založenia podniku (ktorého sa týka ŽoNFP) mladým farmárom, resp. dátum ustanovenia mladého farmára za najvyššieho predstaviteľa v existujúcom poľnohospodárskom podniku, ktorého sa týka ŽoNFP. Potvrdenie o oprávnení podnikat', resp. status najvyššieho predstaviteľa poľnohospodárskeho podniku žiadateľ preukazuje pri podaní ŽoNFP. Mladý poľnohospodár je predstaviteľom poľnohospodárskeho podniku s výrobným potenciálom, meraným štandardným výstupom, od 10 000 € (vrátane) do 50 000 € (vrátane).
Intenzita pomoci	----
Oprávnené výdavky	<i>Podľa Príručky pre prijímateľa LEADER a Prílohy 6B:</i> Oprávnené náklady sú výlučne náklady uvedené v podnikateľskom pláne. Vzhľadom na to, že podmienkou podpory je predloženie podnikateľského plánu a jeho <u>správna realizácia</u>, oprávnené výdavky sú bez obmedzení a nepreukazujú sa. Výdavky uvedené v podnikateľskom pláne nemôžu byť uplatnené v rámci oprávnených výdavkov v iných opatreniach v rámci PRV SR 2014 – 2020 a stratégie CLLD príslušnej MAS, ani v rámci iných podporných opatrení financovaných z verejných zdrojov (zdrojov EÚ, národných zdrojov). Podmienky oprávnenosti výdavkov 1. Predloženie podnikateľského plánu zameraného na rastlinnú a/alebo živočíšnu výrobu, ktorý musí obsahovať minimálne nasledovné údaje: a) opis situácie podniku v čase podania ŽoNFP a zámery jeho rozvoja;

	b) dosiahnutú hodnotu štandardného výstupu podniku a zoznam komodít v zmysle Prílohy č. 28B, na základe ktorých bol vypočítaný štandardný výstup pri podaní ŽoNFP; c) zoznam všetkých komodít v zmysle Prílohy č. 28B, ktoré žiadateľ plánuje vyrábať¹⁶, pričom žiadateľ nie je viazaný produkciou tých istých komodít, ktorými preukazoval splnenie podmienky oprávnenosti žiadateľa v zmysle bodu 1.1 tohto podopatrenia (dosiahnutie hodnoty štandardného výstupu v požadovanom intervale pri podaní ŽoNFP); d) indikovanú plánovanú hodnotu štandardného výstupu podniku¹⁷ v zmysle písm. c), ktorá musí byť rovnaká alebo vyššia než hodnota štandardného výstupu uvedená v písm. b)¹⁸ <u>a ktorú plánuje dosiahnuť zrealizovaním podnikateľského plánu.</u> Žiadateľ je povinný pri obstarávaní tovarov, stavebných prác a služieb postupovať v súlade so Zák. č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní. Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou a vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č.1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať výdavky vzniknuté a zaplatené pred podaním ŽoNFP na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O, ktoré sa začalo najskôr dňa 19.apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<u>Grant vo výške 50 000,00 EUR na 1 mladého poľnohospodára.</u>					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	100 000,00			0,00	0,00
	Spolu	100 000,00			0,00	0,00

¹⁶ Žiadateľ do podnikateľského plánu uvedie všetky komodity z tabuľky uvedenej v Prílohe č. 28B, ktoré plánuje obhospodarovať, a to takým spôsobom, aby súčet ich štandardných výstupov bol rovnaký alebo vyšší ako súčet štandardných výstupov všetkých komodít, ktoré podnik obhospodaroval pri podaní ŽoNFP.

¹⁷ Ide o súčet štandardných výstupov všetkých komodít z tabuľky uvedenej v Prílohe č. 28B, ktoré žiadateľ plánuje obhospodarovať.

¹⁸ Napr. ak žiadateľ pri podaní ŽoNFP preukázal, že hodnota štandardného výstupu jeho podniku (t.j. súčet štandardných výstupov všetkých komodít, ktoré obhospodaroval ku dňu podania ŽoNFP) je 40 000 €, tak v podnikateľskom pláne si musí napláňovať produkciu všetkých komodít (počet ha alebo zvierat), ktoré bude obhospodarovať tak, aby hodnota štandardného výstupu jeho podniku (t.j. súčet štandardných výstupov všetkých komodít, ktoré bude obhospodarovať) bola minimálne 40 000 € alebo viac.

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií	v súlade s PRV schválenými kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	6	Počet novovytvorených pracovných miest v území MAS	počet	0	2

Tab. 388: Opatrenie 1.1.2/c (EFRR)

Názov opatrenia	Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Milož Spiš
Priradenie kódu opatrenia	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	ŠC 5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií. Plnenie ŠC 5.1.1 IROP prispieva k 6B a 1B,2A,2B,3A,3B,6A
Ciele opatrenia	Vytvoriť nové pracovné príležitosti/pracovné miesta a zvýšiť % zamestnanosti.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie sa viaže na príležitosti IROP a aktivity sú v súlade s analýzou a s poukázaním na slabé stránky a príležitosti v SWOT analýze zamerané na: <u>V rámci Špecifického cieľa 5.1.1. IROP sú aktivity zamerané v súlade s oprávnenými aktivitami daného ŠC IROP, a to na:</u> 1. Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev cez: • obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest, • nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb.

	2. Zakladanie miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností vrátane cieleného marketingu. K zvyšovaniu zamestnanosti prispievajú aj aktivity - spojené s rekonštrukciou, či výstavbou novej infraštruktúry a občianskeho vybavenia, napr. rozširovaním kapacity škôlok, zavádzaním nových služieb (komunitné, sociálne), - spojené so zvyšovaním mobility v území. Ako jeden z významných predpokladov rozvoja územia, ako aj rozvoja podnikania, zakladania nových podnikov, ktoré tak môžu zvyšovať zamestnanosť v území je zvyšovanie mobility v území. Keďže sa jedná o územie obklopujúceho mesto Spišská Nová Ves s viacerými blízkymi obcami, zámerom je vybudovanie alternatívnej, najmä cyklistickej dopravy nie len k mestu, ale aj medzi obcami navzájom a to v súlade s Koncepciou rozvoja cyklo-dopravy, ktorú v súčasnosti už spracováva Košický samosprávny kraj spolu s náležitou infraštruktúrou. Jeden z dôležitých až vypuklých problémov, ktorý vzišiel z komunikácie s obcami aj so širšou verejnosťou bola práve doprava a zlá až havarijná dopravná infraštruktúra vrátane potreby doplnenia a obnovy prvkov dopravného vybavenia a dopravného značenia (ďalej viď. ŠC 2.1, opatrenia 2.1.1 v rámci dobudovania dopravnej infraštruktúry. V oblasti verejnej dopravy sa budú môcť obce uchádzať o zdroje na realizáciu projektov v tejto oblasti v rámci realizácie RIUS Košického samosprávneho kraja.					
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s IROP					
Oprávnení prijímatelia	V súlade s IROP					
Intenzita pomoci	V súlade so Stratégiou financovania EŠIF pre programové obdobie 2014 – 2020.					
Oprávnené výdavky	V súlade s IROP					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	V súlade s IROP					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné

	MR	811 560,77	503 630,00	0,00	307 930,77	0,00
	Spolu	811 560,77	503 630,00	0,00	307 930,77	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií	- v súlade s IROP					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	ŠC 5.1.1 IROP	Počet novovytvorených pracovných miest v území MAS	počet	0	10	

Špecifický cieľ 1.2: „Zvýšiť konkurencieschopnosť produktov a služieb“ – Opatrenie 1.2.1.(EPFRR).

Tab. 39: Opatrenie 1.2.1

Názov opatrenia	Inovácie v podnikaní - nové a inovované produkty a služby
Priradenie kódu opatrenia	Opatrenie 6: Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti. <i>Podopatrenie: 6.4</i> <i>Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností</i>
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	PRV 6B Sekundárna FO predominantná: 6A, 5 Sekundárna FO doplnková: 2A

Cieľ opatrenia	Inovácia, modernizácia
Zdôvodnenie výberu	V pôvodnom dokumente MAS mala ambíciu zamerať sa na projekty spolupráce, v rámci aktualizácie stratégie CLLD a v súlade s Prílohou 6B Príručky LEADER, a najmä z dôvodu záujmov energetickej bezpečnosti (krízová situácia spôsobená vojnou na Ukrajine) je záujmom projekty so zameraním na využívanie OZE a znižovanie energetickej náročnosti objektov. MAS Miloj Spiš mala v pôvodnej stratégii plánované opatrenia na dopady zmeny klímy, avšak 16tkové opatrenia neboli vôbec pripravené. Rozšírením podopatrenia 6.4 v stratégii Miloj Spiš je čiastočnou náhradou plánovaných a nerealizovaných riešení cez nerealizované opatrenie 16.5.
Rozsah a oprávnené činnosti	Podopatrenie 6.4: <u>Oblasť 1:</u> • činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov. V rámci danej činnosti je oprávnená: • výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie, a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok, len v nadväznosti na investície do rozvoja rekreačných a relaxačných činností, • výstavba, rekonštrukcia a modernizácia doplnkových relaxačných a rekreačných zariadení v nadväznosti na existujúce ubytovacie zariadenie bez kapacitného lôžkového obmedzenia, ako napr. wellness, športové relaxačné ihrisko, sauna, krb, bazén apod., • v prípade obhospodarovateľov lesa je činnosť 1 oprávnená s výnimkou budovania a obnovy občianskej a poznávacej infraštruktúry (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy). <u>Oblasť 4:</u> • činnosti spojené so spracovaním a uvádzaním na trh produktov, ktorých výstup nespadá do prílohy I ZFEÚ spojené s využívaním OZE, kde časť energie príjemca pomoci spotrebuje vo vlastnom podniku a v prípade využívania solárnej energie, táto pokryje sprostredkovane aj časť jeho spotreby tepla resp. bude vyrobená elektrina použitá aj na klimatizáciu a pod. a to (oblasť 4): • investície na budovanie zariadení na energetické využívanie biomasy na výrobu elektriny a tepla spaľovaním bioplynu vyrobeného anaeróbnou fermentáciou, s max. elektrickým výkonom do 500 kW, kde je časť energie uvádzaná do siete;

	• investície na budovanie zariadení na energetické využívanie biomasy na výrobu tepla a vykurovanie s max. tepelným výkonom do 500 kW, kde je časť energie uvádzaná do siete; • investície na výrobu biomasy pre technické a energetické využitie, kde je časť energie uvádzaná do siete; • investície na budovanie zariadení na energetické využívanie drevnej biomasy na výrobu elektriny a tepla spaľovaním plynu vyrobeného termochemickou konverziou s max. elektrickým výkonom do 500 kW; • investície na budovanie zariadení na energetické využívanie odpadovej drevnej biomasy na výrobu tepla a vykurovanie s max. tepelným výkonom do 500 kW; • investície na budovanie zariadení na energetické využívanie solárnej energie s max. výkonom 250 kW; • investície na budovanie zariadení na energetické využívanie veternej energie s max. výkonom 250 kW; • investície na budovanie zariadení na energetické využívanie vodnej energie s max. výkonom 250 kW.
Oprávnení prijímatelia	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013, s Prílohou 6B Príručky Oprávneným žiadateľom je oprávnený žiadateľ v zmysle stratégie CLLD uvedený vo výzve na predkladanie ŽoNFP ako oprávnený žiadateľ MAS, ktorý musí spĺňať aj nasledovné podmienky: Príjemcom pomoci je podnik v zmysle čl. 107 ods. 1 ZFEÚ, t.j. každý subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť¹⁹ bez ohľadu na jeho právny status a spôsob financovania (ďalej len "príjemca pomoci"). Príjemcom pomoci je jediný podnik. Jediný podnik v zmysle čl. 2 ods. 2 nariadenia (EÚ) č. 1407/2013 zahŕňa všetky podniky, medzi ktorými je aspoň jeden z týchto vzťahov: a) jeden podnik má väčšinu hlasovacích práv akcionárov alebo spoločníkov v inom podniku; b) jeden podnik má právo vymenovať alebo odvolať väčšinu členov správneho, riadiaceho alebo dozorného orgánu iného podniku; c) jeden podnik má právo dominantným spôsobom ovplyvňovať iný podnik na základe zmluvy, ktorú s daným podnikom uzavrel, alebo na základe ustanovenia v zakladajúcom dokumente alebo stanovách spoločnosti; d) jeden podnik, ktorý je akcionárom alebo spoločníkom iného podniku, má sám, na základe zmluvy s inými akcionármi alebo spoločníkmi daného podniku, pod kontrolou väčšinu hlasovacích práv akcionárov alebo spoločníkov v danom podniku.

¹⁹ Hospodárskou činnosťou je akákoľvek činnosť, ktorá spočíva v ponuke tovaru a/alebo služieb na trhu.

	Podniky, ktoré majú akýkoľvek vzťah uvedený v písm. a) až d) prostredníctvom jedného alebo viacerých iných podnikov, sa takisto považujú za jediný podnik²⁰. Oprávneným žiadateľom sú: <u>Pre oblasť 1 a 2 v zmysle oprávnenosti aktivít realizácie projektu:</u> - mikropodniky a malé podniky (v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) vo vidieckych oblastiach <u>Pre oblasť 1 až 3 v zmysle oprávnenosti aktivít realizácie projektu:</u> - fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby. - fyzické a právnické osoby (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) obhospodarujúce lesy vo vlastníctve: - súkromných vlastníkov a ich združení; - obcí a ich združení; - Cirkvi, ktorej majetok možno podľa právneho poriadku SR považovať za súkromný, pokiaľ ide o jeho správu a nakladanie s ním. - fyzické a právnické osoby (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) podnikajúce v oblasti hospodárskeho chovu rýb (akvakultúry).
Intenzita pomoci	85% z celkových oprávnených výdavkov pri dodržaní stropov uvedených v schéme de minimis DM 4/2018 v platnom znení.
Oprávnené výdavky	Účelom poskytnutia pomoci je podpora investícií do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností prostredníctvom pomoci na počiatočnú investíciu na: • hmotné a nehmotné aktíva spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou (oblasť 1) – v rámci danej činnosti je oprávnené obstaranie a výstavba nových alebo rekonštrukcia alebo modernizácia priestorov a areálov na daný účel alebo predmet projektu, vrátane vnútorného vybavenia, nákupu technológií, strojov, zariadení a pod., v nadväznosti na založenie nového podniku, rozšírenie kapacity existujúceho podniku alebo diverzifikáciu činnosti podniku na produkty alebo služby, ktoré predtým neboli predmetom jeho činnosti; • hmotné a nehmotné aktíva na spracovanie a uvádzanie na trh produktov, ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ, vrátane využívania OZE (oblasť 3 a 4) – v rámci danej činnosti je oprávnené obstaranie a výstavba nových alebo rekonštrukcia alebo modernizácia priestorov a areálov na daný účel alebo predmet projektu, vrátane vnútorného vybavenia, nákupu zariadení a pod. v nadväznosti na založenie nového podniku, rozšírenie kapacity existujúceho podniku alebo diverzifikáciu činnosti podniku na produkty alebo služby, ktoré predtým neboli predmetom jeho činnosti.

²⁰ viď „Metodické usmernenie koordinátora štátnej pomoci č. 1/2015 z 1.4.2015 JEDINÝ PODNIK“ zverejnené na: <http://www.statnapomoc.sk/?p=1643>

	Za počiatočnú investíciu sa považuje (v rámci zamerania projektu pri dodržaní podmienok uvedených v “oprávnené projekty”) investícia do hmotných a nehmotných aktív, ktorá sa týka založenia nového podniku, rozšírenia kapacity existujúceho podniku, diverzifikácie výroby podniku na produkty alebo služby, ktoré sa predtým v podniku nevyrábali alebo neposkytovali. Žiadateľ je povinný pri obstarávaní tovarov, stavebných prác a služieb postupovať v súlade so Zák. č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní. Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou a vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č.1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať výdavky vzniknuté a zaplatené pred podaním ŽoNFP na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O, ktoré sa začalo najskôr dňa 19.apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<i>V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013):</i> - max. 100 000,00 EUR					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	329 411,76	210 000,0 0	70 000,00	49 411,76	0,00
	Spolu	329 411,76	210 000,0 0	70 000,00	49 411,76	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií	<i>v súlade s PRV schválenými kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD</i>					

	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
Merateľné ukazovatele projektu					
	6	Počet lôžok po rekonštrukcii, alebo výstavbe ubytovacích zariadení	počet	0	10
	6	Počet vybudovaných energetických zariadení	počet	0	4

Špecifický cieľ 2.1 „Zvýšiť atraktivitu obcí a kvalitu života vo vidieckom území Milož

Spiš“ bude naplnený prostredníctvom 2 opatrení:

- 2.1.1/a z EPFRR, a 2.1.1/b z EFRR
- 2.1.2/a a 2.1.2/b z EPFRR

Tab.40: Opatrenie 2.1.1/a (EPFRR)

Názov opatrenia	Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel
Priradenie kódu opatrenia	Opatrenie 7: Základné služby a obnova dedín <u>Podopatrenia: 7.2</u> <i>Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie.</i> Investície do vytvárania, zlepšovania, rozširovania infraštruktúry malých rozmerov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	PRV 6B Sekundárna FO predominantná: 6B Sekundárna FO doplnková: 6A

Ciele opatrenia	1. Zvýšenie dopravnej dostupnosti a dopravnej bezpečnosti vrátane doplnenia a rekonštrukcie dopravného vybavenia, vrátane autobusových zastávok. 2. Zatraktívnenie a skrášlenie obcí. 3. Zníženie energetickej náročnosti verejných osvetlení. 4. Zlepšenie stavu ŽP budovaním malej environmentálnej infraštruktúry
Zdôvodnenie výberu	Viaceré aktivity na splnenie cieľa sú súčasťou PRO a ÚP obcí premietnuté ako spoločné pre väčšinu územia Miloj Spiš relevantné z PRV a IROP do Stratégie Miloj Spiš 2025. Jedná sa tiež o činnosti a aktivity, ktoré vyplynuli tiež z Dotazníkového prieskumu so širšou verejnosťou: <u>Dopravná infraštruktúra:</u> • Doplnenie a rekonštrukcia dopravného vybavenia, vrátane autobusových zastávok. • Rekonštrukcie miestnych komunikácií, prístupových komunikácií (strediská CR, chatové osady) a rekonštrukcie a dobudovanie chodníkov v obciach, oprava mostov a lávok. • Dobudovanie parkovacích miest najmä v strediskách CR <u>Technická a environmentálna infraštruktúra:</u> • Rekonštrukcie, dobudovanie/rozšírenie environmentálnej infraštruktúry, najmä kanalizácií i rekonštrukcie vodovodov s využitím možností OP KŽP podľa kritérií prostredníctvom realizácie RIUS Košického samosprávneho kraja, resp. aj ako samostatní žiadatelia o NFP z OP KŽP • Rekonštrukciu verejného osvetlenia. <u>Estetizácia sídel:</u> • Tvorba a revitalizácia verejnej zelene a budovanie a revitalizácia parkov, čistota, prvky drobnej architektúry, oddychové funkčné plochy, orientačné a informačné systémy). • Čistota a úprava verejných priestranstiev rómskych osád. • Budovanie malej infraštruktúry, zelene, drobnej architektúry, informačných systémov).
Rozsah a oprávnené činnosti	<i>V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013), najmä:</i> <u>Podopatrenie 7.2:</u> • <i>Výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok. V prípade investícií do miestnych komunikácií, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou, príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.)</i> • <i>Výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd. Podrobnejšie: stokové siete (kmeňové stoky, zberače a uličné stoky, výustné stoky a</i>

	<u>odľahčovacie stoky), čistiarne odpadových vôd, obecné, skupinové a ostatné vodovody lokálneho charakteru, miestne potrubné rozvody teplej vody, súvisiace vodárenské stavby miestneho významu (úpravne vody, čerpace stanice) - environmentálna infraštruktúra malých rozmerov.;</u> • Zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov, aleje, pešie zóny, nábrežia
Oprávnení prijímateľa	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013): V súlade s Príručkou prijímateľa LEADER a Prílohou 6B: 1. Obce z územia MAS Miloj Spiš 2. združenia obcí z územia MAS Miloj Spiš s právnou subjektivitou podľa zákona o združovaní občanov 3. záujmové združenia právnických osôb – obcí podľa zákona o obecnom zriadení 4. záujmové združenia právnických osôb podľa Občianskeho zákonníka
Intenzita pomoci	Podopatrenie 7.2: Max 100% oprávnených výdavkov, s maximálnym limitom v zmysle definície malej infraštruktúry.
Oprávnené výdavky	Žiadateľ je povinný pri obstarávaní tovarov, stavebných prác a služieb postupovať v súlade so Zák. č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní. Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou a vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č.1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať výdavky vzniknuté a zaplatené pred podaním ŽoNFP na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O, ktoré sa začalo najskôr dňa 19.apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV. Oprávnené výdavky v súlade s Príručku pre prijímateľa a v súlade s Prílohou 6B: • Výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok. Konkrétnejšie aktivity: <u>miestne komunikácie</u> v dedinách, vidiecke cesty a <u>chodníky</u> (cesty a chodníky aj vrátane <u>parkovísk</u>), <u>parkoviská</u>, <u>priekopy a rigoly</u> (len ak sú súčasťou popri realizovanej ceste, resp. chodníku),

cestné mosty (z ocele, betónu alebo z iného materiálu) spolu s nad-jazdami a prí-jazdami, **pešie mosty** (lávky pre peších), **autobusové prístrešky** (autobusové zastávky).

Za oprávnený výdavok sa považuje aj tzv. mobiliár:

- lavička,
- odpadkový kôš,
- kontajner na zeleň/kvetináč, informačné plochy/tabule/vitríny (napr. aj vrátane názvu zastávky, názvu ulice, umiestnenie mapy obce/okolia/kultúrnych pamiatok),
- uvítacie tabule,
- smerníky a ukazovatele (napr. k obecnému úradu, ku kultúrnej pamiatke, k historickej budove, múzeu, pamätnej izbe, a pod.),
- bariéry,
- zábrany vjazdu,
- ochranné mreže (napr. na koreň/kmeň stromov).
-

- **Výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarnie odpadových vôd.** Podrobnejšie: stokové siete (kmeňové stoky, zberače a uličné stoky, výustné stoky a odľahčovacie stoky), čistiarnie odpadových vôd, obecné, skupinové a ostatné vodovody lokálneho charakteru, miestne potrubné rozvody teplej vody, súvisiace vodárenské stavby miestneho významu (úpravne vody, čerpace stanice).

Oprávnené investície sú drenáže a odvodňovacie kanály, otvorené odtokové kanály, odvodňovacie priekopy, obecné studne.

Je možné realizovať aj investície do:

- historických vodohospodárskych diel (tajchy, jarky, nápusťné alebo výpusťné objekty a pod.),
- historických vodovodov, priehrad,
- diaľkových rozvodov vody,
- do miestnych potrubných rozvodov vody,
- plavebných kanálov

- **Zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov, aleje, pešie zóny, nábrežia** (v prípade, že je súčasťou takejto investície aj parkovisko v menšom rozsahu, tak sú výdavky oprávnené aj vrátane parkovísk) a pod.

Za verejné priestranstvo možno považovať pre účely vydávania zákazov a príkazov v legislatívnej pôsobnosti obce každý priestor, ktorý splňuje súčasne tri nasledujúce podmienky:

- je prístupný všetkým bez obmedzenia (teda prístupný každému bez toho, aby musel prekonávať prekážky)
- slúži na všeobecné užívanie (teda neexistuje žiadny právny dôvod, ktorý by niekoho vylučoval z jeho užívania resp. neexistuje právny dôvod, ktorý by obmedzoval jeho využívanie len pre zúžený okruh osôb alebo len pre určitý účel)

- je ako verejné priestranstvo definovaný alebo určený (lokalizovaný) vo všeobecne záväznom nariadení obce.

Slová "priestor prístupný bez obmedzení" je nutné definovať tak, že nejde o akékoľvek ľubovoľné priestory, ale že ide o priestranstvá majúce podobný charakter ako námestie, trhovisko, cesty, miestne komunikácie, parky a verejná zeleň.

Obec je vo všeobecne záväzných nariadeniach oprávnená pojem "verejné priestranstvo" definovať, avšak táto definícia musí vychádzať zo zákonného základu.

Vo všeobecnosti môžeme za verejné priestranstvo považovať verejnosti prístupné pozemky vo vlastníctve obce alebo pozemky, ktoré si obec prenajíma. Verejným priestranstvom na účely zákona nie sú pozemky, ktoré sú síce vo vlastníctve obce, ale obec ich prenajala podľa osobitného zákona. Za verejné priestranstvo je **možné považovať** aj cintorín, a aj to len v prípade, ak ho má obec **definovaný alebo určený (lokalizovaný) vo všeobecne záväznom nariadení obce pred podaním ŽoNFP, ako verejné priestranstvo**. Za verejné priestranstvo **nie je možné považovať** školu, školské zariadenia (škôlky, jasle), areál školy (školský dvor).

Oprávneným výdavkom v rámci aktivity 3 je aj mobiliár/drobný architektonický prvok napr.

- lavička, odpadkový kôš,
- kontajner na zeleň/kvetináč,
- informačné plochy/tabule/vitríny (napr. názvu námestia/parku, umiestnenie mapy obce/okolia/kultúrnych pamiatok a pod.),
- smerníky a ukazovatele (napr. ku kultúrnej pamiatke, k historickej budove, múzeu, pamätnej izbe, a pod.),
- stojan a/alebo prístrešky na bicykle,
- bariéry,
- zábrany vjazdu,
- ochranné mreže (napr. na koreň/kmeň stromov),
- hodiny,
- fontánka na pitnú vodu/výpustný stojan na pitnú vodu

Oprávnené investície sú drenáže a odvodňovacie kanály, otvorené odtokové kanály, odvodňovacie priekopy, obecné studne.

Je možné realizovať aj investície do:

- historických vodohospodárskych diel (tajchy, jarky, nápuštné alebo výpuštné objekty a pod.),
- historických vodovodov, priehrad,
- diaľkových rozvodov vody,
- do miestnych potrubných rozvodov vody,
- plavebných kanálov

Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<i>V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013):</i> - max. 100 000,00 EUR <i>Výška podpory závisí od intenzity podpory a výšky oprávnených výdavkov (PRV).</i>					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	353 379,52	265034,64	88 344,88	0,00	0,00
	Spolu	353 379,52	265034,64	88 344,88	0,00	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií	- v súlade s PRV schválenými kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	7.	Počet m rekonštruovaných miestnych komunikácií/chodníkov	m	0	3000	
	7.	Úspora energií vo verejnom osvetlení	%	0	30	
	7.	Plocha revitalizovaných verejných priestranstiev (vrátane parkov a stredísk CR)	m ²	0	500	
	7	Počet m environmentálnej infraštruktúry	m	0	100	

Tab. 401: Opatrenie 2.1.1/b (EFRR)

Názov opatrenia	Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel
-----------------	---

Priradenie kódu opatrenia	---					
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	ŠC 5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach. Plnenie ŠC 5.1.2 prispeje fok. oblastiam 6B a 1A,6A					
Ciele opatrenia	Zvýšenie dopravnej dostupnosti a dopravnej bezpečnosti vrátane doplnenia a rekonštrukcie dopravného vybavenia, vrátane autobusových zastávok.					
Zdôvodnenie výberu	Viacere aktivity na splnenie cieľa sú súčasťou PRO a ÚP obcí premietnuté ako spoločné pre väčšinu územia Miloj Spiš relevantné z PRV a IROP do Stratégie Miloj Spiš 2025. Jedná sa tiež o činnosti a aktivity, ktoré vyplynuli tiež z Dotazníkového prieskumu so širšou verejnosťou: <u>Dopravná infraštruktúra:</u> • Doplnenie a rekonštrukcia dopravného vybavenia, vrátane autobusových zastávok. • Rekonštrukcie miestnych komunikácií, prístupových komunikácií (strediská CR, chatové osady) a rekonštrukcie a dobudovanie chodníkov v obciach, oprava mostov a lávok. • Dobudovanie parkovacích miest najmä v strediskách CR					
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade s IROP					
Oprávnení prijímatelia	V súlade s IROP					
Intenzita pomoci	V súlade so Stratégiou financovania EŠIF pre programové obdobie 2014 – 2020					
Oprávnené výdavky	V súlade s IROP					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	V súlade s IROP					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	124 852,63	118 610,00	0,00	6 242,63	0,00
	Spolu	124 852,63	118 610,00	0,00	6 242,63	0,00

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií	- v súlade s IROP				
Povinné prílohy stanovené MAS	MAS nestanovila povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanovila PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD.				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota
	ŠC 5.1.2	Počet prvkov dopravného vybavenia (nové, rekonštruované)	ks	0	20
	ŠC 5.1.2	Počet km rekonštruovaných miestnych komunikácií/chodníkov	km	0	7
	ŠC 5.1.2	Počet km novovytvorených cyklodopravných ciest	km	0	15
Indikatívny harmonogram výziev	2019, 2021				

Tab. 412: Opatrenie 2.1.2/a

Názov opatrenia	Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia
Priradenie kódu opatrenia	Opatrenie 7: Základné služby a obnova dedín <u>Podopatrenie: 7.4</u> <i>Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry.</i>

Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	PRV 6B Sekundárna FO predominantná: 6B Sekundárna FO doplnková: 6A, 3A
Ciele opatrenia	1. Skvalitnenie podmienok pre kultúru, voľný čas, oddych, pohyb a šport.
Zdôvodnenie výberu	Vidiecke sídla - obce sú súčasťou vidieckeho územia Miloj Spiš, plánujú a realizujú rozvoj svojho územia v súlade s PRO a s ÚP (v prípade väčších obcí), ktorých rozvojové zámery, relevantné pre ciele a opatrenia PRV sa stali súčasťou Stratégie Miloj Spiš 2025. V rámci tohto opatrenia je plánovaných viacero činností a aktivít na území sídel Miloj Spiš, ktoré vychádzajú jak z analýzy, tak z rozvojových dokumentov obcí: • Budovanie a rekonštrukciu rekreačných zón a športovísk (multifunkčné ihriská, out-door pohybové zóny, rekonštrukcia futbalových a iných ihrísk vrátane tribún a šatní). • Rekonštrukciu kultúrnych domov, kultúrne aktivity a podpora kultúrnych telies, využívanie rekonštrukciu historických objektov a zriaďovanie miestnych muzeálnych expozícií.... • Zatepl'ovanie budov v majetku obcí (školy, škôlky, kultúrne domy, budovy úradov); výmeny zdrojov tepla. • Rekonštrukciu objektov požiarnej ochrany a doplnenie ich vybavenia a rekonštrukcia ďalších objektov občianskeho vybavenia. • Skvalitňovanie technického zázemia sociálnych služieb, najmä terénnych a ambulantných sociálnych služieb, denných stacionárov a ďalších nových sociálnych služieb najmä pre staršie obyvateľstvo; zabezpečenie bezbariérovosti. • Zriadenie komunitných centier vybudovaním, či rekonštrukciou objektov, vrátane ich vybavenia. • Rekonštrukciu a zatepl'ovanie školských objektov (ZŠ) a modernizáciu vybavenia škôl. • Zavádzanie elektronických služieb, posilnenie internetu a moderné internetové riešenia (samospráva, cestovný ruch). • Budovanie kamerových systémov. • Rekonštrukciu obecných rozhlasov. <u>V rámci PRV opatrení sa jedná o aktivity zamerané najmä na:</u> • skvalitnenie podmienok pre voľný čas, oddych, pohyb a šport s budovaním rekreačných zón a športovísk, ihrísk, kultúrnych objektov • zvýšenie bezpečnosti v spojitosti s údržbou verejných priestranstiev, zelene, chodníkov,

	využívanie nevyužitých verejných objektov pre podporu podnikania, najmä obnova, budovanie tržníc pre predaj miestnych výrobkov. V oblasti skvalitňovania služieb v sociálnej oblasti a v oblasti školstva (rozšírenie kapacít MŠ a vybavenosť ZŠ) sa budú môcť obce, resp. nimi zriadené organizácie uchádzať o zdroje na realizáciu projektov v týchto oblastiach v rámci realizácie IUS Košického samosprávneho kraja, resp. aj samostatne ako žiadatelia o NFP v rámci OP SK.
Rozsah a oprávnené činnosti	<i>V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013), najmä:</i> <u>Podopatrenie 7.4:</u> - rekonštrukcie, výstavba, modernizácia športovísk a detských ihrísk - rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre spoločenskú a komunitnú činnosť - rekonštrukcie kultúrnych domov - výstavba, rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych výrobkov - nákup malej techniky na údržbu verejných priestranstiev, zelene chodníkov
Oprávnení prijímateľa	<i>V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013): v súlade s Príručkou prijímateľa LEADER a Prílohou 6B:</i> - Obce z územia MAS Milož Spiš - združenia obcí z územia MAS Milož Spiš s právnou subjektivitou podľa zákona o združovaní občanov - záujmové združenia právnických osôb – obcí podľa zákona o obecnom zriadení - záujmové združenia právnických osôb podľa Občianskeho zákonníka
Intenzita pomoci	<i>V súlade so Stratégiou financovania EŠIF pre programové obdobie 2014 – 2020,:</i> <u>Podopatrenie 7.4:</u> <i>Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov je 100%.</i>
Oprávnené výdavky	<i>Oprávnené výdavky v súlade s Príručku pre prijímateľa a v súlade s Prílohou 6B:</i> investície súvisiace s vytváraním podmienok <u>pre trávenie voľného času</u> vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia/rozšírenie (prístavba,nadstavba, zväčšenie) športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov/ vonkajší exteriérový priestor pre kultúrne a spoločenské podujatia, ktoré musí byť spojené pevne so zemou (vrátane zastrešenia, osvetlenia, ozvučenia a pod.),

	• investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov, • investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s <u>odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov</u> resp. opusteného odpadu, • investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcia, <u>modernizácia/rozšírenie (prístavba, nadstavba, zväčšenie)</u> nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod. • investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb. Za miestne služby sa považujú len služby spojené so spolkovou činnosťou v rámci komunitných centier, služby spojené s kultúrou v rámci kultúrnych domov, služby spojené s poskytovaním samosprávnych činností v rámci obecných úradov, služby spojené s predškolskou výchovou v rámci materských škôlok a služieb spojených so športom v rámci obecných športových hál a telocviční, • investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti t.j. nákup prídavných zariadení na komunálnu techniku na čistenie, údržbu zelene a zimnú údržbu ciest/miestnych komunikácií a chodníkov (malé zariadenia) a investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov) Žiadateľ je povinný pri obstarávaní tovarov, stavebných prác a služieb postupovať v súlade so Zák. č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní. Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou a vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č.1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať výdavky vzniknuté a zaplatené pred podaním ŽoNFP na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O, ktoré sa začalo najskôr dňa 19.apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.
--	--

Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<i>V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013):</i> - max. 100 00,00 EUR <i>Výška podpory závisí od intenzity podpory a výšky oprávnených výdavkov (PRV).</i>					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	310 258,27	232 693,70	77 564,57	0,00	0,00
	Spolu	310 258,27	232 693,70	77 564,57	0,00	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií	- <i>v súlade s PRV schválenými kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD</i>					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	7	Počet nových/rekonštruovaných objektov občianskeho vybavenia (kultúra, voľný čas, šport, pohyb, tržnice)	počet	0	14	
	7.	Počet m ² udržiavaných verejných priestranstiev novou alebo inovovávajúcou malou technikou	m ²	0	2000	

Tab. 423: Opatrenie 2.1.2/b

Názov opatrenia	Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia
-----------------	--

Priradenie kódu opatrenia	Opatrenie 7: Základné služby a obnova dedín <u>Podopatrenia: 7.5</u> <i>Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a douristickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie.</i>
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	PRV 6B Sekundárna FO predominantná: 6B Sekundárna FO doplnková: 6A
Ciele opatrenia	Rozvoj turizmu a služieb CR
Zdôvodnenie výberu	Vidiecke sídla - obce sú súčasťou vidieckeho územia Miloj Spiš, plánujú a realizujú rozvoj svojho územia v súlade s PRO a s ÚP (v prípade väčších obcí), ktorých rozvojové zámery, relevantné pre ciele a opatrenia PRV sa stali súčasťou Stratégie Miloj Spiš 2025. V rámci tohto opatrenia je plánovaných viacero činností a aktivít na území sídel Miloj Spiš, ktoré vychádzajú jak z analýzy, tak z rozvojových dokumentov obcí pre technickú podporu a zázemie pre rozvoj turizmu a služieb, najmä vidieckeho turizmu, kultúrneho (gotika Spiša, baníctvo na Spiši) a športového turizmu (rozvoj turistiky, cykloturistiky vrátane vybavenia, bežeckého lyžovania...). Aktivity pre podporu rozvoja turizmu, najmä vidieckeho turizmu a cykloturistiky, ktorá sa v území systematicky rozvíja v spolupráci s Oblastnými organizáciami cestovného ruchu SPIŠ a Slovenský raj,
Rozsah a oprávnené činnosti	<i>V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013), najmä:</i> <u>Podopatrenie 7.5:</u> <i>investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.;</i> <i>investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúl v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKY a pod.;</i> <i>budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.</i>
Oprávnení prijímatelia	<i>V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013), najmä:</i> <u>Podopatrenie 7.5:</u>

	1. obce vo vidieckych oblastiach s počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane); 2. združenia obcí s právnou subjektivitou (s priemerným počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane).					
Intenzita pomoci	V súlade so Stratégiou financovania EŠIF pre programové obdobie 2014 – 2020, najmä: <u>Podopatrenie 7.5:</u> Výška podpory z celkových oprávnených nákladov je 100%, s maximálnym limitom v zmysle definície malej infraštruktúry. <i>Malá infraštruktúra: investície do malej infraštruktúry sú investície nepresahujúce maximálnu výšku oprávnených nákladov 300 000 €. (str. 274 – Info špecifické pre dané opatrenie.)</i>					
Oprávnené výdavky	V súlade s PRV²¹ - vid'. spresnenie termínov oprávnenosti výdavkov (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013), najmä: - výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia a špecifikáciou výdavkov v podkapitole 8.1.3 PRV, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce. Žiadateľ je povinný pri obstarávaní tovarov, stavebných prác a služieb postupovať v súlade so Zák. č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní. Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou a vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č.1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať výdavky vzniknuté a zaplatené pred podaním ŽoNFP na základe Výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O, ktoré sa začalo najskôr dňa 19.apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	V súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013): - max. 7274,48 EUR Výška podpory závisí od intenzity podpory a výšky oprávnených výdavkov (PRV).					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné

	MR	7274,48	5455,86	1818,62	0,00	0,00
	Spolu	7274,48	5455,86	1818,62	0,00	0,00
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií	- v súlade s PRV schválenými kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota	
	7	Počet nových/rekonštruovaných objektov infraštruktúry CR	počet	0	1	
	7	Počet nových produktov/služieb CR	počet	0	1	
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev (2019, 2021).					

Špecifický cieľ 2.2: „**Znížiť** deteriorizáciu krajiny a zachovať a udržateľne využívať prírodný potenciál územia **Miloj Spiš** “ **nebolo a nebude** možné naplňať prostredníctvom opatrení Z PRV 2014 – 2020 z dôvodu nevytvorenia podmienok vyhlasovania výziev z Opatrenia 16.

5.2.2 Akčný plán pre chod MAS a animácie

Tab. 434: Animácie – základná alokácia pre MAS (MRR)

Názov opatrenia	Chod MAS a animácie					
Priradenie kódu opatrenia	19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie					
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ k ŠC IROP	6B					
Ciele opatrenia	Priorita 1: Práca – rozvoj lokálnej ekonomiky v území Miloj Spiš, o.z.					
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie 1.2.2: Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom vo vnútri MAS					
Rozsah a oprávnené činnosti	V súlade so zmluvou , najmä - vzdelávanie - propagácia a marketing - osвета a infomovanie LEADER					
Oprávnení prijímatelia	MAS Miloj Spiš, o.z.					
Intenzita pomoci	100 %: EPFRV: 75%; ŠR: 25%; Prijímateľ: 0%					
Oprávnené výdavky	V súlade so zmluvou, najmä - <i>semináre, konferencie, workshopy</i> - <i>kultúrne a športové udalosti</i> - <i>vzdelávanie</i> - <i>propagačné materiály, predmety a ďalšie</i>					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	34 980,00	26 235,00	8 745,00	0,00	0,00
	Spolu	34 980,00	26 235,00	8 745,00	0,00	0,00
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ		Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota

	19.4	Celkové investície do animácií	Eur	0	34 980,0
--	------	--------------------------------	-----	---	----------

Tab. 445: Chod MAS 1 a Chod MAS 2 – IROP - základná alokácia pre MAS (MRR)

Názov opatrenia	IROP Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií Iniciatívy v oblasti miestneho rozvoja vedeného komunitou – vidiecke oblasti					
Priradenie kódu opatrenia	302050 Miestny rozvoj vedený komunitou					
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B					
Ciele opatrenia	Priorita 1: Práca – rozvoj lokálnej ekonomiky v území Miloj Spiš, o.z.					
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie 1.2.2: Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom vo vnútri MAS					
Rozsah a oprávnené činnosti	Prevádzkové výdavky MAS					
Oprávnení prijímatelia	MAS Miloj Spiš, o.z.					
Intenzita pomoci	95 %					
Oprávnené výdavky	Prevádzkové výdavky v súlade so zmluvou					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	140 397,40	133 008,07	0,00	7 389,33	0,00
	Spolu	140 397,40	133 008,07	0,00	7 389,33	0,00
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ		Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	P0299	Počet podporených MAS		počet	0	1

Tab. 456: Chod MAS a animácie – dodatočná alokácia – míľnik A – max. 20 %

Názov opatrenia	Chod MAS a animácie
Priradenie kódu opatrenia	19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B
Ciele opatrenia	Priorita 1: Práca – rozvoj lokálnej ekonomiky v území Miloj Spiš, o.z.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie 1.2.2: Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom vo vnútri MAS
Rozsah a oprávnené činnosti	1. Prevádzkové náklady MAS spojené s riadením uskutočňovania stratégie CLLD (ďalej len „prevádzkové náklady“): a) personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové náklady vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie); b) vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD; c) náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadnutí národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS; d) finančné náklady, napr. bankové poplatky; e) náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégie CLLD na úrovni MAS. 2. Animačné náklady MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD (ďalej len „animačné náklady“): a) propagácia a informovanie širokej verejnosti o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; b) výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - animačné akcie pre členov MAS a ďalších aktérov s cieľom osvojovania príkladov dobrej praxe pre účely rozširovania vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; c) vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.
Oprávnení prijímatelia	MAS Miloj Spiš, o.z.
Intenzita pomoci	100 %: EPFRV: 75%; ŠR: 25%; Prijímateľ: 0%

Oprávnené výdavky	<i>Prevádzkové náklady</i> <i>Animačné výdavky</i>					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	36 841,15	27 630,86	9 210,29	0,00	0,00
	Spolu	36 841,15	27 630,86	9 210,29	0,00	0,00
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ		Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	P 0299/PL 002	Počet podporených/vybraných MAS		počet	0	1
	PL001	Počet obyvateľov, ktorých pokrývajú MAS		počet	0	34 602

Tab. 467: Chod MAS a animácie – dodatočná alokácia – predĺžené obdobie PRV/prechodné pravidlá – max. 20 %

Názov opatrenia	Chod MAS a animácie
Priradenie kódu opatrenia	19.4 Podpora na prevádzkové náklady
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B
Ciele opatrenia	Priorita 1: Práca – rozvoj lokálnej ekonomiky v území Mloj Spiš, o.z.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie 1.2.2: Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom vo vnútri MAS
Rozsah a oprávnené činnosti	1. Prevádzkové náklady MAS spojené s riadením uskutočňovania stratégie CLLD (ďalej len „prevádzkové náklady“): a) personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové náklady vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie); b) vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD;

	c) náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadnutí národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS; d) finančné náklady, napr. bankové poplatky; e) náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD na úrovni MAS. 2. Animačné náklady MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD (ďalej len „animačné náklady“): a) propagácia a informovanie širokej verejnosti o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; b) výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - animačné akcie pre členov MAS a ďalších aktérov s cieľom osvojovania príkladov dobrej praxe pre účely rozširovania vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; c) vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.					
Oprávnení prijímatelia	MAS Miloj Spiš, o.z.					
Intenzita pomoci	100 % : EPFRV: 75%; ŠR: 25%; Prijímateľ: 0%					
Oprávnené výdavky	<i>Prevádzkové náklady</i> <i>Animačné výdavky</i>					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	67 251,71	50 438,78	16 812,93	0,00	0,00
	Spolu	67 251,71	50 438,78	16 812,93	0,00	0,00
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ		Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	P 0299/PL 002	Počet podporených/vybraných MAS		počet	0	1
	PL001	Počet obyvateľov, ktorých pokrývajú MAS		počet	0	34 602

6 Monitorovanie a hodnotenie Stratégie Miloj Spiš 2025

Monitorovanie a hodnotenie stratégie, ako aj aktualizácia stratégie (na základe záverom monitoringu alebo hodnotenia) sú špecifickými činnosťami súvisiacimi s jej implementáciou.

6.1 Opis monitorovacích a hodnotiacich opatrení realizácie stratégie

A. Monitoring realizácie stratégie je priebežný proces, ktorý sleduje napĺňanie akčného plánu a to na základe porovnania plánu a skutočnosti. Monitoruje sa hlavne vecné (očakávané výstupy aktivít a monitorovacie ukazovatele uvádzané v tabuľkách opatrení v Akčnom pláne A), časové napĺňanie aktivít, finančné krytie, plnenie úloh jednotlivých subjektov zapojených do aktivít AP ako aj neočakávané zmeny, ktoré majú vplyv na plnenie AP.

V rámci MAS sa bude monitorovať na štyroch úrovniach:

1. úroveň manažéra MAS – minimálne 1 x štvrťročne,
2. úroveň Výkonného výboru – 1 x polročne,
3. úroveň Valného zhromaždenia – 1 x ročne.

Stratégia MAS Miloj Spiš je nastavená tak, aby bolo možné monitorovať proces jej napĺňania ako hodnotiť program smerom k vytýčeným cieľom čo najkonkrétnejšie a najadresnejšie.

Predmetom **monitoringu** budú:

- ❖ Skutočné napĺňanie finančného plánu Stratégie voči plánu,
- ❖ Skutočné napĺňanie vecného/obsahového plánu Stratégie voči plánu,
- ❖ Skutočné napĺňanie časového plánu voči plánu.

Monitoring na úrovni manažéra MAS sa bude realizovať štvrťročne a do 30 dní po ukončení štvrťroku sa predloží monitorovacia správa Výkonnému výboru MAS a následne valnému zhromaždeniu na schválenie. Zodpovedný je Monitorovací výbor MAS, ktorému podklady pripravuje Kancelária MAS.

B. Hodnotenie realizácie stratégie - predmetom **hodnotenia** budú Špecifické ciele cez napĺňanie príslušných opatrení v zmysle napĺňania indikátorov plánovaných výsledkov (indikátory výsledkov uvedené v obsahu stratégie). Hodnotenie bude realizované k 30.06.2020 v súlade s podmienkou Systému riadenia CLLD v platnom znení, kap. 10, bodu 7. Hodnotiaca správa bude predložená tiež orgánom MAS.

Hodnotene ako poučenie z danej hodnotenej fázy, ktoré sa aplikuje na fázy nasledujúce. Výsledky hodnotenia môžu viesť k aktualizácii Stratégie Miloj Spiš 2025 (zmene alebo úprave

cieľov či opatrení a aktivít na ich napĺňanie). Môže tiež viesť k doplneniu alebo zmene ukazovateľov, ale aj k zmene ich sledovania.

Na začiatku implementácie stratégie bude nevyhnutné vypracovať podrobnú metodiku merania indikátorov (ktorá bude používaná počas platnosti stratégie), ako aj spresniť východiskový stav vo všetkých vybraných ukazovateľoch.

Monitorovacie a hodnotiace správy, po ich schválení Výkonným výborom, budú komunikované s členmi MAS a zaslané (okrem samohodnotenia) radiacim orgánom pre PRV a IROP.

C. Aktualizácia Stratégie Miloj Spiš je organickou súčasťou jej implementácie a vytvára z nej moderný, otvorený a flexibilný dokument. Súčasťou procesu aktualizácie je systematický zber a vyhodnocovanie podnetov od subjektov pôsobiacich na území Miloj Spiš, či občanov, sledovanie prichádzajúcich príležitostí či hrozieb pre rozvoj územia, ako aj výskyt nových skutočností, ktoré neboli známe pri zostavovaní stratégie. Zodpovedným za tento proces je Kancelária a manažér MAS. Periodicita aktualizácie súčasne s vyhodnocovacím procesom.

D. Samohodnotenie MAS - proces samohodnotenia pri orgánoch MAS Miloj Spiš bude prebiehať ako proces samohodnotenia efektívnosti a účinnosti vnútorných operácií a bude monitorovať a hodnotiť najmä, či zásady **10-toro zásad** implementácie Stratégie Miloj Spiš 2025 (uvedené v kapitole 5.1), o.z. sú činnosťami MAS napĺňané:

Implementácia Stratégie Miloj Spiš vychádza z nasledujúcich **zásad**:

- *Stratégia Miloj Spiš 2025* je spoločným rozvojovým dokumentom na území Miloj Spiš so zameraním na rozvoj vidieka, na ktorý sa musí prihliadať pri realizovaní všetkých rozvojových a rozvoj podporujúcich aktivít.
- *Stratégia Miloj Spiš 2025* je rozvojový usmerňujúci dokument pre všetky subjekty existujúce či majúce aktivity na území s pôsobnosťou Miloj Spiš, o.z., ktoré chcú realizovať činnosti súvisiace s rozvojom vidieka.
- Opatrenia *stratégie Miloj Spiš 2025* sú premietnuté do možných finančných príležitostí PRV 2014 – 2020, IROP 2014 – 2020, ďalších operačných programov EÚ a do vlastných zdrojov MAS a jej členov.
- *Stratégia Miloj Spiš 2025* je previazaná s PHSR a ÚP obcí.

- *Stratégia Miloj Spiš 2025* je otvorený, verejne dostupný dokument, priebežne aktualizovaný a reagujúci na prichádzajúce podnety, príležitosti a zmeny vonkajšieho prostredia.
- V každej činnosti rozvojového dokumentu sa zaistí účasť tých, ktorí „musia“ byť zainteresovaní a umožní účasť tých, ktorí „chcú“ byť zainteresovaní
- Každé rozhodnutie, v ktorejkoľvek rozvojovej činnosti je urobené na základe dopredu známych kritérií. Pravidlá celého procesu implementácie Stratégie sú stanovené a verejne známe a celý proces je formalizovaný. Každá zmena v pravidlách, resp. kritériách musí prejsť rovnakým procesom ako bolo schvaľovanie pôvodných pravidiel či kritérií.
- Predpokladom pre realizáciu činností súvisiacich s implementáciou Stratégie Miloj Spiš 2025 je existencia inštitucionálneho prostredia MAS Miloj Spiš, o.z. kedy sú úlohy a zodpovednosti z toho vyplývajúce začlenené do činnosti kancelárie MAS.
- Manažment rozvojového procesu je nanajvýš efektívny tzn., že počet úkonov v jednotlivých činnostiach je optimálny. Činnosti, ktoré nie je možné kvalitne a efektívne zaistiť vlastnými odbornými kapacitami, sú pokryté externými subjektmi.
- Za implementáciu Stratégie Miloj Spiš 2025 je Miloj Spiš, o.z. a jeho orgány na základe rozhodovania v súlade so platným Systémom riadenia CLLD.

Podľa Systému riadenia CLLD a metodík v rámci MAS samohodnotenie má prebiehať cez monitoring a hodnotenie nasledovných oblastí s návrhom ukazovateľov samotnej MAS Miloj Spiš :

a) implementácie 7 kľúčových znakov LEADER:

- 7 znakov LEADER je súčasťou preambuly Stanov Miloj Spiš, o.z.
- 7 znakov LEADER a ich implementácia je súčasťou samotnej stratégie a opatrení, ktoré podliehajú monitoringu a hodnoteniu stratégie:

1.1.1: Vzdelávanie a informovanosť všetkých záujmových skupín

1.2.2: Zvýšenie účinnosti partnerstva medzi podnikateľmi, samosprávami a neziskovým sektorom vo vnútri MAS, a tiež smerom na regionálnu a národnú, prípadne nadnárodnú úroveň

b) implementačného procesu:

- *podľa úspešného vyhlásenia plánovaných výziev*
- *podľa počtu predložených projektov žiadateľov*
- *podľa počtu vlastných spoločných projektov*

c) riadiaceho procesu:

- podľa počtu spoločných animačných aktivít
- prieskum evaluačným dotazníkom medzi členmi MAS

d) propagácie a vzdelávanie členov MAS:

- podľa počtu spoločných marketingových aktivít
- podľa počtu školených členov MAS v rámci vzdelávania, ktoré bude pripravované a realizované na základe analýzy potrieb vzdelávania (Opatrenie 1.1.1, chod MAS v rámci IROP)

Hodnotenie sa bude konať na základe správy podľa vyššie uvedených ukazovateľov s definovaním plusov a mínusov činnosti MAS s návrhom opatrení, ktorú predloží manažér MAS, a ktorá bude posúdená Výkonným výborom MAS. **Toto hodnotenie sa bude realizovať 1x ročne.**

Samohodnotenie činnosti MAS bude špecifikovať a spresňovať interná Smernica MAS Miloj Spiš, o.z.

E. Riziká implementácie stratégie a možné riešenia

MAS v súlade so Systémom riadenia CLLD a v nadväznosti na definovaných **10toro zásad implementácie Stratégie Miloj Spiš 20205** identifikuje nasledovné možné riziká (z hľadiska finančného, procesného a ľudských zdrojov), ktoré delí na **externé a interné riziká** a súčasne uvádza riešenia/opatrenia na elimináciu interných rizík (externé MAS nevie ovplyvniť):

Externé riziká (ktorí MAS nevie ovplyvniť):

- ekonomická kríza a zmena vo finančnom riadení EŠIF, PRV, IROP 2014 – 2020,
- zdržiavanie a posun finančných zdrojov z ministerstva a PPA, spomalené rozhodovacie a finančné procesy smerom k MAS,
- finančná nestabilita členov MAS z dôvodu ekonomickej krízy
- prírodné či človekom spôsobené pohromy
- dlhodobé suchá, resp. povodne

Interné riziká:

- vystúpenie členov nad rámec povolenej odchýlky 10% - toto riziko bude zmiernené aktívnym získavaním nových členov MAS
- členovia dostatočne nespokupujú, funkčná je len kancelária MAS (výkon bez potrebného rozhodovania) – riziko bude zmiernené jednak cieľovou animačnou činnosťou a súčasne poskytovaním praktických príkladov zo Slovenska či zahraničia o výhodnosti spolupráce (aj v rámci vzdelávacieho a osvetového procesu)
- nefunguje výkon kancelárie MAS - na základe pravidelného vyhodnocovania kritérií kvality riadenia sa budú realizovať korekcie/náprava

- manažér MAS dá výpoveď – sú stanovené výberové kritériá pre výber nového manažéra, ktoré sa použijú na nový výberový proces

6.2 Monitorovacie a hodnotiace ukazovatele

Tab. 47: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020

Názov cieľového ukazovateľa	Cieľová hodnota v roku 2025
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	12 000
Počet obyvateľov podporenej MAS	34 500
Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B)	5

Tab. 48: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Cieľová hodnota v roku 2025
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	1 250 912,27
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	139 072,86

Tab. 49: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet podporených podnikov	podnik	10
Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	5
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	podnik	5
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podnik	2
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	26

7 Finančný rámec

7.1 Financovanie stratégie CLLD

Tab. 50: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP

<i>Základná alokácia</i>	SPOLU (EUR)	
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	1 528 143,00	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	1 352 688,00	
Chod MAS a animácie	175 377,40	
<i>Dodatočná alokácia – milník A</i>		
Celkové zdroje z PRV (EPFRV), z toho:	177 513,03	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	140 671,88	
Chod MAS a animácie	36 841,15	
<i>Dodatočná alokácia – predĺženie obdobia PRV 2025</i>		
Celkové zdroje z PRV (EPFRV), z toho:	447 044,10	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	379 792,39	
Chod MAS a animácie	67 251,71	
<i>Celkom Chod MAS a animácie</i>	Chod MAS	Animácie
Suma IROP – rozhodnutie na Chod 1 a Chod 2	140 397,40	
Suma PRV – Rozhodnutie pre 19.4 – základná alokácia	0,00	34 980,00
Suma – dodatočná alokácia – milník A	30 000,00	6841,15
Suma – dodatočná alokácia – predĺženie PRV 2025 (prechodné pravidlá)	58 479,86	8771,85

7.2 Finančný plán pre opatrenia

Tab. 51: Zameranie stratégie podľa sektorov

Názov opatrenia stratégie CLLD	Rozpočet na opatrenie	Oprávnený prijímateľ – verejný sektor (označiť „X“)	Oprávnený prijímateľ – neverejný sektor (označiť „X“)
1.1.2 Tvorba nových a zlepšovanie podmienok pre udržanie existujúcich pracovných miest v území MAS Milož Spiš	603 630,00		X
1.2.1 Inovácie v podnikaní – nové a inovované produkty a služby	280 000,00		X
2.1.1 Dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry a estetizácia sídiel	671 989,52	X	
2.1.2 Zvýšenie kvality verejných služieb a objektov občianskeho vybavenia	317 532,75	X	
Celkový rozpočet podľa sektorov			
Percentuálny pomer zamerania stratégie		53	47

8 Zhodnotenie prínosov stratégie, jej synergie a doplnkovosť

8.1 Prínosy Stratégie rozvoja Miloj Spiš 2025 k zlepšeniu ekonomického rozvoja územia

Na komunite založená lokálna stratégia rozvoja územia MAS Miloj Spiš, ktorej hlavným strategickým cieľom je zvýšiť dynamiku rozvoja územia, je orientovaná na dva navzájom sa podporujúce piliere (Práca a Prostredie na život).

V tom prvom, teda PRÁCA, je množstvo opatrení a aktivít nastavených tak, že ich výsledkom bude nielen udržanie existujúcich pracovných miest, ale aj vytváranie nových, či už cez

- vznik nových podnikov najmä v poľnohospodárstve, lesníctve, v cestovnom ruchu a službách (na ktoré má územie komparatívne výhody,
- v sociálnych podnikov

Vznik pracovných miest bude hlavne podmienený inováciami v procese výroby, v produktoch a dodávateľsko-odberateľských vzťahoch a integráciou (prepojením) súvisiacich rozvojových zámerov na jednej strane a na druhej strane (u sociálnych podnikov) bude riešiť prioritne zamestnanosť dlhodobo nezamestnaných, menej kvalifikovaných znevýhodnených skupín. Tieto princípy sa odrážajú v bodovaní v hodnotiacich kritériách pre výber projektov v území Miloj Spiš.

Stratégia MAS Miloj Spiš pre zvyšovania zamestnanosti (v predmetnom regióne je vyše 15% nezamestnanosť) je založená na nasledovných pilieroch:

- A. Podpora špecifického vzdelávania a doručovanie informácií pre podnikateľov a tých, ktorí chcú začať podnikat' (Opatrenia 1.1.1)
- B. Zlepšovanie podmienok pre podnikanie (Opatrenia 1.1.2)
- C. Podpora inovácií nielen vo výrobných procesoch, ale aj v oblasti sektorovej a medzi sektorovej spolupráce a partnerstiev (Opatrenia 1.2.1 a 1.2.2)
- D. Aktívna animácia a odborná podpora podnikateľom prostredníctvom manažmentu MAS.

8.2 Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

Samotná Stratégia je postavená tak, že v prevažnej miere je vlastne lokálnym priemetom relevantných cieľov a opatrení PRV a preto priamo prispieva k ich naplneniu. Aj hodnotiace

a monitorovacie ukazovatele sú nastavené tak, aby príspevok k cieľom PRV bol kvantitatívny a zhodnotiteľný.

Na cieľ PRV *Posilnenie konkurencieschopnosti pôdohospodárskeho sektora* nadväzuje viacero opatrení Stratégie, keďže jeden z jej kľúčových rozvojových pilierov je rozvoj poľnohospodárstva a vidieckeho turizmu. Stratégia je koncipovaná tak, aby bolo umožnené v regióne sa čo najviac priblížiť princípom endogénneho rozvoja, teda využívania miestnych zdrojov a miestnych odbytov.

Čo sa týka cieľa PRV *Udržateľný manažment prírodných zdrojov a prispôbovanie sa klimatickým zmenám* je v tejto oblasti prelomová, pretože si na to stanovila osobitný Špecifický cieľ (2.2), ktorý nielenže počíta so zastavením deteriorizácie krajiny, ale venuje jedno celé opatrenie systematickému prístupu k zmierňovaniu dopadov zmeny klímy. Napriek tomu, že jedným z cieľov Stratégie je zvýšenie zamestnanosti, táto jasne stanovuje že to nemôže ísť na úkor prírodného potenciálu územia MAS Miloj Spiš, s dôrazom na územie Národného parku Slovenský raj .

Stratégia MAS výrazne najviac na cieľ PRV *Vyvážený územný rozvoj vidieckych hospodárstiev a komún vrátane vytvárania a udržiavania pracovných miest*. Rozvoj zamestnanosti a prostredia pre život je zameraný na komplexné a geograficky či sektorovo vyvážené zlepšenie kvality života obyvateľov, ktorého jednotlivé opatrenia sú len prostriedkom. Stratégia nie je nastavená len na vybrané skupiny obyvateľstva (napr. podnikatelia vytvárajúci priamo pracovné miesta), ale na celé spektrum obyvateľov v regióne (napr. aj marginalizované rómske komunity, handicapovaní, seniori a pod.).

8.3 Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

Ciele IROP, podobne ako PRV nie sú napĺňané „otrocky“, teda ich kopírovaním. Prínos k nim možno vidieť v štruktúre a obsahu Stratégie

Napr. cieľ IROP *Podpora rastu a tvorby pracovných miest rozvojom podnikania a inovácií na miestnej úrovni* či aktivita IROP *Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, SZČO, družstiev* budú napĺňané prostredníctvom opatrení na začatie podnikania i na rozvoj podnikania existujúcich subjektov v oblasti remesiel, výroby, obchodu, služieb i cestovného ruchu, pričom v rámci hodnotenia budú uprednostnené projekty, ktoré vytvoria pracovné miesta a zvlášť pracovné miesta pre znevýhodnené skupiny obyvateľov územia. Ocenené budú projekty, ktorých súčasťou bude zavádzanie inovácií. Takto sa veľmi vhodne podarí skombinovať podobné zámery v území, orientované na poľnohospodárstvo (PRV).

Jednou z prioritných oblastí stratégie je podpora domáceho cestovného ruchu prostredníctvom existujúcich i začínajúcich podnikateľských subjektov sortimentu a zvyšovanie kvality služieb pre cestovný ruch v území s dôrazom na ochranu prírody a regionálnu originalitu. Dá sa skonštatovať (vychádzajúc zo Stratégie – jej cieľov a opatrení) prepojenosť a doplnkovosť cieľov a opatrení stratégie s cieľmi a aktivitami IROP, ako aj PRV, pričom sú podľa nášho názoru logicky, vecne a funkčne vzájomne prepojené.

8.4 Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

Na území Miloj Spiš sú realizované najmä Programy rozvoja obcí spravidla na obdobie rokov 2015 – 2020 (všetkých 23 obcí Miloj Spiš), ktoré sú toho času buď

- a) toho času schválené a aktuálne v súlade so Stratégiou rozvoja Miloj Spiš 2025
- b) alebo sa aktualizujú, či spracovávajú nové v súlade so Zák. č. 309/2014 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, podľa ktorého by mali byť PRO spracované v súlade so zákonom do 31.12.2015.

Aktuálnou a implementovanou, najmä prostredníctvom PRO obcí, je v území Stratégia rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj CR 2015 – 2020, ktorá je jedným z východísk spracovania Stratégie rozvoja Miloj Spiš 2025. Táto stratégia je vypracovaná pre územie vymedzené hranicami ochranného pásma Národného parku Slovenský raj definuje 7 vzájomne súvisiacich cieľov so zameraním na zlepšenie dostupnosti územia, zvýšenie bezpečnosti, štandard a kvalitu služieb dobudovaním infraštruktúry, vybavenia a estetizáciou sídel a stredísk cestovného ruchu, na adaptáciu na dopady zmeny klímy a zvýšenie krajinárskych hodnôt územia NP Slovenský raj, ako aj na marketing.

Na regionálnej úrovni košického kraja spracované a aktuálne dokumenty sú

- a) Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2016 až 2022 (PHSR KSK),
 - b) Regionálna integrovaná územná stratégia Košického samosprávneho kraja 2014 – 2020, (2015) ako aj staršia Stratégia rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja (2007), ktorá je zapracovaná v novom PHSR KSK 2016 – 2022, ako aj v RIUS KSK
- PHSR KSK 2016 - 2022 je spracovaný na obdobie 7 rokov s ôsmimi strategickými cieľmi, z ktorých všetky sú zamerané na podporu rozvoja vidieka kraja a na zvyšovanie zamestnanosti (regionálna identita, zastavenie vytlačania pracovnej sily, podpora rozvoja občianskej

spoločnosti, sociálnych ľudských práv, podpora rozvoja prírodného a kultúrneho dedičstva). *Stratégia rozvoja Miloj Spiš 2025 je plne v súlade s uvedenými cieľmi.*

RIUS KSK 2014 – 2020 je implementačným nástrojom IROP 2014 – 2020, ako aj PRV 2014 – 2020 najmä Prioritnou osou: Miestny rozvoj vedený komunitou, ktorý je súčasťou spracovania Stratégie rozvoja Miloj Spiš 2025. Obce spišského vidieka Miloj Spiš budú implementovať RIUS KSK na svojom území prostredníctvom špecifických cieľov RIUS KSK, najmä v oblasti

- verejnej osobnej dopravy, nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy)
- sociálnych služieb s dôrazom na terénne a ambulantné sociálne služby
- zvyšovania hrubej zaškolenosti detí v MŠ vrátane rekonštrukcií so zvýšením kapacít škôl, modernizácie vybavenia škôl
- environmentálnej infraštruktúry a v oblasti zelene

Stratégia rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja, (2007) je spracovaná ako návrh riešení hlavných problémov vidieka v kraji v oblastiach ŽP a revitalizácie krajiny, v oblasti stabilizácie osídlenia, zvýšenia kvality pracovnej sily, v oblasti diverzifikácie vidieka v poľnohospodárstve, lesníctve, turizme, ako aj v oblasti zvyšovania využívania obnoviteľných zdrojov energie. *Stratégia rozvoja Miloj Spiš 2025 je plne v súlade s uvedenými cieľmi.*

Z dokumentov na národnej úrovni sú pre rozvoj územia Miloj Spiš významné Dunajská stratégia (EÚ, 2011) podporujúca spoločnú zodpovednosť krajín dunajského regiónu za ekonomický a spoločenský rozvoj krajín regiónu, prírodné a kultúrne dedičstvo.

Schválená štruktúra dunajskej stratégie sa opiera o štyri piliere a jedenásť prioritných oblastí, z ktorých pre rozvoj spišského vidieka Miloj Spiš a v *súlade so Stratégiou rozvoja Miloj Spiš 2025* sú najmä:

- zlepšiť mobilitu a multimodalitu,
- podporovať udržateľnejšie zdroje energií,
- podporovať kultúru a cestovný ruch, kontakty medzi ľuďmi,
- chrániť biodiverzitu, krajinu a kvalitu ovzdušia a pôd,
- podporovať konkurencieschopnosť podnikov vrátane rozvoja zoskupení,
- investovať do ľudí a zručnosti,
- zvýšiť inštitucionálnu kapacitu a spoluprácu.

Dôležitý dokument, na ktorý Stratégia MAS Miloj Spiš nadväzuje je Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, (2014). Dokument pomenúva

prejavy a trendy zmeny klímy, popisuje východiskový stav a navrhuje adaptačné opatrenia a možnosti ich financovania v oblastiach prírodné prostredie, biodiverzita, sídelné prostredie, sektory ekonomických činností (Poľnohospodárstvo, Lesníctvo, Vodné hospodárstvo, Doprava), komplexné hodnotenie rizík a zdravie obyvateľstva. Okrem oblasti zdravie obyvateľstva je *Stratégia rozvoja Miloj Spiš 2025 plne v súlade s vyššie uvedenými oblastami*, v ktorých sa očakáva na základe Adaptačnej stratégie územia (jedna z plánovaných aktivít) realizovať adaptačné opatrenia na zníženie zraniteľnosti územia Miloj Spiš na dopady zmeny klímy.

8.5 Multiplikačné efekty

MAS Miloj Spiš pri realizácii Stratégie chápe multiplikáciu výsledkov a výstupov vo všetkých troch rovinách – v rovine členstva MAS; v území kde pôsobí MAS, ale mimo členov MAS a navonok územia MAS Miloj Spiš.

Stratégia kladie dôraz jednak na zvýšenie počtu a kvality pracovných miest v MAS území, ako aj na zlepšenie prostredia pre život a v tomto zmysle možno chápať aj multiplikačné efekty.

Prvá priorita Stratégie - **Vytváranie ďalších nových pracovných miest v území (nielen v rámci plánovaných miest počas trvania projektu)**, výrazne prispieva k jednému z hlavných problémov MAS územia – nízka zamestnateľnosť. Možno povedať, že počas trvania projektu MAS a 3-5 rokov po jeho ukončení, je predpoklad, že ak sa situácia a trendy dramaticky nezmenia, vytvorí sa (pod vplyvom systematického prístupu MAS) okolo 50-70 nových pracovných miest. Tento multiplikačný proces bude stimulovaný:

- zvýšením a skvalitnením toku informácií do územia MAS,
- vzdelávaním podnikateľov
- príkladmi uplatnenia nových technológií a prístupov
- vytváraním podnikateľských klastrov
- zvýšenou a systematickejšou podporou verejnej správy podnikateľskému sektoru
- animáciou partnerských vzťahov v území
- previazaním na regionálny odbyt produktov (hlavne v súvislosti s mestom Spišská Nová Ves)

Zvýšenie konkurencieschopnosti miestnych produktov a služieb, bude mať prierezový multiplikačný efekt na tvorbu pracovných miest.

Zlepšenie prostredia pre život v regióne MAS je druhou prioritou Stratégie MAS Miloj Spiš. Vychádzajúc z toho, že sa jedná vlastne o spádové (funkčné) územie mesta Spišská Nová Ves, že v mnohých obciach MAS ubúda obyvateľov a v iných ich počet neklesá len vďaka vysokej pôrodnosti rómskeho obyvateľstva, že jedným z predpokladom zvýšeného prílivu návštevníkov

do regiónu je stav cestnej infraštruktúry, vzhľad sídelného prostredia a dostupné kvalitné služby, očakávajú sa od naplnenia tejto časti Stratégie nasledovné multiplikačné efekty, ktoré prispievajú k riešeniu páľčivých problémov regiónu, tak ako boli definované aj v analytickej časti Stratégie:

- stabilizácia obyvateľov v regióne, hlavne tých s vyššou kvalifikáciou
- nárast obyvateľov mesta Spišská Nová Ves, ktorí sa rozhodnú presťahovať na, k mestu blízky, vidiek a tak napr. zvýšiť daňový príjem obcí
- nárast počtu návštevníkov regiónu
- vyšší životný komfort a spokojnosť obyvateľov regiónu, ktorý sa môže odraziť aj v ich vyššej motivácii podieľať sa na rozvoji danej obce
- zvýšená dopravná, kriminálna a klimatická bezpečnosť v sídlach
- zvýšená sociálna súdržnosť obyvateľov regiónu, vrátane kvality spolunažívania medzi rómskym a nerómskym obyvateľstvom

Stratégia MAS Miloj Spiš je nastavená tak, aby plánované zdroje na jednotlivé opatrenia, boli investované na také projekty, ktorých výsledky môžu slúžiť ako príkladové na multiplikáciu aj z iných ako MAS zdrojov a nielen v rámci MAS, ale aj navonok.

Dopadové ukazovatele multiplikačného efektu Stratégie MAS Miloj Spiš:

- Počet novytvorených pracovných miest v regióne do roku 2030 cieľová hodnota 70
- Nárast počtu obyvateľov a návštevníkov regiónu MAS do 2030 cieľová hodnota obyvatelia 2%, návštevníci 7%

Ing. Zuzana Nebusová
Predsedníčka Miloj Spiš, o.z

Ing. Anna Ďuršová
Podpredsedníčka Miloj Spiš, o.z.

Zoznam tabuliek, obrázkov a grafov

Zoznam tabuliek

Tab. 1: Identifikačné údaje MAS Miloj Spiš,o.z.....	6
Tab. 2: Rentabilita pôdy v okrese Spišská Nová Ves.....	29
Tab. 3: Prehľad poľnohospodárskych podnikov hospodáriacich v území Miloj Spiš.....	29
Tab. 4: Obhospodarovatelia lesov v území Miloj Spiš.....	34
Tab. 5: Chránené stromy v území Miloj Spiš.....	40
Tab. 6: Územia európskeho významu v území Miloj Spiš.....	41
Tab. 7: Chránené vtáacie územia v území Miloj Spiš.....	42
Tab. 8: Kľúčové dopady zmeny klímy na území okresu Spišská Nová Ves.....	43
Tab. 9: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. v okrese Spišská Nová Ves.....	48
Tab. 10: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12. v území Miloj Spiš.....	49
Tab. 11: Porovnanie vybraných demografických charakteristík za okres SNV a za SR.....	51
Tab. 12: Obyvateľstvo okresu SNV podľa národnosti (najpočetnejších 10 národností).....	53
Tab. 13: Pohyb obyvateľstva v okrese Spišská Nová Ves	54
Tab. 14: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva v okrese Spišská Nová Ves.....	55
Tab. 15: Najväčší zamestnávateľia so sídlom v okrese Spišská Nová Ves	56
Tab. 16: Právnické osoby v okrese Spišská Nová Ves.....	56
Tab. 17: Podniky podľa ekonomických činností v okrese Spišská Nová Ves	57
Tab. 18: Podniky v okrese Spišská Nová Ves podľa počtu zamestnancov	58
Tab. 19: Priemyselné závody v okrese Spišská Nová Ves	58
Tab. 20: Fyzické osoby – podnikatelia a ostatní v území MAS Miloj Spiš	59
Tab. 21: Hektárové úrody vybraných poľnohospodárskych plodín v okrese SNV.....	60
Tab. 22: Intenzita chovu hospodárskych zvierat v okrese Spišská Nová Ves.....	60
Tab. 23: Vybrané štatistiky cestovného ruchu v okrese Spišská Nová Ves.....	61
Tab. 24: Miera evidovanej nezamestnanosti (v %) v okrese Spišská Nová Ves a v SR.....	64
Tab. 25: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v okrese Spišská Nová ves	64
Tab. 26: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS podľa doby evidencie	66
Tab. 27: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS Miloj Spiš z hľadiska veku.....	66
Tab. 28: Verejné vodovody, kanalizácie a čističky odpadových vôd v území Miloj Spiš.....	70
Tab. 29: Sociálne zariadenia v okrese Spišská Nová Ves	71
Tab. 30: Základné údaje o rómskych komunitách v území MAS Miloj Spiš	72

Tab. 31: Materské školy v území MAS Miloj Spiš a v meste Spišská Nová Ves.....	73
Tab. 32: Základné školy v území MAS Miloj Spiš a v meste Spišská Nová Ves.....	74
Tab. 33: SWOT analýza	81
Tab. 34: Súhrnný prehľad strategického rámca.....	99
Tab. 35: Indikatívny plán výziev	109
Tab. 36: Opatrenie 1.1.1	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Tab. 37: Opatrenie 1.1.2/a (EPFRR)	115
Tab. 38: Opatrenie 1.1.2/b (EFRR)	125
Tab. 39: Opatrenie 1.2.1	127
Tab. 40: Opatrenie 1.2.2	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Tab. 41: Opatrenie 2.1.1/a (EPFRR)	132
Tab. 42: Opatrenie 2.1.1/b (EFRR)	137
Tab. 43: Opatrenie 2.1.2/a	139
Tab. 44: Opatrenie 2.1.2/b	143
Tab. 45: Opatrenie 2.2.1	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Tab. 46: Opatrenie 2.2.2	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Tab. 47: Opatrenia PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Tab. 48: Opatrenia IROP – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Tab. 49: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020.....	156
Tab. 50: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020	156
Tab. 51: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020	156
Tab. 52: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP	157
Tab. 53: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Tab. 54: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Tab. 55: Sumárna tabuľka finančného plánu.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Tab. 56: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Tab. 57: Zameranie stratégie podľa sektorov	158

Zoznam obrázkov

Obr. 1: Spájanie	12
------------------------	----

Obr. 2: Zapojenie aktérov rozvoja a model komunikácie Miloj Spiš.....	17
Obr. 3: Proces prípravy Stratégie Miloj Spiš 2025 a výstupy procesu.....	18
Obr. 4: MAS Miloj Spiš – Mapa LPIS, mierka 1:90 000.....	26
Obr. 5: Kategórie lesov v záujmovom území Miloj Spiš, mierka 1:90 000.....	33
Obr. 6: Obhospodarovatelia lesov v záujmovom území, mierka 1:100 000	35
Obr. 7: Legenda k Obr. 6.....	36
Obr. 8: MAS Miloj Spiš – národná sieť chránených území, mierka 1:90 000.....	38
Obr. 9: MAS Miloj Spiš – územia NATURA 2000, mierka 1:90 000.....	41
Obr. 11: Stratégia Miloj Spiš 2025	92

Zoznam grafov

Graf 1: Pôda v území Miloj Spiš	24
Graf 2: Poľnohospodárska pôda v území Miloj Spiš.....	24
Graf 3: Nepoľnohospodárska pôda v území Miloj Spiš	25
Graf 4: Výmera ornej pôdy v území Miloj Spiš	27
Graf 5: Pomer ornej pôdy a trvalých trávnych porastov v území Miloj Spiš.....	27
Graf 6: Výmera trvalých trávnych porastov v území Miloj Spiš	28
Graf 7: Počet obyvateľov k 31.12.2014 v území Miloj Spiš.....	49
Graf 8: Veková pyramída obyvateľov okresu Spišská Nová Ves – prognóza do roku 2025 ...	50
Graf 9: Zastúpenie vekových skupín v území Miloj Spiš	51
Graf 10: Výdavky na dôchodky v okrese Spišská Nová Ves (v tis. Eur).....	53
Graf 11: Vzdelanostná štruktúra obyvateľov okresu SNV v porovnaní so SR (v %)	55
Graf 12: Právnické osoby v území MAS Miloj Spiš	57
Graf 13: Podniky podľa druhu vlastníctva v okrese Spišská Nová Ves.....	58
Graf 14: Počet FO - podnikateľov v území MAS Miloj Spiš.....	59
Graf 15: Samostatne hospodáriaci roľníci v území MAS Miloj Spiš.....	60
Graf 16: Formy turizmu – severná časť Slovenského raja	63
Graf 17: Miera evidovanej nezamestnanosti (v %) v okrese SNV a v SR.....	64
Graf 18: Počet uchádzačov o zamestnanie v území Mas Miloj Spiš.....	65
Graf 19: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS Miloj Spiš z hľadiska najvyššieho dosiahnutého vzdelania v roku 2014	65
Graf 20: Počet uchádzačov o zamestnanie v území MAS Miloj Spiš podľa doby evidencie nezamestnanosti.....	66

Graf 21: Počet detí v MŠ v území MAS Miloj Spiš.....	73
--	----